

Specialioji ataskaita

**Romų integracijai skirtos
ES politikos iniciatyvos ir
finansinė parama:
per pastarąjį dešimtmetį
padaryta didelė pažanga,
tačiau būtina dėti daugiau
pastangų vietoje**

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx

Interneto svetainė: eca.europa.eu

Tviteris: @EUAuditorsECA

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą Europa (<http://europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2016

Print	ISBN 978-92-872-5338-5	ISSN 1831-0885	doi:10.2865/29401	QJ-AB-16-018-LT-C
PDF	ISBN 978-92-872-5313-2	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/943306	QJ-AB-16-018-LT-N
EPUB	ISBN 978-92-872-5292-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/266364	QJ-AB-16-018-LT-E

© Europos Sąjunga, 2016
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Printed in Luxembourg

Specialioji ataskaita

Romų integracijai skirtos ES politikos iniciatyvos ir finansinė parama: per pastarąjį dešimtmetį padaryta didelė pažanga, tačiau būtina dėti daugiau pastangų vietoje

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami su konkrečiomis biudžeto sritimis arba valdymo temomis susijusių Audito Rūmų veiklos ir atitikties auditų rezultatai. Audito Rūmai šias audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į veiklos ar atitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų nario Henri Grethen vadovaujama II audito kolegija, atsakinga už struktūrinių politikų, transporto ir energetikos išlaidų sritis. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys pranešėjas Henri Grethen, jam padėjo kabineto vadovas Marc Horster; audito grupę sudarė pagrindinis vadybininkas Emmanuel Rauch, auditorės Naiara Zabala Eguiraun, Aino Nyholm ir Zhivka Kalaydzhieva. Kalbinę pagalbą teikė Richard Moore.

Dalis

Žodynėlis

I – VII Santrauka

1 – 14 Įvadas

1 – 3 Romų tautybės gyventojai

4 – 8 Teisinė ir politinė sistema

9 – 12 Kaip ES teikia finansinę paramą romų integracijos priemonėms?

13 – 14 Kitų Europos ir tarptautinių organizacijų vaidmuo skatinant romų integraciją

15 – 26 Audito apimtis ir tikslai

27 – 120 Pastabos

27 – 56 Padaryta pažanga įgyvendinant ES ir valstybių narių lygmenimis nustatytas strategijos kryptis, tačiau daugelis patobulinimų padaryta per vėlai, kad turėtų įtakos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui

29 – 40 Po 2004 m. ir 2007 m. įvykusių ES plėtros etapų 2011 m. susitarta dėl ES politikos iniciatyvos, susijusios su romų įtrauktimi

41 – 56 Pažanga valstybių narių lygmeniu: patvirtintos nacionalinės romų integracijos strategijos, tačiau tebėra trūkumų

57 – 94 Sanglaudos politikos srityje 2014–2020 m. laikotarpiu romų integracijos priemonėms skirta daugiau dėmesio nei 2007–2013 m.

59 – 65 Nepaisydamos to, kad 2007–2013 m. teisinėje sistemoje romų integracijai skirta nepakankamai dėmesio, pasirinktos valstybės narės romų integracijos klausimą įtraukė į savo veiksmų programas

66 – 83 ES lygmeniu daugiau dėmesio romų klausimams skirta pagal 2014–2020 m. ESIF sistemą.

84 – 94 Veiksmų programose numatytos stebėjimo priemonės, skirtos taikyti 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, buvo netinkamos romų integracijos priemonių veiksmingumui vertinti

- 95 – 120 **Daugelis projektų buvo įgyvendinti taip, kaip planuota, tačiau ne visuomet buvo taikomi geriausios patirties kriterijai, padedantys užtikrinti sėkmingą romų įtrauktį, ir buvo sunku stebėti projektų veiksmingumą**
- 96 – 100 **Visi tikrinti projektai atitiko veiksmų programų tikslus, tačiau atrankos procedūros nebuvo specialiai pritaikytos su romų įtrauktimi susijusių projektų atrankai**
- 101 – 102 **Projektai iš esmės buvo įgyvendinami pagal planą**
- 103 – 115 **Matyti, kad labiau atsižvelgus į romams pritaikytus kriterijus, pavyzdžiui, bendruosius pagrindinius romų įtraukties principus, padidėjo projektų veiksmingumas**
- 116 – 120 **Vertinti 2007–2013 m. laikotarpio rezultatus buvo sunkiau dėl sunkumų, patirtų renkant informaciją apie romų tautybės asmenis**
- 121 – 133 **Išvados ir rekomendacijos**

I priedas. Tikrintos veiksmų programos

II priedas. Aplankytų valstybių narių struktūrinių fondų valdymo institucijos

III priedas. Bendrieji pagrindiniai romų įtraukties principai

Komisijos atsakymai

Bendrasis pagrindinis principas (BPP): Bendrieji pagrindiniai integracijos principai (BPP) – tai dešimtys kriterijų, skirtų romų įtraukties iniciatyvų sėkmei užtikrinti, rinkinys. Šie principai buvo aptarti per pirmąjį Europos romų įtraukties forumo posėdį, įvykusį 2009 m. Prahoje. Paskui šie principai buvo įtraukti į 2009 m. birželio 8 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdžio išvadų priedą.

Diskriminacija: Direktyvoje Nr. 2000/43 apibrėžta dviejų rūšių diskriminacija:

- o **tiesioginė diskriminacija**, pasireiškianti tada, kai vienam asmeniui taikomos prastesnės sąlygos, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti taikomos kitam asmeniui dėl rasės ar etninės priklausomybės;
- o **netiesioginė diskriminacija**, pasireiškianti tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų arba praktikos tam tikros rasės ar etninės priklausomybės asmenys gali patekti į tam tikru atžvilgiu prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent tos sąlygos, kriterijus arba praktika objektyviai pateisinami teisėtu tikslu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF): Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) tikslas – stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą Europos Sąjungoje padedant ištaisyti pagrindinius regioninius disbalansus teikiant daugiausia įmonėms skirtą finansinę paramą infrastruktūros kūrimui ir gamybinėms investicijoms, kuriomis skatinamas darbo vietų kūrimas.

Europos socialinis fondas (ESF): Europos socialinio fondo (ESF) tikslas – stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą Europos Sąjungoje gerinant užimtumo ir įsidarbinimo galimybes (daugiausia taikant mokymo priemones), skatinant aukštą užimtumo lygį ir gausesnių bei geresnių darbo vietų kūrimą.

Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESIF): Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESIF) – tai Sąjungos priemonės, kuriomis mažinami įvairių regionų išsivystymo lygio skirtumai ir padedama mažiau išsivysčiusiems regionams pasivytį labiau pažengusius regionus. Pagal SESV 174 straipsnį, šie fondai padeda siekti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos stiprinimo tikslo.

Ex ante sąlygos: *Ex ante* sąlygos – tai partnerystės sutartyse nustatyti kriterijai, laikomi būtini, kad Sąjungos parama pagal tas sutartis būtų naudojama veiksmingai ir efektyviai. Rengdamos 2014–2020 m. programavimo laikotarpio ERPF, Sanglaudos fondo ir ESF veiksmų programas, valstybės narės turi įvertinti, ar šios sąlygos įvykdytos. Jeigu jos neįvykdytos, turi būti parengti veiksmų planai, kuriais būtų užtikrinta, kad jos būtų įvykdytos iki 2016 m. gruodžio 31 d.

Institucijų vykdoma diskriminacija: Tai diskriminacija, įsišaknijusi organizacijų struktūrose ir procedūrose.

Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos: Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos – tai rekomendacijos, susijusios su struktūrinėmis problemomis, kurias reikėtų spręsti pasitelkiant daugiametes investicijas, tiesiogiai patenkančias į ESI fondų taikymo sritį, kaip nustatyta konkrečiam fondui taikomuose reglamentuose. Šias rekomendacijas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį tvirtina Komisija.

Nacionalinė romų integracijos strategija (NRIS): Komisija kiekvienos valstybės narės, kurioje gyvena romai, paprašė parengti 2011–2020 m. nacionalinę romų integracijos strategiją arba, jeigu tokia strategija jau yra, pritaikyti ją prie ES romų integracijos tikslų, numatant tikslinius veiksmus ir pakankamą finansavimą (nacionalinį, ES ir kitokį) jiems įgyvendinti. Pagal šias strategijas taip pat turėtų būti pasiūlyti sprendimai, kaip šalinti esamas kliūtis, trukdančias veiksmingiau naudoti ES lėšas, ir išdėstytos pamatinės patikimos stebėjimo sistemos, kurių taikant būtų užtikrinti konkretūs su romais susiję rezultatai, nuostatos. Kai kurios valstybės narės neprivalo turėti NRIS, tačiau vietoj jos turi parengti integruotų priemonių rinkinį.

Nacionalinis romų informacijos centras: Nacionalinis romų informacijos centras (NRIC) – tai nacionalinė institucija, kuriai pavesta koordinuoti nacionalinės romų integracijos strategijos ir (arba) integruotų politikos priemonių rinkinio rengimą ir įgyvendinimą.

Nevyriausybė organizacija: Terminas „nevyriausybė organizacija“ (NVO) naudojamas, kai kalbama apie įvairias organizacijas, kurioms paprastai būdingi šie požymiai:

- o Jos nėra įsteigtos siekiant pelno. Nors jos gali turėti apmokamų darbuotojų ir dalyvauti su pajamų sukūrimu susijusioje veikloje, jos nedalina pelno nariams.
- o Jos yra savanoriškų piliečių grupės.
- o Jos privalo turėti tam tikrą oficialų ar institucinį statusą (pavyzdžiui, įstatus ar kitą reglamentuojantį dokumentą, nustatantį jų misiją, tikslus ir apimtį), kadangi jos yra atskaitingos savo nariams ir paramos teikėjams.
- o Jos yra nepriklausomos, visų pirma nuo vyriausybės, viešųjų institucijų, politinių partijų ir komercinių organizacijų.

Produktas: Tai, kas buvo sukurta arba įvykdyta, naudojant intervencijai skirtus išteklius (pavyzdžiui, ūkininkams paskirstytos dotacijos, bedarbiams surengti mokymo kursai, besivystančioje šalyje nutiestas kelias).

Rezultatas: Tiesioginiai pokyčiai, kuriuos tiesioginiai adresatai patiria baigę dalyvauti intervenciniame veiksmo (pavyzdžiui, pagerėjęs susisiekimasis su vietove nutiesus kelią, darbą susiradę mokymo kursų dalyviai).

Segregacija ir segregacijos šalinimas:

- o **Segregacija** atsiranda dėl įvairių veiksnių, įskaitant diskriminacinius veiksmus, ekonominius ir demografinius mechanizmus. Atskirtis pasireiškia fiziniu ir socialiniu marginalizuotos grupės narių atskyrimu nuo nemarginalizuotų grupių narių ir nevienodomis galimybėmis naudotis įprastinėmis integracinėmis aukštos kokybės paslaugomis.
- o **Segregacijos šalinimas** – tai veiksmai, kuriais siekiama panaikinti segregaciją. Segregacijos šalinimo priemonėmis turėtų būti sudaromos vienodos sąlygos naudotis aukštos kokybės paslaugomis, įskaitant švietimo, aprūpinimo būstu, darbo rinkos, sveikatos priežiūros ir kitų sričių paslaugas.

Socialinė įtrauktis: Tai asmenų ir grupių sąlygų dalyvauti visuomenės gyvenime gerinimas.

Socialinės įtraukties tikslas – užtikrinti, kad neturtingi ir marginalizuoti asmenys galėtų naudotis didėjančiomis pasaulinėmis galimybėmis. Taip užtikrinama, kad asmenys galėtų pareikšti savo nuomonę priimant sprendimus, turinčius įtakos jų gyvenimui, ir turėtų vienodas galimybes naudotis rinkomis, paslaugomis ir politinėmis, socialinėmis bei fizinėmis erdvėmis.

Tarpinė įstaiga: Tarpinė įstaiga – tai bet kuri viešoji ar privačioji įstaiga arba tarnyba, kuri yra pavaldi vadovaujančiajai institucijai arba kuri tokios institucijos vardu atlieka su veiksmus įgyvendinančiais paramos gavėjais susijusias pareigas.

Vadovaujančioji institucija: Vadovaujančioji institucija – tai valstybės, regiono arba vietos valdžios institucija (ar kita viešoji arba privati įstaiga), kurią valstybė narė paskyrė valdyti veiksmų programą. Į vadovaujančiosios institucijos funkcijas įeina finansuotinių projektų atranka, stebėjimas, kaip projektai įgyvendinami, ir ataskaitų apie finansinius aspektus ir pasiektus rezultatus teikimas Komisijai.

Veiksmų programa: Veiksmų programoje nustatomi valstybės narės prioritetai ir konkretūs tikslai ir tai, kaip nustatytu laikotarpiu (paprastai – septynerių metų) finansuojant projektus bus naudojamas ES finansavimas (ES ir nacionalinis viešasis ir privatusis bendras finansavimas). Šiais projektais turi būti padedama siekti tam tikrų tikslų, nustatytų veiksmų programos prioritetinės krypties lygmeniu. Veiksmų programos rengiamos visiems sanglaudos srities fondams (ERPF, Sanglaudos fondui ir ESF). Veiksmų programą rengia valstybė narė, prieš atliekant bet kokius mokėjimus iš ES biudžeto ją turi patvirtinti Komisija. Veiksmų programos gali būti keičiamos jų vykdymo laikotarpiu tik tuo atveju, jei abi šalys dėl to susitaria.

I Romų tautybės asmenys Europoje diskriminuojami nuo tada, kai prieš daugelį šimtmečių atkeliavo į dabartinės Europos Sąjungos teritoriją. Šiandien romų tautybės gyventojai yra didžiausia ir labiausiai marginalizuota ES etninė mažuma, ją sudaro apie 6,2 milijono žmonių. Valstybėse narėse, kuriose romų tautybės gyventojų yra daugiausia, romų tautybės asmenys sudaro 15–20 % mokyklų auklėtinių ir naujų darbo rinkos dalyvių.

II Didžioji dalis ES finansinės paramos bendrosioms socialinės įtraukties priemonėms, įskaitant romų įtraukties skatinimo priemones, teikiama per Europos regioninės plėtros fondą (ERPF) ir Europos socialinio fondą (ESF). Oficialių duomenų apie specialiai romų integracijos iniciatyvoms skirtas lėšas nėra. Tačiau iš valstybių narių planavimo dokumentų matyti, kad marginalizuotų bendruomenių, kaip antai romų, socialinei ir ekonominei integracijai 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu skirta apie 1,5 milijardo eurų. Apie 2007–2013 m. programavimo laikotarpį panašių orientacinių skaičių neturima.

III Atlikdami auditą, įvertinome, ar ES politikos iniciatyvomis ir finansine parama, teikta ERPF ir ESF fondų lėšomis, veiksmingai padėta skatinti romų integraciją. Visų pirma nagrinėjome, ar:

- kiekvienu programavimo laikotarpiu ES ir nacionalinės romų klausimui skirtos strategijos padėjo veiksmingai panaudoti ERPF ir ESF lėšas romų įtraukties priemonėms įgyvendinti;
- kiekvienam programavimo laikotarpiui skirta ERPF ir ESF sistema buvo parengta taip, kad būtų galima veiksmingai remti romų integracijos priemones;
- 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pagal ERPF ir ESF programas įgyvendinti projektai veiksmingai padėjo skatinti romų integraciją.

Auditas atliktas Komisijos būstinėje ir keturiose valstybėse narėse (Bulgarijoje, Ispanijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje), tikrintas 2007–2013 m. laikotarpis.

IV

Nustatėme, kad Komisija padarė didelę pažangą rengdama ES politikos iniciatyvas, kuriomis skatinama romų integracija, ir kad visos valstybės narės, kuriose lankytasi, iki 2012 m. parengė nacionalines romų integracijos strategijas (NRIS), tačiau tai buvo padaryta per vėlai, kad šios strategijos turėtų įtakos rengiamoms ERPF ir ESF veiksmų programoms ir projektų atrankai 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Šiose NRIS tebėra įvairių trūkumų. Pirma, nacionalinėse strategijose nenurodyta, kokio lygmens finansavimo reikia siūlomoms romų įtraukties priemonėms įgyvendinti. Be to, jose nenurodyta, kokios pinigų sumos šioms priemonėms skirtos iš nacionalinio ir – pasitelkiant ERPF ir ESF – ES biudžeto. Antra, skirta nepakankamai dėmesio kovai su diskriminacija ir priešiško romams mažinimui. Trečia, pasirinktose valstybėse narėse, rengiant NRIS, ne visada atsižvelgta į pilietinės visuomenės organizacijų, pirmiausia – pačios romų bendruomenės, aktyvaus dalyvavimo poreikį. Galiausiai reikia pasakyti, kad nacionaliniams romų informacijos centrams (NRIC), įsteigtiems siekiant koordinuoti NRIS rengimą ir įgyvendinimą, pavestą funkciją vykdyti kartais trukdė tai, kad šiems centrams skirti išteklių neatitiko jų įpareigojimų.

V

2014–2020 m. laikotarpiu pastebėta įvairi pažanga: pavyzdžiui, romų integracijos klausimas aiškiai minimas Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESIF) reglamente, nustatytas konkretus finansavimo prioritetas. Be to, valstybės narės, kurioms buvo parengtos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų integracijos, įpareigos skirti lėšų romų integracijos skatinimui. Vis dėlto manome, kad Komisijos ir valstybių narių lygmeniu būtina dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti, kad, atsižvelgiant į šiuos pokyčius, būtų parengti projektai, kuriais vietose būtų labiau skatinama romų integracija.

VI

Įgyvendinant daugelį ERPF ir ESF projektų, kuriuos patikrinome atlikdami auditą, buvo pasiekti jų bendrieji tikslai, tačiau šie tikslai dažnai būdavo konkrečiai nesusiję su romais. Taip pat padarėme išvadą, kad tie projektai, kurie buvo atrinkti ir įgyvendinti pagal Tarybos patvirtintus geriausios patirties kriterijus – vadinamuosius bendruosius pagrindinius romų įtraukties principus (BPP), veikiausiai labiau padėjo skatinti romų tautybės gyventojų integraciją. Be to, nustatėme, kad buvo sunku stebėti romų integracijos projektų įgyvendinimo pažangą – daugiausia dėl trūkumų, susijusių su duomenų apie dalyvaujančius romų tautybės asmenis buvimu ir kokybe. Išsamių ir patikimų duomenų trūkumo problema svarbi ne tik projektų, bet ir ES bei nacionalinio lygmens politikos formavimo požiūriu. Jei nebus imtasi skubių veiksmų, tokia pat padėtis bus ir 2014–2020 m. laikotarpiu.

VII

Šioje ataskaitoje teikiame tokias rekomendacijas:

1 rekomendacija

Valstybės narės, peržiūradamos savo NRIS arba darydamos pakeitimus, turėtų:

- a) nurodyti, kokio lygmens finansavimo reikia strategijoje siūlomoms romų įtraukties priemonėms įgyvendinti. Nacionalinėse romų integracijos strategijose turėtų būti nurodyta, koks finansavimas šioms priemonėms skiriamas iš nacionalinio biudžeto ir koks – pasitelkiant ERPF ir ESF lėšas – iš ES biudžeto. Valstybės narės taip pat turėtų oficialiai įsipareigoti užtikrinti, kad priemonių, kuriomis skatinama romų integracija, įgyvendinimo pastangoms nekiltų grėsmės dėl trumpalaikių politikos prioritetų pokyčių;
- b) įtraukti rodiklius ir siektinas reikšmes, kuriomis būtų apibūdinama kova su diskriminacija arba, kalbant konkrečiau, priešišku romams. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu į šiuos rodiklius taip pat turėtų būti atsižvelgiama rengiant priemones, kuriomis, atsižvelgiant į Rasinės lygybės direktyvos reikalavimus, skatinamas marginalizuotų romų bendruomenių įtraukimas į ESIF sistemą;
- c) užtikrinti, kad, planuojant ir įgyvendinant romų integracijos priemones, būtų sistemingai konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis, įskaitant romų atstovus, ir kad šios organizacijos būtų sistemingai įtraukiamos į minėtus procesus;
- d) išsamiau apibrėžti NRIC vaidmenį NRIS atžvilgiu ir užtikrinti, kad NRIC įgaliojimai ir pareigos atitiktų jiems suteiktus išteklius.

2 rekomendacija

- a) Komisija, peržiūradama atitinkamas veiksmų programas, turėtų užtikrinti, kad priemonės, įgyvendinamos naudojantis ESIF, būtų integracinės ir kad į šias priemones būtų įtrauktos segregacijos šalinimo nuostatos. Praktika, dėl kurios atsiranda segregacija, turėtų būti aiškiai apibūdinta ir aiškiai nurodyta kaip neremiamą pagal ESIF sistemą (o ne tik paminėta konstatuojamosiose dalyse), šiuo atžvilgiu ypatingą dėmesį skiriant švietimo ir ap rūpinimo būstu projektams. Tai padėtų sustiprinti konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų ir ESIF lėšų naudojimo tarpusavio ryšį.
- b) Per veiksmų programos stebėjimo komiteto posėdžius Komisija turėtų plačiai naudotis ataskaitose, kurias, pagal Tarybos rekomendaciją dėl veiksmingų romų integracijos priemonių, valstybės narės privalo teikti nuo 2016 m., pateikiama informacija ir su šia informacija susijusiomis išvadomis. Taip siekiama užtikrinti, kad ataskaitose nurodytos problemos būtų sprendžiamos naudojant ESIF ir (arba) valstybių narių lėšas (pavyzdžiui, lėšas perskirstant sritims, kuriose nustatyta trūkumų).

3 rekomendacija

Valstybės narės, skelbdamos kvietimus teikti paraiškas ir atrinkdamos projektus, romų integracijai turėtų taikyti geriausios patirties kriterijus (pavyzdžiui, Tarybos 10 BPP). Jei reikia, siekiant atrinkti ilgalaikius projektus, skirtus marginalizuotoms romų bendruomenėms, turėtų būti rengiami konkursai. Taip pat, jei įmanoma, ESIF finansavimas turėtų būti paskirstomas atsižvelgiant į projektų tvarumą, kuris būtų užtikrintas nebeteikiant ES finansavimo užbaigtiems įgyvendinti projektams. Į šiuos aspektus taip pat turėtų būti atsižvelgta darant 2014–2020 m. veiksmų programų pakeitimus.

4 rekomendacija

Komisija turėtų užtikrinti, kad, jei taikytina, kitu programavimo laikotarpiu arba tuomet, kai bus peržiūrimos veiksmų programos, į NRIS įtraukti romų integracijos tikslai visais veiklos lygmenimis būtų įtraukti į ESIF sistemą. Šiame kontekste ji turėtų užtikrinti, kad būtų renkami patikimi duomenys, kuriais remiantis visais administravimo lygmenimis būtų galima stebėti ir vertinti atskirų projektų pažangą.

5 rekomendacija

Jei reikia, ESIF teisės aktuose nustatytus bendruosius išdirbių ir rezultatų rodiklius valstybės narės turėtų papildyti konkrečiai romams skirtais rodikliais. Šie rodikliai turėtų būti suderinti su rodikliais, nustatytais NRIS, ir vėliau naudojami vykdant 2014–2020 m. veiksmų programų stebėjimą. Šie rodikliai gali būti grindžiami rodikliais, kuriuos 2016 m. parengė Pagrindinių teisių agentūra.

6 rekomendacija

Valstybės narės, rengdamosi kitam programavimo laikotarpiui, turėtų apsvarstyti galimybę bendradarbiauti siekiant užtikrinti teisinį tikrumą dėl ESF naudojimo finansuojant bet kokias socialinės įtraukties priemones, nepriklausomai nuo to, ar jos susijusios su užimtumu. Teisinio neapibrėžtumo panaikinimas palengvintų galimybę valstybėms narėms plačiai naudotis ESF siekiant užtikrinti socialinę įtrauktį, taip pat taikant kovos su diskriminacija priemones.

7 rekomendacija

Komisija turėtų apsvarstyti galimybę siūlyti ESIF teisės aktų pakeitimus, kad būtų užtikrinta, jog nuo programavimo laikotarpio pradžios (2020 m.) lėšas paskirstant atskiroms valstybėms narėms, būtų atsižvelgiama į konkrečius socialinės įtraukties rodiklius, pirmiausia – į marginalizuotų grupių, kaip antai romai, procentinę dalį tarp visų gyventojų. Ji turėtų užtikrinti, kad visos papildomos ESF lėšos, kurios valstybėms narėms skiriamos dėl šio pakeitimo, būtų skirtos konkrečiam tikslui – marginalizuotoms bendruomenėms remti.

8 rekomendacija

- a) Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, turėtų parengti bendrą metodiką, pagal kurią būtų gaunami atitinkami duomenys apie romų tautybės gyventojus, siekiant stebėti jų socialinę įtrauktį, atsižvelgiant į nacionalines teisinis sistemas ir ES teisės aktus, įskaitant esamas galimas išlygas. Tai turėtų būti padaryta ne vėliau kaip rengiantis kitam programavimo laikotarpiui.
- b) Atsižvelgiant į nacionalinius teisinius pagrindus ir ES teisės aktus, įskaitant esamas galimas išlygas, Komisija turėtų raginti valstybes nares kitus dvejus metus nuosekliai rinkti statistinius duomenis apie etninę kilmę. Eurostatas atitinkamus klausimus galėtų įtraukti į tyrimus, pavyzdžiui, į darbo jėgos tyrimą ir į Europos Sąjungos statistiką apie pajamas ir gyvenimo sąlygas.

Romų tautybės gyventojai

01

Europoje gyvenantys romų tautybės asmenys yra grupių, kurios maždaug prieš tūkstantį metų paliko Indijos subkontinentą ir XIV a. pasirodė dabartinės Europos Sąjungos teritorijoje, palikuonys. 1450 m. romų tautybės gyventojų buvo beveik visoje Europoje. Vidurio Europoje tuo metu jau vyko pirmieji romų tautybės asmenų trėmimai ir išvarymai. Terminu „romai“ vadinamos įvairios grupės (žr. **1 langelis**), turinčios tam tikrų bendrų kultūrinių ypatumų ir Europos visuomenėse patyrusios nuolatinį marginalizavimą.

1 langelis

Ką vadiname romais?

Kaip nurodė Europos Taryba¹, terminu „romai“ vadinami romai, sintai, kalai ir susijusios Europoje gyvenančios grupės, įskaitant klajoklius ir rytines grupes (domus ir lomus); šis terminas apima labai įvairias susijusias grupes, įskaitant asmenis, kurie save vadina čigonais.

Nors kultūriniu ir etniniu požiūriais šios grupės nėra visiškai tapačios, praktiniais sumetimais visas jas vadiname romais.

¹ Europos Taryba, „Aiškinamasis su romų klausimais susijusių terminų žodynas“ (angl. „Descriptive Glossary of terms relating to Roma issues“), 2012 m.

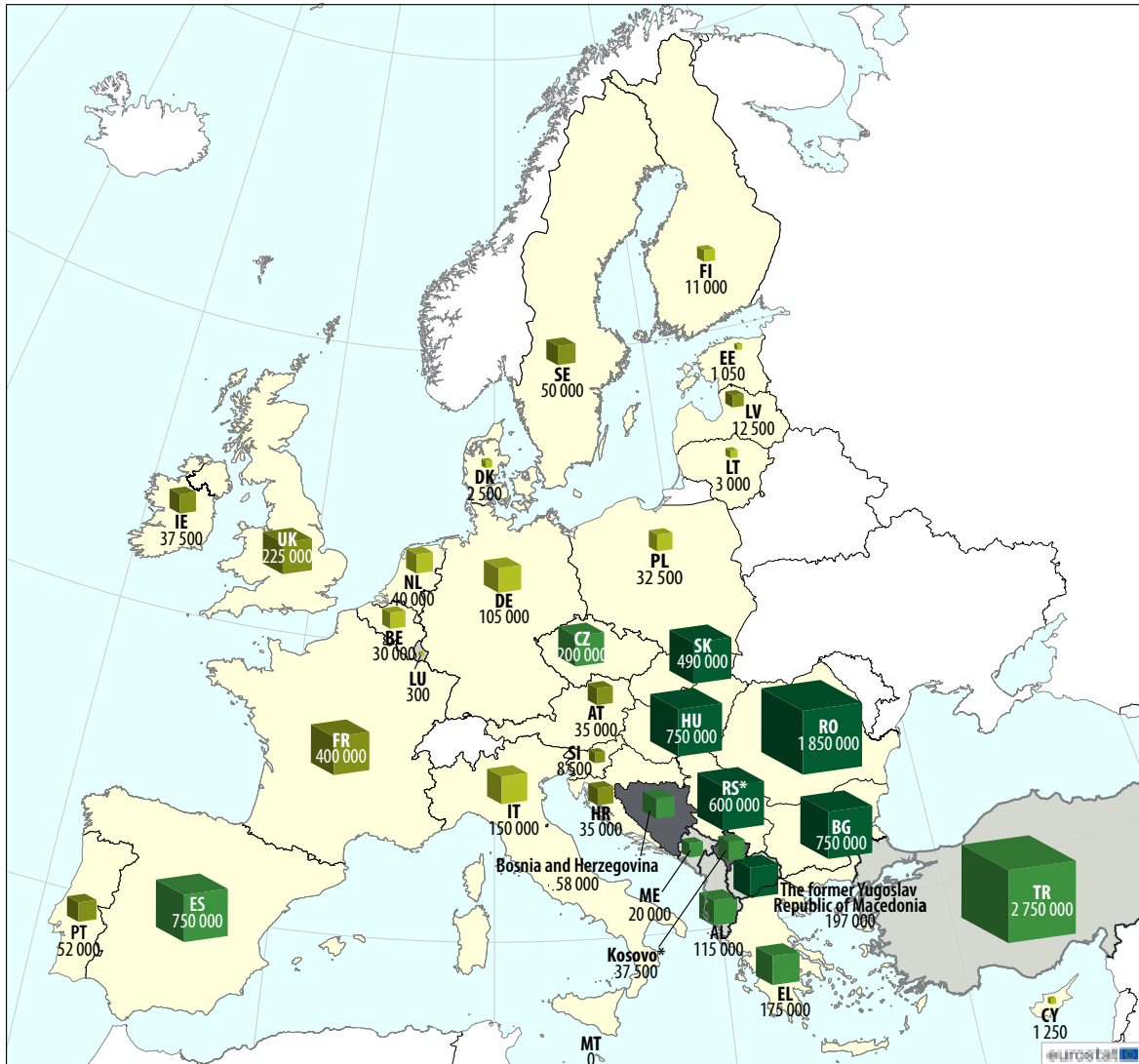
02

Šiandien romų tautybės gyventojai yra didžiausia Europos etninė mažuma. Romų bendruomenės dydžio vertinimai labai skiriasi – įvairiais skaičiavimais romų yra nuo 10 iki 12 milijonų. Iš jų apie 6,2 milijono gyvena Europos Sąjungoje, daugelis – Vidurio ir Rytų Europoje. Didžioji Europos romų dalis (80–85 %) dabar gyvena sėsliai². Klajokliško gyvenimo būdo neatsisakiusių romų tautybės asmenų nereiktų painioti su romų tautybės asmenimis, kurie iš vienos ES valstybės narės į kitą persikelia ketindami joje apsigyventi. **1 paveiksle** parodyta romų tautybės asmenų koncentracija Europos Sąjungoje, šalyse kandidatėse³ ir potencialiose šalyse kandidatėse⁴.

- ² COM(2011) 173 *final*, 2011 m. balandžio 5 d., „ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.“
- ³ Albanija, buvusioji Jugoslavijos Respublika, Makedonija, Juodkalnija, Serbija ir Turkija.
- ⁴ Bosnija ir Hercegovina, Kosovas*.

1 diagrama

Apytikris romų tautybės gyventojų skaičius Europos Sąjungoje, šalyse kandidatėse ir potencialiose šalyse kandidatėse

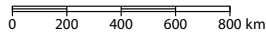

- ES valstybės narės
- Šalys kandidatės
- Potencialios šalys kandidatės

Skaičius = Vidutinis įvertintas romų tautybės gyventojų skaičius.
 Vidutinis įvertis kaip visų gyventojų proporcija (%):

- 5–10
- 1–4,9
- 0,4–0,9
- Mažiau kaip 0,4

Administracinės ribos: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Kartografija: Eurostatas – Gisico, 2015 m. sausio mėn.

* Visos šiame tekste esančios nuorodos į Kosovą – jo teritoriją, institucijas ar gyventojus – turi būti suprantamos visapusiškai atsižvelgiant į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244 ir nepažeidžiant Kosovo statuso.

03

Iš šio apytikrio ES romų skaičiaus maždaug keturi penktadaliai gyvena **1 lentelėje** nurodytose aštuoniose valstybėse narėse. Valstybėse narėse, kuriose romų tautybės gyventojų yra daugiausia (Bulgarijoje, Slovakijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje), romų tautybės asmenys sudaro 15–20 % mokyklų auklėtinių ir naujų darbo rinkos dalyvių.

1 lentelė

Valstybės narės, kuriose, apytikriais vertinimais, gyvena daugiausia romų tautybės asmenų

Valstybė narė	Vidutinis apytikris romų tautybės gyventojų skaičius		Mažiausias įvertis	Didžiausias įvertis
	Žmonių skaičius	Procentinė visų gyventojų dalis		
Rumunija	1 850 000	8,6 %	1 200 000	2 500 000
Bulgarija	750 000	9,9 %	700 000	800 000
Vengrija	750 000	7,5 %	500 000	1 000 000
Ispanija	750 000	1,6 %	500 000	1 000 000
Slovakija	490 000	9,0 %	380 000	600 000
Prancūzija	400 000	0,6 %	300 000	500 000
Čekija	200 000	1,9 %	150 000	250 000
Graikija	175 000	1,5 %	50 000	300 000
Iš viso	5 365 000	3,0 %	3 780 000	6 950 000
Iš viso ES	6 197 100	1,2 %	4 368 700	8 025 500

Pastaba: Eilutės „**Iš viso ES**“ skaičiai apima Kroatiją.

Šaltinis: Europos Taryba, „Apytikris ir oficialus romų skaičius Europoje“ (angl. „Estimates and official numbers of Roma in Europe“) 2012 m. liepos mėn.

Teisinė ir politinė sistema

04

Svarbiausias visų ES iniciatyvų, kuriomis apskritai siekiama skatinti socialinę įtrauktį arba kuriomis konkrečiai siekiama skatinti romų integraciją, teisinis pagrindas yra ES sutartys. Ypač svarbus Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis: be kitų dalykų, juo saugomos mažumoms priklausančių asmenų teisės (žr. **2 langelį**).

2 langelis

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis

„Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Tos vertybės yra bendros valstybėms narėms, kurių visuomenėje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

05

Be to, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 10 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjunga, pasitelkdama Tarybos veiksmus, siekia kovoti su bet kokia diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos (19 straipsnis). SESV 21 straipsnyje taip pat nustatyta ES piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi ES teritorijoje.

06

Romų integracijos priemonėms taip pat svarbios šios teisinės ir politikos priemonės:

- 2000 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija⁵, visų pirma jos 21 straipsnis dėl nediskriminavimo. Ji tapo teisiškai privaloma 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai;
- dvi 2000 m. Tarybos direktyvos dėl vienodo požiūrio⁶: Rasinės lygybės direktyva, įvairiose srityse draudžianti diskriminaciją dėl rasinės arba etninės kilmės, ir Užimtumo lygybės direktyva, kurioje yra nuostatų dėl vienodo požiūrio darbo vietoje;

- 5 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (OL C 364, 2000 12 18, p. 1).
- 6 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (Rasinės lygybės direktyva) (OL L 180, 2000 7 19, p. 22), 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (Užimtumo lygybės direktyva) (OL L 303, 2000 12 2, p. 16).

- 2004 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl ES piliečių teisės laisvai judėti⁷;
- 2008 m. Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su rasizmu ir ksenofobija⁸, nustatantis bendrą baudžiamosios teisės požiūrį į kovą su rasistiniais bei ksenofobiniais pasisakymais ir nusikaltimais;
- 2013 m. Tarybos rekomendacija dėl romų veiksmingų integravimo priemonių⁹;
- 2001 m. Komisijos komunikatas dėl ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m.¹⁰, kuriame taip pat nustatytas Europos pagrindinių teisių agentūros vaidmuo šiuo požiūriu¹¹.

07

Dabartiniai ES lygmens politikos prioritetai, kuriais siekiama skatinti romų tautybės asmenų įtrauktį, yra nustatyti remiantis strategija „Europa 2020“, dėl kurios buvo susitarta 2010 m. ir kuria siekiama Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo. Kad būtų galima vertinti strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo pažangą, susitarta dėl penkių pagrindinių visos ES tikslų. Valstybėse narėse, kuriose didelė gyventojų dalis yra romai, sėkminga romų įtraukties politika gali turėti teigiamos įtakos trims iš minėtų penkių tikslų (tikslams, susijusiems su švietimu¹², užimtumu¹³ ir kova su skurdu ir socialine atskirtimi¹⁴).

08

Šioje ataskaitoje, kalbant apie priemones, kuriomis siekiama pagerinti gyvenimo sąlygas ir žmogaus teisių padėtį tarp romų tautybės asmenų, gyvenančių ES valstybėse narėse, vartojamas ir terminas „integracija“, ir „įtrauktis“¹⁵ (žr. **3 langelį**).

- 7 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004 4 30, p. 77). Pirmiausia – 6 ir 7 straipsniai, atitinkamai susiję su teise gyventi šalyje iki trijų mėnesių ir teise gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius.
- 8 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su tam tikromis rasizmu ir ksenofobijos formomis bei apraiškomis baudžiamosios teisės priemonėmis.
- 9 2013 m. gruodžio 9 d. Tarybos rekomendacija dėl romų veiksmingų integravimo priemonių valstybėse narėse (OL C 378, 2013 12 24, p. 1).
- 10 COM(2011) 173 *final*.
- 11 Su nacionalinėmis romų integracijos strategijomis susijęs Pagrindinių teisių agentūros vaidmuo yra toks: a) dalytis ekspertinėmis žiniomis su ES institucijomis, b) rinkti duomenis ir c) bendradarbiauti su valstybėmis narėmis siekiant parengti priemones, kurias naudojant būtų galima teikti padarytos pažangos įrodymus.
- 12 Švietimo srityje siekiama, kad mokyklos nebaigusių asmenų būtų mažiau kaip 10 % ir kad aukštąjį išsilavinimą įgytų ne mažiau kaip 40 % 30–34 metų asmenų.
- 13 Siekiama, kad 75 % 20–64 metų asmenų būtų įdarbinti.
- 14 Siekiama, kad žmonių, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, būtų bent 20 milijonų mažiau.
- 15 Toks terminų vartojimas atitinka Europos Sąjungos Tarybos apibrėžtį, pateiktą jos išvadoje dėl ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m.: Europos Sąjungos Taryba (2011 m.), Tarybos išvados dėl ES romų integracijos

Sinoniminis terminų „integracija“ ir „įtrauktis“ vartojimas

Apibūdinant bendruosius politikos iniciatyvų, kuriomis siekiama pagerinti romų tautybės gyventojų padėtį, tikslus, žodžiai „integracija“ ir „įtrauktis“ dažnai vartojami kaip sinonimai.

Terminas „integracija“ dažniau vartojamas kalbant apie iniciatyvas, kuriomis siekiama apsaugoti pagrindines teises ir vertybes (kaip apibrėžta Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje). Šį žodį galima rasti nacionalinėse romų integracijos strategijose.

Terminas „įtrauktis“ dažniau vartojamas kalbant apie socialines ir ekonomines iniciatyvas. Pavyzdžiui, jis vartojamas strategijoje „Europa 2020“, kuria siekiama Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo.

Kaip ES teikia finansinę paramą romų integracijos priemonėms?

09

Didesnioji ES finansinės paramos socialinei įtraukčiai (kai bendrai finansuojamos romų integracijos skatinimo priemonės) dalis daugiausia teikiama iš Europos socialinio fondo (ESF) ir, kai tai susiję su ES sanglaudos politika – iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF). Be to, pagal specialias programas, kurioms tiesiogiai vadovauja Komisija, yra numatyti ir kiti fondai¹⁶.

10

ESF ir ERPF įgyvendinami pagal nacionalines ir regionines daugiametes veiksmų programas, kurias rengia valstybės narės ir tvirtina Komisija. Kiekvienai veiksmų programai skirtos lėšos yra paskirstomos įvairioms tos veiksmų programos prioritetinėms kryptims.

11

2007–2013 m. ERPF ir ESF biudžetai atitinkamai buvo apie 201 milijardas eurų ir 76 milijardai eurų. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu ERPF ir ESF yra Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESIF) dalis¹⁷; jų bendras biudžetas visam laikotarpiui – apie 197 milijardai eurų (ERPF) ir 86 milijardai eurų (ESF).

nacionalinių strategijų plano iki 2020 m., 3089-asis Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdis, Briuselis, 2011 m. gegužės 19 d.

- 16 2014–2020 m. Užimtumo ir socialinių inovacijų programa (EaSI); šia programa buvo pakeista „Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programa PROGRESS 2007–2013“; „Teisių, lygybės ir pilietiškumo programa“ (2014–2020 m.); šia programa pakeista ankstesnė Pagrindinių teisių ir pilietybės programa „Daphne III“ programa ir „Progress“ programa, kiek tai susiję su veiksmais kovojant su diskriminacija ir užtikrinant lyčių lygybę.
- 17 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu ERPF, ESF ir Sanglaudos fondas kartu su Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF) sudaro Europos struktūrinius ir investicijų fondus (ESIF).

12

Oficialių duomenų apie tai, kokia šių sumų dalis konkrečiai skirta romų integracijos iniciatyvoms, nėra. Tačiau iš valstybių narių planavimo dokumentų galima daryti išvadą, kad marginalizuotų bendruomenių, kaip antai romų, socialinei ir ekonominei integracijai 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu skirta apie 1,5 milijardo eurų (taip pat žr. 69 punktą ir **6 lentelę**). Apie 2007–2013 m. programavimo laikotarpį panašių orientacinių skaičių neturima.

Kitų Europos ir tarptautinių organizacijų vaidmuo skatinant romų integraciją

13

Europos Taryba buvo pirmoji institucija, kuri Europos lygmeniu ėmėsi spręsti romų integracijos klausimą. Daugiau kaip 40 metų ji vykdo veiklą, kuria siekiama kovoti su romų tautybės asmenų diskriminacija ir gerinti marginalizuotų romų bendruomenių integraciją.

14

Be to, Romų integracijos srityje dirbo ir svarbų vaidmenį atliko kitos tarptautinės organizacijos, pavyzdžiui, Pasaulio bankas, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras) ir Jungtinių Tautų vystymo programa.

15

Atlikdami šį auditą, vertinome, ar ES politikos iniciatyvomis ir finansine parama, teikta pasitelkus ERPF ir ESF fondus, veiksmingai padėta skatinti romų integraciją. Mūsų auditas apėmė 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpius. Visų pirma nagrinėjome, ar:

- kiekvienu programavimo laikotarpiu ES teisinis pagrindas ir nacionalinės romų klausimui skirtos strategijos padėjo veiksmingai panaudoti ERPF ir ESF lėšas romų įtraukties priemonėms įgyvendinti;
- kiekvienam programavimo laikotarpiui skirta ERPF ir ESF sistema buvo parengta taip, kad būtų galima veiksmingai remti romų integracijos priemones;
- 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu naudojantis ERPF ir ESF įgyvendinti projektai veiksmingai padėjo skatinti romų integraciją.

16

Audito įrodymus surinkome remdamiesi Komisijos ir valstybių narių pareigūnų, taip pat projektų vykdytojų ir dalyvių apklausomis. Taip pat peržiūrėjome dokumentus, gautus iš ES ir valstybių narių valdžios institucijų ir projektų vykdytojų.

17

Pirmiausia įvertinome Komisijos paramą romų integracijai. Ši parama – tai ES teisės aktai, politikos programos ir specialios gairės, kuriose aprašomi ES prioritetai ir tikslai; išnagrinėjome juos, atsižvelgdami į 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpių iniciatyvas. Taip pat išnagrinėjome, kaip Komisija užtikrino pagrindinių teisių laikymąsi. Ši audito darbų dalis buvo atlikta Komisijos generaliniuose direktoratuose (GD), kurių veikla labiausiai susijusi su romų integracijos politika, t. y. Teisingumo ir vartotojų reikalų GD, Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD ir Regioninės ir miestų politikos GD¹⁸.

18 Kiti GD, kurių atsakomybė susijusi su ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano sritimis, yra Švietimo ir kultūros GD, Sveikatos ir maisto saugos GD ir Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD.

18

Taip pat peržiūrėjome valstybių narių strategines programas, kuriomis skatinama romų integracija, visų pirma – nacionalines romų integracijos strategijas (NRIS). Nusprendėme, kad norint užtikrinti kuo didesnį veiksmingumą, ERPF ir ESF remiamos romų integracijos priemonės turėtų būti glaudžiai susietos su šiomis programomis. Taip pat išnagrinėjome, ar aplankytos valstybės narės sudarė tinkamus administracinius susitarimus, kuriais remiantis būtų galima sėkmingai įgyvendinti jų strategines romų integracijos programas. Nacionaliniai romų informacijos centrai (NRIC) atsako už NRIS rengimo ir įgyvendinimo koordinavimą. Todėl surengėme susitikimus su keturių aplankytų valstybių narių, t. y. Bulgarijos, Ispanijos, Vengrijos ir Rumunijos, NRIC, taip pat, siekdami įgyti daugiau žinių apie nacionalines strategijas ir pereinant prie kito programavimo laikotarpio padarytus strategijų, planų ir programų galimus struktūros pakeitimus, su Vokietijos, Graikijos, Prancūzijos, Slovakijos ir Jungtinės Karalystės NRIC.

19

Kiek tai susiję su 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, taip pat vertinome, kaip buvo parengtos, įgyvendinamos ir stebimos ERPF ir ESF veiksmų programos, kad galėtumėme įvertinti jų gebėjimą padėti veiksmingai įgyvendinti romų integracijos priemones. Norėdami įvertinti, kiek projektai padėjo skatinti marginalizuotų romų tautybės gyventojų integraciją, patikrinome kai kuriuos atrinktus to laikotarpio projektus. Vertindami 2014–2020 m. ESIF, apsiribojome tuo, kaip buvo parengti romų integracijos požiūriu svarbūs ERPF ir ESF aspektai, nes auditas buvo atliekamas vos prasidėjus programavimo laikotarpiui.

20

Keturias valstybes nares (Bulgariją, Ispaniją, Vengriją ir Rumuniją) pasirinkome atsižvelgdami į jose gyvenančių romų tautybės asmenų gausą ir tai, kad šios valstybės narės skyrė didelį finansavimą politikos sritims, kuriose galėjo būti remiamos Romų įtraukties iniciatyvos¹⁹.

21

Keturiose aplankytose valstybėse narėse pasirinkome septynias 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ERPF ir ESF veiksmų programas, kurios, mūsų nuomone, buvo susijusios su romų įtraukties iniciatyvomis, ir iš viso išnagrinėjome 19 projektų, kurie buvo įgyvendinti pagal šias veiksmų programas²⁰ (žr. **I priedą**); šie projektai buvo atrinkti remiantis nacionalinių institucijų pateikta informacija. Daugiausia dėmesio skyrėme švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu projektams, taip pat peržiūrėjome projektus, skirtus kitiems klausimams, pavyzdžiui, socialinės įtraukties arba kovos su diskriminacija (žr. **5 lentelę**). Visi atrinkti projektai buvo baigti iki 2013 m. Už projektų, kurie buvo tikrinami atliekant šį auditą, atranką ir įgyvendinimą atsakingų įstaigų sąrašas pateiktas **II priede**.

- 19 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu šios keturios valstybės narės iš ERPF ir ESF kartu gavo 14,1 milijardo eurų pagalbą socialinės įtraukties priemonėms. Tai 20 % visos sumos, visose valstybėse narėse tuo pat laikotarpiu iš struktūrinių fondų skirtos socialinės įtraukties priemonėms.
- 20 Vienas iš pradžių atrinktas projektas pašalintas iš imties dėl aktualumo stokos.

22

Mūsų audito kriterijai grindžiami „EURoma“ tinklo patirtimi²¹; šis tinklas paskelbė rekomendacijas²², kaip užtikrinti romų įtraukties iniciatyvų sėkmę. Be to, norėdami gauti daugiau informacijos apie duomenų rinkimą, apsilankėme Pagrindinių teisių agentūroje (FRA)²³.

23

Svarbiausieji iš šių kriterijų yra 10 bendrųjų pagrindinių principų arba 10 BPP; jie nurodyti **2 diagramoje** ir išsamiai aprašyti **III priede**. Šie principai buvo aptarti per pirmąjį Europos romų įtraukties forumo posėdį, įvykusį 2009 m. Prahoje. Pasakui šie principai buvo įtraukti į 2009 m. birželio 8 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdžio išvadų priedą.

24

Veiksmų programos, kurias atrinkome iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio, numatytos priemonės, kuriomis skatinama marginalizuotų romų tautybės gyventojų integracija, buvo įtrauktos į devynias naujas 2014–2020 m. laikotarpio veiksmų programas. Remdamiesi šiomis devyniomis naujomis veiksmų programomis, įvertinome naująją ESIF sistemą.

25

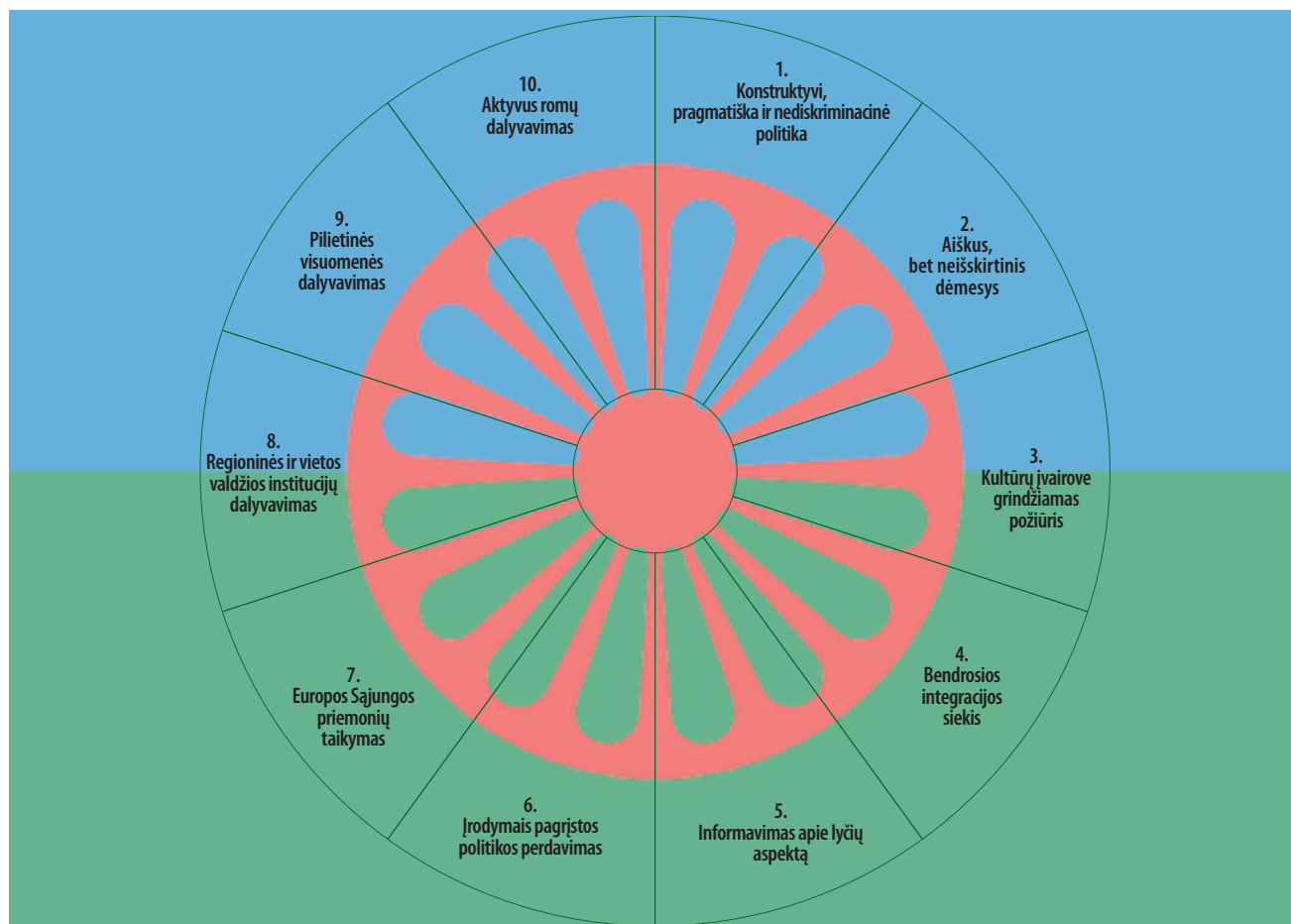
Atliekant auditą, mums padėjo išorės ekspertai romų integracijos klausimais. Taip pat įsteigėme keturių konsultantų tarybą, padedančią taikyti mūsų audito metodiką ir užtikrinančią, kad būtų atsižvelgta į svarbius romų integracijos klausimo aspektus.

26

Kadangi priemonės, kuriomis skatinama marginalizuotų romų integracija, ir jų rezultatus skirtingi suinteresuotieji subjektai gali vertinti labai skirtingai, kiekvienoje pasirinktoje valstybėje narėje įsteigėme tikslines grupes. Taip siekėme suburti ekspertus ir suinteresuotųjų subjektų atstovus, kad jie galėtų pasidalyti savo nuomonėmis dėl romų įtraukties priemonių, mums rengiant pirmines išvadas dėl kiekvienos aplankytos valstybės narės. Vėliau surengėme baigiamąjį tikslinės grupės posėdį, kuriame dalyvavo 13 skirtingų suinteresuotųjų subjektų (įskaitant mūsų konsultantų tarybą). Šio posėdžio tikslas buvo apsvarstyti mūsų pirmines išvadas ir aptarti galimas išvadas ir rekomendacijas.

- 21 „EURoma“ tinklas – tai iš ES valstybių narių atstovų sudarytas Europos tinklas, kurio tikslas – skatinti naudotis struktūriniais fondais, siekiant didesnio romų bendruomenei skirtų politikos krypčių veiksmingumo.
- 22 *Fundación Secretariado Gitano*, Techninis „EURoma“ tinklo sekretoriatas, „Romų poreikių tenkinimas 2014–2020 m. struktūrinių fondų programavimo laikotarpiu. Planavimo proceso tobulinimo gairės“ (angl. „Tackling Roma Needs in the 2014-2020 Structural Funds Programming Period - Guide to improve the planning process“), 2013 m. gegužės mėn.
- 23 FRA įsteigta 2007 m. kaip ES agentūra, kuriai konkrečiai pavesta teikti nepriklausomas įrodymais pagrįstas konsultacijas pagrindinių teisių klausimais. 2004 m., 2009 m., 2012 m. ir 2015 m. FRA ir Jungtinių Tautų vystymo programa (JTVP) atskirai ir kartu atliko romų namų ūkių tyrimus.

Dešimt bendrųjų pagrindinių romų įtraukties principų (BPP)

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

Padaryta pažanga kuriant ES ir valstybių narių lygmenų strategijas, tačiau daugelis patobulinimų padaryta per vėlai, kad turėtų įtakos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui

27

Išnagrinėjome ES ir nacionaliniu lygmenimis padarytą politikos pažangą siekiant tiksliau orientuoti ir labiau paspartinti romų integracijos priemones. Pirma, įvertinome politikos pažangą ES lygmeniu. Antra, peržiūrėjome nacionalines romų integracijos strategijas ir įvertinome, ar jos tinkamai padėjo geriau spręsti romų integracijos klausimus.

28

Įvertinome, ar 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo įgyvendinta ES strateginė programa, susijusi su romų integracijos iniciatyvomis, ir ar laikui bėgant ji buvo keičiama arba tobulinama. Kad ES finansuojama romų integracijos politika būtų veiksminga, Komisija turi remti valstybių narių darbą, rengdama ES teisės aktus, politikos programas arba konkrečias gaires.

Po 2004 m. ir 2007 m. įvykusių ES plėtros etapų 2011 m. susitarta dėl ES politikos iniciatyvos, susijusios su romų įtrauktimi

ES politikos iniciatyvos buvo patvirtintos pernelyg vėlai, kad turėtų įtakos 2007–2013 m. programavimo laikotarpio planams

29

ES lygmeniu romų įtraukties klausimas tapo ypač svarbus rengiantis kai kurių Vidurio ir Rytų Europos šalių stojimui į ES 2004 m. ir 2007 m., nes kai kuriose iš šių šalių buvo daug romų tautybės gyventojų. Pagal Bulgarijos, Čekijos, Vengrijos, Rumunijos ir Slovakijos stojimo partnerystės sutartis²⁴, geresnė romų tautybės asmenų integracija tapo vidutinės trukmės politikos prioritetu.

24 1998 m. kovo 30 d. ir 1999 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimai dėl principų, prioritetų, pereinamojo laikotarpio uždavinių ir sąlygų stojimo partnerystės su Bulgarijos Respublika, Čekijos Respublika, Vengrijos Respublika, Rumunija ir Slovakijos Respublika programose.

30

Tačiau po 2004 m. ir 2007 m. įvykusių stojimo etapų ES neužtikrino, kad romų integracija taptų konkrečiu politikos prioritetu. Pradinėse 2007–2013 m. reglamentų redakcijose romų integracijos klausimas neminimas. Taip pat nereikalauta, kad šis klausimas, kaip konkretus prioritetas, būtų įtrauktas į ERPF arba ESF veiksmų programas. Pirmą kartą romų integracija konkrečiai paminėta 2010 m., kai ERPF reglamente buvo pakeistos tinkamumo finansuoti sąlygos, kuriomis reglamentuojamos aprūpinimo būstu priemonės²⁵.

31

2008 m. Komisija pradėjo dėti pastangas, kad pagerėtų marginalizuotų romų padėtis. Po pirmojo aukščiausiojo lygio susitikimo romų klausimais 2008 m. rugsėjo mėn. įsteigtas Europos romų įtraukties forumas, tarpžinybinė romų reikalų darbo grupė, NRIC tinklas ir Pagrindinių teisių agentūros koordinuojama Romų integracijos rodiklių darbo grupė (žr. 94 dalį). Iš kitų paramos struktūrų galima paminėti dvi NRIC tinklo temines darbo grupes ir reguliarius konsultacinius susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis, tarptautinėmis organizacijomis ir akademiniiais tinklais. Teisingumo ir vartotojų reikalų GD kartu su generaliniais direktoratais, atsakingais už EISF valdymą, taip pat reguliariai rengia faktų nustatymo misijas ir aukšto lygio dvišalius dialogus su valstybėmis narėmis. Pasinaudodamos šiais apsilankymais, nacionalinės ir vietos valdžios institucijos, pilietinės visuomenės organizacijos ir visi susiję Komisijos padaliniai gali tiesiogiai aptarti politikos pažangą.

32

Tačiau pirmasis svarbus romų integracijai skirtas ES lygmens dokumentas buvo paskelbtas tik 2011 m. balandžio mėn. – tai Komisijos komunikatas dėl ES romų integracijos nacionalinių strategijų (NRIS) plano²⁶. Tuomet gegužės mėn. EPSCO taryba²⁷ patvirtino išvadas, kuriose valstybės narės įsipareigojo parengti, atnaujinti ar plėtoti savo NRIS. Tai padaryta po to, kai Komisija, per savo už teisingumą, pagrindines teises ir pilietybę atsakingą Komisijos narį, pateikė pranešimą apie naujausius romų padėties pokyčius, nurodydama, kad diskriminacija dėl etninės kilmės arba rasės Europoje yra nepriimtina. Šis Komisijos narys taip pat nurodė, kad Komisija yra pasirengusi pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą prieš vieną valstybę narę (Prancūziją), kuri Laisvo judėjimo direktyvą taikė diskriminaciniu būdu, nesuderinamu su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. 2011 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadose buvo pažymėta ypatinga romų įtrauktiems svarba ir raginama sparčiai įgyvendinti EPSCO išvadas dėl valstybių narių strategijų parengimo, atnaujinimo ar plėtojimo.

25 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 437/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo nuostatos dėl paramos socialiai atskirtų bendruomenių būstui tinkamumo finansuoti (OL L 132, 2010 5 29, p. 1).

26 COM(2011) 173 *final*.

27 Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba.

33

Tai buvo pirmoji ES iniciatyva, konkrečiai skirta romų bendruomenei, kuri apėmė stebėjimo mechanizmą. Pagal ją pasiūlyta, kad kiekviena valstybė narė parengtų savo NRIS (žr. 41 dalį). Šia iniciatyva padėtas tvirtas pagrindas romų įtraukčiai spartinti, taip pat nustatytos sritys, kuriose reikėtų imtis veiksmų, ir tikslai. Kalbant konkrečiai, pagal šią iniciatyvą nustatytos keturios prioritetinės intervencinių veiksmų sritys: švietimas, užimtumas, sveikatos priežiūra ir aprūpinimas būstu. Valstybių narių buvo paprašyta šiose srityse nustatyti pasiekiamus tikslus.

34

Valstybių narių nebuvo prašoma atskirai taikyti kovos su diskriminacija priemonių arba nustatyti susijusių tikslų. Šie klausimai buvo sprendžiami kaip kompleksinė tema, susijusi su visomis pirmiau minėtomis keturiomis sritimis²⁸; tačiau pamatuojami kovos su diskriminacija rodikliai ir tikslai buvo nustatyti tik retais atvejais. Tai didelis dabartinės politikos programos trūkumas, nes Komisijai sunku įvertinti padarytą pažangą.

Romų tautybės gyventojų įtrauktis nuo 2011 m: nuo politika grindžiamo požiūrio prie politinio įsipareigojimo

2013 m. patvirtinta Tarybos rekomendacija dėl romų integracijos

35

2013 m. Tarybos rekomendacija²⁹ buvo pirmoji ES teisinė priemonė, konkrečiai skirta romų integracijai ir reiškianti esminį ES požiūrio į romų įtrauktį proveržį. Vietoj politika grindžiamo požiūrio laikymosi, rekomendacijoje romų įtrauktis pateikiama kaip valstybių narių politinis įsipareigojimas, atspindintis nustatytas žmogaus teisių apsaugos nuostatas. Rekomendacijoje pateikiamos konkrečios gairės, kuriomis siekiama padėti valstybėms narėms pagerinti ir paspartinti švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu srityse vykdomą romų integracijos darbą. Jose taip pat pateikiama rekomendacijų dėl horizontalių politikos priemonių, įskaitant rekomendacijas dėl kovos su diskriminacija. Rekomendacijoje konkrečiai aptariamas priešiško romams klausimas, kaip ypatinga rasizmo forma, skatinama istoriškai susiklosčiusios diskriminacijos.

28 Vienodas požiūris yra horizontalusis ES programos principas, šioje programoje vertinamas kaip būtinoji veiksmingos romų įtraukties sąlyga. ES programoje aiškiai pripažįstama, kad „visų pirma valstybės narės turi užtikrinti, kad romai nebūtų diskriminuojami ir turėtų tokias pačias sąlygas, kaip visi kiti ES piliečiai, taip pat galėtų vienodai naudotis visomis ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis“, „ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.“, p. 2.

29 2013 m. gruodžio 9 d. Tarybos rekomendacija dėl romų veiksmingų integravimo priemonių valstybėse narėse.

Nuo 2012 m. Komisija rengia konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas dėl romų įtraukties

36

Nuo 2012 m. Komisija rengia konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas dėl romų įtraukties. Nuo to laiko tokios konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos buvo parengtos penkioms valstybėms narėms, kuriose yra didelės romų mažumos – Bulgarijai, Vengrijai, Slovakijai, Čekijai ir Rumunijai. **2 lentelėje** pateikta išsami informacija apie šių konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų, parengtų kiekvienai iš minėtų penkių valstybių narių, temas.

2 lentelė Konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų dėl romų integracijos temos penkiose valstybėse narėse

	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Bulgarija	Bendroji romų integracija	Švietimas	Užimtumas / švietimas	Švietimas
Čekija	n.d.	Švietimas	Švietimas	Švietimas
Vengrija	Bendroji romų integracija	Skurdas / švietimas	Skurdas / švietimas	Švietimas
Rumunija	n.d.	Bendroji romų integracija / švietimas	Užimtumas / švietimas	Švietimas
Slovakia	Education	Education	Education	Education

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

37

Be to, Komisija atidžiai stebėjo, kaip įgyvendinamos dvi susijusios direktyvos³⁰ dėl vienodo požiūrio (**3 lentelėje** pateikta išsamesnės informacijos apie Rasinės lygybės direktyvos įgyvendinimą). 2014 m. ji pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš Čekiją, o 2015 m. – prieš Slovakiją; abu atvejai buvo susiję su romų tautybės mokinių segregacija švietimo sistemoje. Kiti atvejai nebuvo konkrečiai susiję su romų tautybės asmenimis. Komisija taip pat stebi 2008 m. pamatinio sprendimo dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis bei apraiškomis baudžiamosios teisės priemonėmis įgyvendinimą. Nuo 2014 m. šis pamatinis sprendimas yra privalomas.

30 Tarybos direktyva 2000/43/EB (Rasinės lygybės direktyva), Tarybos direktyva 2000/78/EB (Užimtumo lygybės direktyva).

Rasinės lygybės direktyvos 2000/43/EB įgyvendinimo stebėjimas

Valstybė narė	Perkėlimas į nacionalinę teisę		Pažeidimas ¹	
	Galutinis terminas	Baigta iki galutinio termino	Valstybės narės teisės aktai neatitinka Sąjungos teisės	Valstybė narė netinkamai taiko Sąjungos teisę
Belgija	2003 07 19	√		
Bulgarija	2007 07 01	√		Baigta
Čekija	2004 05 01	√	Baigta	Atvira
Danija	2003 07 19	√	Baigta	Baigta
Vokietija	2003 07 19	√		
Estija	2004 05 01	√	Baigta	
Airija	2003 07 19	√		
Graikija	2003 07 19	√		
Ispanija	2003 07 19	√	Baigta	
Prancūzija	2003 07 19	√		
Kroatija	2013 07 01	√		
Italija	2003 07 19	√		
Kipras	2004 05 01	√		
Latvija	2004 05 01	√	Baigta	
Lietuva	2004 05 01	√	Baigta	
Liuksemburgas	2003 07 19	√		
Vengrija	2004 05 01	√	Baigta	
Malta	2004 05 01	√	Baigta	
Nyderlandai	2003 07 19	√	Baigta	
Austrija	2003 07 19	√	Baigta	
Lenkija	2004 05 01	√	Baigta	Baigta
Portugalija	2003 07 19	√	Baigta	
Rumunija	2007 01 01	√	Baigta	
Slovėnija	2004 05 01	√		Atvira
Slovakija	2004 05 01	√	Baigta	Atvira
Suomija	2003 07 19	√		Baigta
Švedija	2003 07 19	√	Baigta	
Jungtinė Karalystė	2003 07 19	√	Baigta	Baigta

1 2015 m. gruodžio mėn. informacija.

Pastaba: konkrečiai su romų tautybės asmenimis susijusios pažeidimo nagrinėjimo procedūros buvo taikomos tik Čekijai ir Slovakijai.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

Komisija parengė gaires ir pagerino bendradarbiavimą su Europos Taryba

38

Igyvendindama šias pagrindines iniciatyvas, Komisija taip pat paskelbė daug įvairių politikos gairių, susijusių su romų įtraukčiai skirtų lėšų naudojimu. Be kitų gairių, paskelbtos teminės gairės dėl romų ir marginalizuotų bendruomenių, dokumentas, susijęs su temine *ex ante* sąlyga dėl marginalizuotų romų bendruomenių integracijos, ir valstybėms narėms skirtas rekomendacinis raštas dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų naudojimo sprendžiant segregacijos švietimo sistemoje ir teritorinės segregacijos problemas.

39

Be to, 2014 m. Komisija paskelbė Europos partnerystės elgesio kodeksą, kuriame buvo nustatyta, kad valstybės narės į partnerystės sutartis turėtų įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas ir užtikrinti, kad jos aktyviai dalyvautų rengiant ir įgyvendinant ESIF remiamas programas³¹.

40

Siekdama padidinti savo darbo integracijos srityje veiksmingumą, nuo 2011 m. Komisija taip pat glaudžiau bendradarbiavo su Europos Taryba – šioje srityje labai daug patirties sukaupusia organizacija (žr. 13 dalį). Visų pirma Komisija dalyvavo Europos Tarybos sekretoriato rengiamuose posėdžiuose ir kai kuriose bendrosiose programose su Europos Taryba (ROMACT³² ir ROMED³³).

Pažanga valstybių narių lygmeniu: patvirtintos nacionalinės romų integracijos strategijos, tačiau tebėra trūkumų

41

2011 m. kiekvienos valstybės narės buvo paprašyta parengti 2011–2020 m. nacionalinę romų integracijos strategiją (NRIS) arba, jeigu tokia strategija jau yra, pritaikyti ją prie ES romų integracijos tikslų. Šiose strategijose turėtų būti nustatyti tiksliniai veiksmai ir pateikta informacija apie tų veiksmų įgyvendinimo finansavimą (nacionalinį, ES ir kitą). Pagal jas taip pat turėtų būti pasiūlyti sprendimai, kaip šalinti esamas kliūtis, trukdančias veiksmingiau naudoti ES lėšas, ir išdėstytos patikimos stebėjimo sistemos, kurią taikant būtų užtikrinti konkretūs su romais susiję rezultatai, pamatinės nuostatos.

- 31 2014 m. sausio 7 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 240/2014 dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų Europos partnerystės elgesio kodekso (OL L 74, 2014 3 14, p. 1).
- 32 Programos ROMACT tikslas – gerinti vietos valdžios institucijų, pirmiausia – renkamųjų pareigūnų ir vyresniųjų valstybės tarnautojų, reagavimą ir didinti jų atsakomybę, susijusią su marginalizuotomis romų bendruomenėmis. Pagal šią programą, daugiausia dėmesio skiriama tam, kad būtų priimtas ilgalaikis tvarus įsipareigojimas, kuriuo remiantis būtų rengiami tvarūs romų įtraukties planai ir priemonės (taip pat žr. <http://coe-romact.org/>).
- 33 Programa ROMED sudaryta iš dviejų etapų. Pirmuoju programos ROMED etapu buvo vykdoma iniciatyva, kuria siekta parengti tarpininkus, kurie tinkamai tarpininkautų romų bendruomenėms ir vietos valdžios institucijoms. Nuo 2011 m., kai buvo pradėta įgyvendinti ši programa, 22 šalyse parengta daugiau kaip 1 300 tarpininkų. Antruoju programos ROMED etapu, prasidėjusiu 2013 m., daugiausia dėmesio skiriama vietos poreikiams, visų pirma tam, kaip tarpininkaujant būtų galima paskatinti romų bendruomenių dalyvavimą įtraukesniame ir demokratiškesniame pasirinktų 11 šalių, kurios yra Europos Tarybos narės, savivaldybių valdyme (taip pat žr. <http://romed.coe-romact.org/>).

42

Kiek tai susiję su šiomis nacionalinėmis romų integracijos strategijomis, mes:

- išnagrinėjome konkretų aplankytų valstybių narių NRIS turinį;
- patikrinome, ar buvo nurodyti atitinkami suinteresuotieji subjektai, kurie įgyvendins NRIS, ir kokį vaidmenį šiuo požiūriu atlieka nacionaliniai romų informacijos centrai (NRIC);
- įvertinome su NRIS įgyvendinimu susijusias stebėjimo priemones;
- peržiūrėjome, kaip Komisija vertino valstybių narių pateiktas jų NRIS įgyvendinimo ataskaitas.

Nacionalinės romų integracijos strategijos (NRIS)

Romų integracijos strategijos patvirtintos visose aplankytose valstybėse narėse

43

Komisijai paskelbus komunikatą, kuriame valstybių narių prašoma patvirtinti NRIS, tai padarė visos valstybės narės³⁴. Kai kurios valstybės narės pasirinko galimybę patvirtinti integruotą romų integracijos politikos priemonių rinkinį – jį laikėme lygiaverčiu NRIS. Visose aplankytose valstybėse narėse pagal NRIS buvo parengti veiksmų planai. Be to, visos valstybės narės įsteigė nacionalinius romų informacijos centrus.

44

Komisija nereikalavo, kad kovos su diskriminacija priemonės turėtų būti įtrauktos į pagrindines prioritetines sritis, nustatytas nacionalinėse romų integracijos strategijose. Tačiau Bulgarijos, Vengrijos³⁵ ir Ispanijos nacionalinėse romų integracijos strategijose neapsiribota šiomis keturiomis – švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu – sritimis: į šių šalių NRIS taip pat įtrauktas skyrius, konkrečiai skirtas kovai su diskriminacija. Rumunijos nacionalinėje romų integracijos strategijoje taip pat kalbama apie kovą su diskriminacija, tačiau tik netiesiogiai, aptariant keturias pagrindines nurodytas sritis. Iš keturių pasirinktų valstybių narių tik Bulgarija ir Vengrija buvo nustačiusios kovos su diskriminacija tikslus.

34 To nepadarė tik Malta, nurodžiusi, kad joje romų tautybės asmenys negyvena.

35 Nacionalinė socialinės įtraukties strategija „Itin didelis skurdas, vaikų skurdas, romai“ (NS[S]), nes Vengrijos strategija buvo skirta ne tik romams. Aiškumo sumetimais ši strategija toliau bus vadinama NRIS.

45

Į tris iš šių keturių NRIS buvo įtraukti tikslai, susiję su švietimu, užimtumu, sveikatos priežiūra ir aprūpinimu būstu. Ketvirtojoje strategijoje, t. y. Vengrijos NRIS, buvo numatyti bendrieji tikslai, tačiau nepateikta su tais tikslais susijusių kiekybinių siektinų verčių, ir ne visi tikslai, pavyzdžiui, nustatyti aprūpinimo būstu srityje, buvo konkrečiai susiję su romų tautybės gyventojais. Nors strategijoje buvo pateikta reikiama informacija apie romų tautybės gyventojų padėtį Vengrijoje, ja nebuvo pasinaudota, kad nacionalinėje romų integracijos strategijoje būtų nustatyti konkretūs romams skirti rodikliai arba pradinės vertės. Rumunijos nacionalinėje romų integracijos strategijoje buvo pateiktos tik tam tikrų rodiklių pradinės vertės. Dėl to, nežinant atspirties taško, buvo sunku įvertinti pagal šias NRIS pasiektus rezultatus.

Visose nacionalinėse romų integracijos strategijose minimi 10 bendrųjų pagrindinių romų įtraukties principų (BPP)

46

Visose strategijose tiesiogiai (Bulgarijos, Vengrijos ir Ispanijos) arba netiesiogiai (Rumunijos) minimi 10 bendrųjų pagrindinių romų įtraukties principų (žr. 23 dalį ir **2 diagramą**). Tačiau nustatėme, kad valstybės narės, pačios rengdamos strategijas, ne visada taikė šiuos 10 BPP:

- Ispanijos ir Bulgarijos strategijose pateikta rašytinių įrodymų, kad buvo konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis ir kad iš nacionalinių institucijų gauta grįžtamosios informacijos apie NVO veiksmus;
- Rumunijos ir Vengrijos strategijose tik iš dalies atsižvelgta į 9 BPP, susijusį su pilietinės visuomenės įtraukimu, ir 10 BPP, susijusį su aktyviu romų tautybės asmenų dalyvavimu formuojant politiką:
 - Rumunijoje, prieš patvirtinant NRIS, taip pat taikyta konsultacijų procedūra: buvo surengti keli susitikimai, tačiau pilietinės visuomenės organizacijoms kilo abejonių dėl šių susitikimų skaidrumo ir skaičiaus. Jos taip pat pareiškė, kad nebuvo informuotos, kaip buvo atsižvelgta į jų veiksmus. Neradome jokių įrodymų, ar Rumunijos valdžios institucijos atsižvelgė į NVO veiksmus ir kaip jos tai padarė;
 - Vengrijoje gauta labai mažai įrodymų, kaip vyko konsultacijos dėl NRIS, o atnaujintoje NRIS versijoje nebuvo pateikta informacijos, ar buvo atsižvelgta į įvairių suinteresuotųjų subjektų pastabas ir kaip tai buvo padaryta. Nebuvo surengta konsultacijų dėl veiksmų plano. Be to, svarbiausioms NRIS priemonėms įgyvendinti, be valdžios institucijų, buvo paskirtos dvi pilietinės visuomenės organizacijos. Taip buvo išstumtos kitos pilietinės visuomenės organizacijos.

Nacionalinėse romų integracijos strategijose nenurodoma, kokia finansinė parama valstybėse narėse teikiama romų įtraukties priemonėms

47

Atlikę analizę, nustatėme, kad Bulgarijos, Vengrijos ir Ispanijos nacionalinėse romų integracijos strategijose nebuvo pateikta informacijos apie romams skirtoms priemonėms numatytus finansinius asignavimus iš nacionalinio biudžeto arba pagal ERPF ar ESF veiksmų programas, bendrai finansuojamas iš ES biudžeto. Bulgarijos nacionalinėje romų integracijos strategijoje buvo nurodyta, kad pagrindinis NRIS įgyvendinimo projektų finansavimo šaltinis yra ES lėšos. Biudžetas buvo numatytas tik Rumunijoje, tačiau jis buvo ne visiškai nuoseklus: nacionalinėje romų integracijos strategijoje ERPF nebuvo nurodytas kaip finansavimo šaltinis, nors juo naudotasi nuo tada, kai 2010 m. buvo padaryta su ERPF susijusių pakeitimų, t. y. dar prieš patvirtinant NRIS³⁶. Nesant informacijos apie finansines priemones, numatytas su romų įtrauktimi susijusiems klausimams spręsti, sunku įvertinti, ar valstybių narių strategijos nuo pat pradžių buvo realinės.

Atsakomybės už NRIS įgyvendinimą paskyrimas: nacionalinių romų informacijos centrų (NRIC) vaidmuo

48

Visos valstybės narės, kurias analizavome, laikydamosi 2011 m. Komisijos komunikate nustatytų reikalavimų, buvo nustačiusios ir apibrėžusios NRIC atsakomybę. NRIC atsako už NRIS vystymo ir įgyvendinimo koordinavimą. Jie stebi NRIS įgyvendinimo pažangą ir šia informacija dalijasi su Komisija³⁷. Tačiau NRIC įgaliojimai yra riboti. Atsakomybę už veiklą pavedus nacionalinėms ministerijoms, pasirinktų valstybių narių NRIC neturėjo įgaliojimų užimtumo, švietimo, aprūpinimo būstu ar sveikatos srityse. Be to, NRIC nebuvo įgalioti spręsti, kaip paskirstyti finansinius išteklius integracijos programoms.

49

Devynių pasirinktų NRIC dydis, struktūra ir atsakomybė buvo labai skirtingi. Keli NRIC jau buvo įsteigti kitu pavadinimu dar iki to laiko, kai Komisija pradėjo vartoti NRIC sąvoką; paskui kai kuriems NRIC buvo paskirta papildoma atsakomybė, neskiriant jokių papildomų išteklių³⁸. Kaip aprašyta 50 dalyje, Bulgarijos NRIC pajėgumas buvo nepakankamas.

36 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1783/1999 (OL L 210, 2006 7 31, p. 1).

37 COM(2011) 173 *final*, p. 9.

38 Pavyzdžiui, Komisijai pateiktoje 2014 m. metinėje ataskaitoje Ispanijos NRIC pripažino, kad susiduriama su sunkumais nacionaliniams romų informacijos centrui skirti daugiau išteklių, kad šis galėtų užtikrinti tinkamą NRIS įgyvendinimą.

50

Vis dėlto nustatėme du trūkumus, susijusius su atsakomybės už NRIS įgyvendinimą paskyrimu. Pirma, nustatyta, kad Rumunijoje ir Ispanijoje prastai užtikrinamas bendradarbiavimas. Antra, nustatyta, kad Bulgarijoje ir Ispanijoje atsakomybė netinkamai suderinta su ištekliais:

- kalbant apie Rumuniją, pastebėjome, kad dėl prasto Nacionalinės romų agentūros ir įvairių ministerijų bendradarbiavimo duomenų teikimo srityje, trukdoma tinkamai stebėti NRIS. Ispanijos atveju panašiai pastebėjome, kad esami koordinavimo subjektai (pavyzdžiui, Techninio bendradarbiavimo grupė) tinkamai neužtikrino patikimų duomenų teikimo ir politikos koordinavimo, taigi buvo matyti, kad, norint užtikrinti tinkamą NRIS įgyvendinimą, būtinas geresnis koordinavimas. Abiem minėtais atvejais dėl prasto koordinavimo buvo trukdoma surinkti patikimus duomenis, todėl buvo sunkiau stebėti NRIS įgyvendinimą;
- dėl Bulgarijos reikia pasakyti, kad nors Bulgarijos NRIC buvo viena iš pagrindinių institucijų, atsakingų už NRIS įgyvendinimą ir stebėjimą, jam buvo suteikti menki įgaliojimai ir skirta maži išteklių. Kelios Bulgarijos ne pelno organizacijos atkreipė dėmesį į politinės valios trūkumą³⁹. Panašią problemą savo 2014 m. pažangos ataskaitoje nurodė Ispanijos NRIC.

Nacionalinių romų integracijos strategijų įgyvendinimo pažangos stebėjimo trūkumai

51

Nustatėme, kad visos aplankytos valstybės, stebėdamos ir vertindamos NRIS įgyvendinimo pažangą, susidūrė su dideliais sunkumais (taip pat žr. 74 dalį):

- Bulgarijoje NRIS nebuvo pateikta jokių specialių stebėjimo ir atskaitomybės procedūrų. Be to, ne visoms priemonėms buvo nustatyti kiekybiniai tikslai;
- Vengrijoje buvo sukurta programos stebėjimo rodiklių sistema, tačiau joje saugomi duomenys nebuvo atnaujinti nuo 2012 m.;
- Rumunijoje vykdyti stebėjimą labai trukdė tai, kad nebuvo informacijos apie nacionalinėje romų integracijos strategijoje nustatytus rodiklius ir trūko susistemintų finansinių duomenų apie įgyvendinimo procesą. Stebėjimo ataskaitose nebuvo nurodyta, kokie tikslai buvo nustatyti ir koku mastu jie buvo pasiekti, todėl buvo sunku įvertinti, kaip veiksmingai jie buvo įgyvendinti;
- Ispanijos 2014–2016 m. veiksmų plane pateiktas tik 2014 m. veiksmų aprašymas. 2015 m. veiksmai nebuvo nustatyti iki 2015 m. vidurio, todėl buvo sutrikdytas tų metų planavimo procesas.

39 Pilietinės visuomenės parengta NRIS ir 2012 m. dešimtmečio veiksmų plano įgyvendinimo Bulgarijoje stebėjimo ataskaita, p. 9.

Komisijos atliekamas NRIS įgyvendinimo vertinimas

52

Europos Komisija įvertino šias nacionalines strategijas, nustatydamą jų trūkumus, ir 2012 m. gegužės mėn. savo išvadas pateikė komunikate (Romų integracijos nacionalinės strategijos: ES plano vykdymo pradžia). Nuo 2013 m. Komisija pradėjo kasmet vertinti, kaip sėkmingai buvo įgyvendinami NRIS. Atliekant šį kasmetinį vertinimą, išsamiai nurodomi trūkumai, kuriuos reikia pašalinti. Pagrindinėse paskutiniųjų metų vertinimo išvadose nurodyta, kad dar neįvykdytos būtinos sėkmingo strategijų įgyvendinimo sąlygos, todėl NRIS įgyvendinimas yra lėtas. Visų pirma trūksta šių dalykų: konkrečių tikslų ir atitinkamų priemonių, kuriomis būtų šalinama romų tautybės vaikų segregacija švietimo sistemoje, aiškiau nurodyto įgyvendinimo laikotarpio, aiškiau nurodytų finansinių asignavimų, taip pat priemonių, kuriomis būtų kovojama su diskriminacija ir rasizmu, nukreiptu prieš romų tautybės asmenis.

53

Nuo tada valstybės narės padarė nedidelę pažangą įgyvendindamos savo NRIS. Tačiau 2015 m. Komisijos ataskaitoje nurodyta, kad 2014 m. dar nebuvo pašalinti tam tikri trūkumai, kurie buvo nustatyti iki 2012 m., t. y. nebuvo įvykdytos tam tikros būtinos sąlygos, kad būtų galima sėkmingai įgyvendinti strategijas. Tai atitinka mūsų pastebėjimus dėl pasirinktų keturių valstybių narių.

54

Pavyzdžiui, strategijose buvo nustatytas romų tautybės vaikų segregacijos švietimo sistemoje šalinimo tikslas, tačiau dėl nepakankamo nustatytų priemonių ir tikslų skaičiaus buvo sunku tai pasiekti. Tais atvejais, kai tokios priemonės buvo nustatytos, nebuvo aiškaus jų įgyvendinimo laikotarpio ir biudžeto. Dėl šių trūkumų buvo lėčiau įgyvendinama NRIS. Bulgarijos pažangos ataskaitoje taip pat nurodyta, kad trūksta politinės valios ir kad būtina tobulinti kovos su diskriminacija priemones.

55

Šie trūkumai, pirmiausia – segregacijos švietimo sistemoje problema, buvo nurodyti konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose, kurios buvo parengtos kelioms valstybėms narėms. Atsižvelgdama į šiuos trūkumus, Komisija netgi pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš Čekiją ir Slovakiją (žr. 37 dalį).

56

2014–2020 m. programavimo laikotarpio pradžioje Komisija patikrino, ar šie dalykai buvo aptarti partnerystės sutartyse. Ji, pasinaudodama savo patariamuoju vaidmeniu Stebėjimo komiteto posėdžiuose dėl veiksmų programų, kurias vertinome atlikdami 2014–2020 m. programavimo laikotarpio auditą, atkreipė dėmesį į konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų dėl romų svarbą rengiant atitinkamas veiksmų programas.

Sanglaudos politikos srityje 2014–2020 m. laikotarpiu romų integracijos priemonėms skirta daugiau dėmesio nei 2007–2013 m.

57

Atlikome analizę, ar romų integracijos klausimas buvo aiškiau aptartas 2007–2013 m. sanglaudos politikos programoje. Taip pat patikrinome, kaip valstybės narės, gaunančios ERPF ir ESF bendrą finansavimą romų integracijos iniciatyvoms, užtikrino, kad ES lygmeniu parengtos iniciatyvos būtų įtrauktos į atitinkamas nacionalines strategijas ir veiksmų programas.

58

Kiek tai susiję su 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, vertinome, ar romų integracijos klausimas buvo aiškiau aptartas ESIF teisinėje sistemoje ir ar Komisija pašalino trūkumus, kurie buvo nustatyti 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Kalbant apie abu laikotarpius, nagrinėjome, ar romų integracijos srityje Komisija ir valstybės narės įdiegė veiksmingą stebėjimo sistemą.

Nepaisydamos to, kad 2007–2013 m. teisinėje sistemoje romų integracijai skirta nepakankamai dėmesio, pasirinktos valstybės narės romų integracijos klausimą įtraukė į savo veiksmų programas

Nagrinėtose 2007–2013 m. veiksmų programose romų integracijos klausimas aptartas bendrais bruožais

59

Kai buvo rengiama 2007–2013 m. programavimo laikotarpio sanglaudos politikos programa, romų integracijos klausimas dar nebuvo nurodytas kaip konkretus ES lygmens prioritetas. 2007–2013 m. reglamentuose apskritai nėra žodžio „romai“. Vis dėlto visos keturios aplankytos valstybės narės buvo parengusios bent po vieną regioninę arba nacionalinę romų integracijos strategiją arba lygiavertę programą. Visos šios valstybės narės bent kai kuriose savo veiksmų programose aptarė romų integracijos klausimą taip, kaip nurodyta **4 lentelėje**.

4 lentelė

Romų įtraukties aptarimas 2007–2013 m. ERPF ir ESF veiksmų programose

	Konkreti tikslinė grupė	Konkretūs rodikliai	Nuorodos į romų bendruomenę	
			priemonėse, skirtose pažeidžiamoms grupėms	priemonėse, kuriomis siekiama padėti mažiausiai išsivysčiusioms sritims
Bulgarija	X	X	X	
Ispanija	X		X	
Vengrija		X	X	X
Rumunija		X	X	

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

60

Nepaisant 2010 m. padarytų ERPF reglamento pakeitimų, daugelis mūsų atrinktų priemonių, susijusių su marginalizuotais romais, buvo bendrai finansuojamos iš ESF (žr. 30 dalį). Didelė šių priemonių dalis (7 iš 17) buvo susijusios su užimtumu (žr. **5 lentelę**). Tai galima paaiškinti tuo, kad SESV 162 straipsnyje numatyta, kad ESF projektai ir priemonės turi būti susiję su užimtumu. Kita vertus, pagal ESF reglamentą leidžiama ir netgi raginama finansuoti socialinės įtraukties priemones. Dėl to valdžios institucijos susiduria su teisiniu netikrumu, ar ESF finansavimas gali būti naudojamas bet kokioms socialinės įtraukties priemonėms, nepriklausomai nuo to, ar jos susijusios su užimtumu.

Tikrintų projektų veiksmų sritys

Bulgarija	ESF				ERPF
	1 projektas	2 projektas	3 projektas	4 projektas	5 projektas
Švietimas		√			
Užimtumas			√		
Sveikata				√	
Socialinė įtrauktis	√				
Socialinė infrastruktūra					√

Vengrija	ESF				
	6 projektas	7 projektas	8 projektas	9 projektas	10 projektas
Švietimas					√
Užimtumas	√	√			
Sveikata					
Socialinė įtrauktis			√	√	
Socialinė infrastruktūra					

Rumunija	ESF				ERPF
	11 projektas	12 projektas	13 projektas	14 projektas	15 projektas
Švietimas			√		
Užimtumas	√				
Sveikata		√			
Socialinė įtrauktis				√	
Socialinė infrastruktūra					√

Ispanija	ESF (Kovos su diskriminacija VP)		ESF (Andalūzijos VP)	
	16 projektas	17 projektas	18 projektas	19 projektas
Švietimas		√		
Užimtumas	√		√	√
Sveikata				
Socialinė įtrauktis				
Socialinė infrastruktūra				

Pastaba: Vengrijoje buvo įgyvendinami atitinkami ERPF finansuojami socialinės infrastruktūros projektai, tačiau jie nebuvo atrinkti auditui, nes nebuvo baigti iki 2013 m.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

2007–2013 m. ERPF ir ESF veiksmų programose nurodyta nedaug romų integracijos strategijų ir nustatyta tik keletas konkrečiai romams skirtų rodiklių

61

Visgi NRIS buvo nurodyta tik vienoje iš nagrinėtų septynių 2007–2013 m. ERPF ir ESF veiksmų programų, o konkrečiai romams skirti rodikliai buvo nustatyti trijose veiksmų programose:

- Rumunijos žmogiškųjų išteklių vystymo veiksmų programoje (POSDRU) buvo aiškiai nurodyta romų integracijos strategija, taikyta tuo metu, kai įsigaliojo veiksmų programa. Šios strategijos įgyvendinimas buvo vienas iš veiksmų programoje nustatytų tikslų. Nors ši veiksmų programa nebuvo specialiai skirta romų bendruomenei, į ją taip pat buvo įtrauktas konkrečiai romų tautybės asmenims skirtas produkto rodiklis ir rezultato rodiklis;
- į mūsų atrinktą Bulgarijos ESF veiksmų programą taip pat buvo įtraukti su romais susiję kai kurių priemonių produktų ir rezultatų rodikliai;
- į mūsų atrinktą Vengrijos veiksmų programą buvo įtrauktas vienas konkrečiai romams skirtas rodiklis, tiesiogiai nesusijęs su kokia nors konkrečia priemone.

Kitose keturiuose atrinktosiose veiksmų programose konkrečiai romams skirtų rodiklių nebuvo nustatyta.

Nagrinėtose 2007–2013 m. veiksmų programose nepateikta informacijos apie finansinę paramą romų integracijai

62

ESF finansavimas buvo teikiamas pagal prioritетines temas, t. y. tikslus, kurių ESF padėjo siekti. Romų integracijos iniciatyvomis veikusiai daugiausia prisidėta prie ESF prioritетinių temų, susijusių su socialine įtrauktimi, tikslų⁴⁰. Septynerių metų programavimo laikotarpiu socialinės įtraukties priemonėms, įgyvendinant ESF veiksmų programas su socialinei įtraukčiai skirtomis prioritетinėmis kryptimis, pradžioje skirta 11,5 milijardo eurų (ES ir nacionalinių lėšų). Tačiau nebuvo informacijos apie tai, kokia šio finansavimo dalis buvo skirta marginalizuotų romų bendruomenių integracijai. Be to, pagal romų įtraukties iniciatyvas finansavimą buvo galima gauti ir pagal kitas, bendresnio pobūdžio prioritетines temas, pavyzdžiui, susijusias su švietimu ir užimtumu.

40 Darbuotojų ir bendrovių, įmonių ir verslininkų prisitaikymo gerinimas, galimybių įsidarbinti ir tvarumo didinimas, socialiai pažeidžiamų žmonių socialinės įtraukties didinimas, žmogiškojo kapitalo didinimas.

63

ERDF finansavimas taip pat buvo teikiamas pagal kitas prioritетines temas; iš jų su romų integracija labiausiai susijusi tema buvo „Socialinė infrastruktūra“⁴¹. Pagal šią prioritетinę temą iš viso skirta 18,6 milijardo eurų finansavimo. Kaip paaiškinta **4 langelyje**, daugiausia tai buvo bendroji parama, kuri nebuvo skirta kuriai nors konkrečiai grupei.

41 Tai apima šias investicijų kategorijas: švietimą, sveikatą, vaikų priežiūrą, aprūpinimą būstu ir kitą socialinę infrastruktūrą.

4 langelis

Bendroji ir tikslinė parama: papildomi romų įtraukties būdai

Bendroji parama yra susijusi su politika, skirta plačiajai visuomenei, paramos gavėjų nesiskirstant pagal rasę, etninę kilmę ar kitus nereikšmingus kriterijus.

Tikslinė parama yra susijusi su politika, aiškiai, bet nebūtinai išimtinai, skirta vienai ar kelioms konkrečioms tikslinėms grupėms, pavyzdžiui, tam tikrai mažumų grupei.

Patirtis rodo, kad romų tautybės asmenys sėkmingiau integruojasi į visuomenę, kai jie taip pat gali pasinaudoti parama pagal bendrąsias iniciatyvas, kurios yra skirtos ne tik jiems. Vieno modelio, pagal kurį būtų galima tvarkyti šiuos klausimus, nėra: turi būti vadovaujama konkrečiai pritaikytu požiūriu, kuriuo būtų atsižvelgiama į vietos aplinkybes⁴².

42 „Kaip romų įtraukties klausimą įtraukti į bendrąsias programas, projektus ir intervencinius veiksmus“ (angl. „How to mainstream Roma inclusion in general programmes, projects and interventions“), Politikos mokymosi gerinimas romų įtraukties srityje (angl. *Reinforcing Policy Learning for Roma Inclusion*), Europos socialinio fondo (ESF) mokymosi tinklas.

64

Kol 2010 m. nebuvo padaryta ERPF reglamento pakeitimų, ERPF negalėjo teikti konkrečiai tikslinėms grupėms pritaikytos paramos, išskyrus valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004 m. gegužės 1 d. ar vėliau, ir tam tikromis aplinkybėmis. Padarius minėtus pakeitimus, integruotoms aprūpinimo būstu schemoms, konkrečiai skirtoms marginalizuotoms bendruomenėms, įskaitant romų tautybės asmenis, aštuoniose valstybėse narėse iš viso skirta 80 milijonų eurų⁴³.

43 Bulgarija, Čekija, Graikija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Rumunija ir Slovakija.

65

Atlikę analizę, taip pat nustatėme, kad daugelis valstybių narių nerinko duomenų apie etninę kilmę, todėl negalėjo nustatyti romų tautybės gyventojų skaičiaus tam tikroje geografinėje teritorijoje ir įvertinti konkrečių sunkumų, su kuriais ši grupė susiduria. Dėl to galėjo būti sunkiau nustatyti reikiamą romų integracijos finansavimo lygį.

ES lygmeniu daugiau dėmesio romų klausimams skirta pagal 2014–2020 m. ESIF sistemą

Geresnis ESIF finansinės paramos derinimas su 2020 m. ES strategija ir Komisijos konkrečiai šaliai skirtomis rekomendacijomis

66

ESIF reglamentuose⁴⁴ (t. y. Bendrųjų nuostatų reglamente, ERPF reglamente ir ESF reglamente) nustatyta, kad ESIF privalo teikti paramą atsižvelgdami į Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“ ir atitinkamas konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas.

67

Trijų mūsų aplankytų valstybių narių (Bulgarijos, Vengrijos ir Rumunijos) partnerystės sutartyse minimos konkrečios nuo 2012 m. parengtos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos, susijusios su romų bendruomene. Tą patį galima pasakyti ir apie Slovakiją. Ispanijai tokių konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų nebuvo parengta.

68

Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų integracijos daugiausia susijusios su švietimu (taip pat žr. 36 dalį ir **2 lentelę**). Kai buvo rengiamos veiksmų programos, Komisija paragino valstybes nares, gavusias su šiuo klausimu susijusias konkrečias šaliai skirtas rekomendacijas, naudotis ES lėšomis siekiant reformuoti jų bendrąją švietimo politiką, kad būtų užtikrinta, jog romų tautybės asmenys galėtų lygiomis teisėmis naudotis švietimo sistema. Tačiau į Vengrijos 2014–2020 m. programavimo laikotarpio, kurį nagrinėjome, veiksmų programas įtrauktos segregacijos švietimo sistemoje šalinimo priemonės buvo nepakankamai išsamiai aprašytos. Todėl abejojame, ar Vengrija, padedama ESIF, sėkmingai pašalins segregaciją, kuri tebėra jos švietimo sistemoje (žr. **5 langelį**).

44 Visų trijų reglamentų 4 straipsnio 1 dalis.

Vengrijoje pagal ESIF sistemą taikomų segregacijos švietimo srityje šalinimo priemonių nepakankamumas

Pagal Vengrijos 2007–2013 m. veiksmų programą „Socialinis atsinaujinimas“, kurios 3 prioritetas yra susijęs su švietimu, kaip rodiklis buvo naudojamos įvairios vykdomos segregacijos švietimo sistemoje šalinimo programos. Terminas „segregacijos šalinimas“ buvo netiesiogiai siejamas su romų tiksline grupe. Šis rodiklis buvo taikomas regionams ir vietovėms, kuriose buvo susidariusios nepalankios sąlygos, jo tikslinė vertė – 100 iki 2013 m. įgyvendintinų programų (2007 m. pradinis rodiklis buvo 2).

Tačiau šis rodiklis nebuvo įtrauktas į veiksmų programos redakciją su paskutiniaisiais pakeitimais. Todėl jis nebuvo vertinamas ir nebus vertinamas programavimo laikotarpio pabaigoje. Nepateikta išsamaus aprašymo, kokias švietimo srities segregacijos šalinimo priemones Vengrija ketina įgyvendinti 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Iš to matyti, kad nepakankamai įsipareigota spręsti segregacijos šalinimo švietimo sistemoje klausimą naudojantis struktūriniais fondais.

Su marginalizuotomis bendruomenėmis (pavyzdžiui, romais) susijęs konkretus 12 ES valstybių narių investavimo prioritetas

69

Pagal 2014–2020 m. ESIF sistemą taip pat daugiau dėmesio skiriama užtikrinimui, kad ESIF bendrai finansuojamų veiksmų programų tikslai atitiktų ES prioritetus. Į šią sistemą įtrauktas konkretus investavimo pagal ESIF veiksmų programas prioritetas, išskirtinai susijęs su romų tautybės asmenimis. Pagal šį investavimo prioritetą (9 (ii) investavimo prioritetas „Marginalizuotų bendruomenių, pavyzdžiui, romų, integracija“) užtikrinamas politikos prioritetų, kurie atsispindi konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose, ryšys su ES finansavimo prioritetais ir nustatomas specialus būdas, kuriuo šiam tikslui gali būti skiriamos lėšos.

70

Be to, viena iš *ex ante* sąlygų⁴⁵, t. y. pagal šią sistemą nustatyti bendro finansavimo kriterijai, yra susijusi būtent su tuo investavimo prioritetu, taip užtikrinant, kad veiksmų programose jam būtų skirtas tinkamas dėmesys. 9 (ii) investavimo prioritetui taikoma tokia *ex ante* sąlyga: „[...] Parengta nacionalinė strateginė romų įtraukties politikos programa“.

45 Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 2 straipsnio 33 dalis: „taikytina *ex ante* sąlyga – konkrečiai ir tiksliai iš anksto apibrėžtas kritinis veiksnys, kuris yra būtina išankstinė sąlyga tam, kad būtų efektyviai ir veiksmingai pasiektas konkretus investavimo prioriteto arba Sąjungos prioriteto tikslas, ir kuris tiesiogiai ir iš esmės susijęs su šiuo tikslu ir daro jam tiesioginį poveikį“ (OL L 347, 2013 12 20, p. 320).

71

Visos penkios valstybės narės (Bulgarija, Čekija, Vengrija, Rumunija ir Slovakija), kurios gavo konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas dėl romų įtraukties, 9 (ii) investavimo prioritetą įtraukė bent į vieną 2014–2020 m. veiksmų programą (žr. **6 lentelę**). Šios penkios valstybės narės anksčiau savo partnerystės sutartyse pateikė pasiūlymus dėl būdų, kuriais romų įtraukties skatinimo tikslais būtų galima panaudoti ES lėšas.

72

Kitos septynios valstybės narės (Belgija, Graikija, Ispanija, Prancūzija Italija, Austrija ir Lenkija) 9 (ii) investavimo prioritetą taip pat įtraukė bent į vieną veiksmų programą. Kitaip tariant, 12 valstybių narių, kuriose kartu paėmus, kaip manoma, gyvena daugiau kaip 90 % ES romų tautybės gyventojų, 9 (ii) investavimo prioritetą įtraukė bent į vieną veiksmų programą. Kaip parodyta **6 lentelėje**, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu 9 (ii) investavimo prioritetui skirta 1,5 milijardo eurų.

6 lentelė 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pagal 9 (ii) investavimo prioritetą „Marginalizuotų bendruomenių, pavyzdžiui, romų, integracija“ valstybėms narėms skirtos sumos

Valstybė narė	Suma (mln. eurų)	Procentinė valstybės narės viso finansavimo iš ESF dalis	Procentinė viso finansavimo pagal 9 (ii) investavimo prioritetą dalis
Vengrija ¹	470	10,0 %	85 %
Rumunija ¹	372	7,8 %	
Čekija ¹	200	5,8 %	
Bulgarija ¹	143	9,4 %	
Slovakija ¹	99	4,6 %	
Graikija	73	2,0 %	15 %
Italija	71	0,7 %	
Ispanija	48	0,6 %	
Lenkija	19	0,1 %	
Belgija	10	1,0 %	
Prancūzija	8	0,1 %	
Austrija	4	0,9 %	
Iš viso	1 518	n.d.	

1 Valstybės narės, kurioms buvo parengtos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

73

Tačiau šiose valstybėse narėse 9 (ii) investavimo prioritetas arba su juos susiję rodikliai buvo įtraukti ne į visas veiksmų programas, taikomas geografinėms teritorijoms, kuriose gyvena daug romų tautybės asmenų. Tai pasakytina ir apie kai kurias veiksmų programas, pagal kurias buvo skirtos didelės sumos pagrindinėms sritims, susijusioms su romų tautybės gyventojų integracija. Du susiję pavyzdžiai – Andalūzijos, kurioje gyvena beveik 50 % Ispanijos romų, veiksmų programa, ir Vengrijai skirta ESF veiksmų programa „Ekonominė plėtra ir inovacijos“, pagal kurią bus įgyvendinta daug priemonių, kuriomis bus gerinamos įsidarbinimo galimybės.

74

Tuo metu, kai buvo vykdomas auditas, keturios valstybės narės (Bulgarija, Čekija, Graikija ir Slovakija) tik iš dalies laikėsi Bendrųjų nuostatų reglamente 9 (ii) investavimo prioritetui nustatytų *ex ante* sąlygų – iš esmės dėl to, kad jos neturėjo tinkamų stebėjimo priemonių arba savo NRIS įgyvendinimo metodikos (žr. 51 dalį). Kroatija, Italija, Vengrija ir Slovakija nesilaikė *ex ante* bendrosios sąlygos dėl kovos su diskriminacija. Visos šios valstybės narės Komisijai vėliau pateikė veiksmų planus, kuriuose buvo paaiškinta, kaip jos ketina užtikrinti šių *ex ante* sąlygų laikymąsi. Komisija įvertino šių veiksmų planų turinį. Remdamasi gauta informacija, Komisija padarė išvadą, kad Vengrija, įvykdė kovos su diskriminacija kriterijus, o Slovakija įvykdė *ex ante* sąlygą dėl 9 (ii) investavimo prioriteto pagal jų pateiktą veiksmų planą.

75

Nors 9 (ii) investavimo prioritetas yra naudinga naujovė, dabar ESIF valdomi neatsižvelgiant į romų tautybės gyventojų padėties valstybėse narėse skirtumus. ESIF lėšos valstybėms narėms paskirstomos pagal rodiklius, kurie nėra konkrečiai susiję su romų tautybės gyventojais, pavyzdžiui, pagal bendrą gyventojų skaičių, nedarbo lygį ar BVP. Mūsų nuomone, šie rodikliai nėra tinkamiausi norint nustatyti, koks finansavimas turėtų būti skirtas kiekvienai valstybei narei.

Be to, valstybės narės turėtų taikyti integruotą požiūrį į finansinės paramos teikimą romų integracijai

76

Taikant integruotą požiūrį, daromas teigiamas poveikis pastangoms skatinti romų integraciją naudojantis ESIF. Visos keturios pasirinktos valstybės narės bent vienoje savo veiksmų programoje, finansuojamoje iš vieno arba kelių fondų⁴⁶, taikė integruotą požiūrį, kartu apimančį kelias skirtingas sritis⁴⁷. Šiuo požiūriu geras pavyzdys buvo Rumunija (žr. **6 langelį**). Tačiau Ispanijoje nepasinaudota galimybe taikyti integruotą požiūrį rengiant Andalūzijai skirtą regioninę veiksmų programą, kadangi nebuvo nustatytos šį požiūrį apibūdinančios priemonės.

46 Vengrija.

47 Romų integracijos požiūriu yra svarbios šios sritys: aprūpinimas būstu, švietimas, sveikata, socialiniai reikalai, užimtumas ir saugumas, segregacijos šalinimo priemonės.

6 langelis

Geras integruoto požiūrio pavyzdys – Rumunijos jungtinis atrankos komitetas

Norėdama geriau panaudoti struktūrinius fondus, Rumunija taikė integruotą požiūrį rengdama dvi veiksmų programas (žmogiškojo kapitalo ESF veiksmų programą ir regioninę ERPF veiksmų programą). Pagal vieną iš šių veiksmų programų buvo pasitelktas ERPF bendras finansavimas, pagal kitą – ESF bendras finansavimas. Abiejų veiksmų programų prioritetinė kryptis buvo ta pati. Be to, Rumunija įsteigė jungtinį atrankos komitetą, sudarytą iš minėtų dviejų veiksmų programų vadovaujančiųjų institucijų ir trijų kitų bendrųjų institucijų, įskaitant NRIC ir nacionalinę kovos su diskriminacija tarybą, atstovų. Dėl abiejų veiksmų programų buvo paskelbti bendri kvietimai teikti paraiškas, jiems buvo taikomos vienodos tinkamumo finansuoti sąlygos ir nustatytos tokios pat veiksmų sritys. Be to, pagal veiksmų programas buvo numatytas papildomas bendras finansavimas (t. y. įvairiai projektinei veiklai, kuri vykdoma kartu arba nuosekliai, naudojant ERPF ir ESF).

Kovos su diskriminacija priemonių finansavimas

77

ESF reglamento 8 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės, pasinaudodamos ESF, turėtų remti iniciatyvas, kuriomis konkrečiai siekiama kovoti su diskriminacija. Tokios iniciatyvos remiamos pagal ESF 9 (iii) investavimo prioritetą „Kova su visų rūšių diskriminacija ir vienodų galimybių skatinimas“ (9 (iii) investavimo prioritetą).

78

Vienuolika valstybių narių 9 (iii) investavimo prioritetą įtraukė bent į vieną savo 2014–2020 m. programavimo laikotarpio veiksmų programą. Bendra pagal 9.3 investavimo prioritetą skirta finansavimo suma – 414 milijonų eurų (žr. **7 lentelę**).

Pagal 9 (iii) investavimo prioritetą „Kova su visų rūšių diskriminacija ir vienodų galimybių skatinimas“ kiekvienai valstybei skirtos sumos

Valstybė narė	Suma (mln. eurų)	Procentinė valstybės narės viso finansavimo iš ESF dalis	Procentinė viso finansavimo pagal 9 (iii) investavimo prioritetą dalis
Ispanija	145	1,9 %	91 %
Graikija	99	2,7 %	
Portugalija	51	0,7 %	
Slovakija ¹	40	1,8 %	
Čekija ¹	22	0,6 %	
Lenkija	19	0,1 %	
Kipras	14	10,8 %	9 %
Airija	11	2,0 %	
Prancūzija	8	0,1 %	
Belgija	4	0,4 %	
Vokietija	1	0,0 %	
Iš viso	414	n.d.	

1 Valstybės narės, kurioms buvo parengtos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų.

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

79

Iš keturių valstybių narių, kurias tikrinome, Ispanija 9 (iii) investavimo prioritetą įtraukė į septynias savo veiksmų programas. Čekija ir Slovakija, t. y. šalys, prieš kurias dėl romų tautybės mokinių segregacijos švietimo sistemoje buvo pradėtos pažeidimo nagrinėjimo procedūros (žr. 37 dalį), 9 (iii) investavimo prioritetą įtraukė į vieną veiksmų programą. Bulgarija, Vengrija ir Rumunija šio prioriteto neįtraukė nė į vieną veiksmų programą. Taip jos praleido progą paremti kovos su diskriminacija priemones, kurios galėjo būti sujungtos su priemonėmis, įgyvendinamomis pagal 9 (ii) investavimo prioritetą, taip padidinant galimybes užtikrinti romų įtraukties iniciatyvų veiksmingumą, kadangi kovos su diskriminacija priemonių stoka laikoma viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių gali žlugti romų įtraukties priemonių įgyvendinimas.

Skirtos didelės sumos švietimui, užimtumui ir socialinės įtraukties priemonėms

80

Pagal ESIF sistemą didelės pinigų sumos taip pat skiriamos bendrosioms socialinės įtraukties priemonėms; patirtis rodo, kad jos yra labai svarbios norint sėkmingai paskatinti romų integraciją – tuo galima įsitikinti remiantis pripažintu „Ispanijos romų įtraukties modeliu“⁴⁸. Remiantis 2016 m. vasario mėn. Komisijos paskelbta informacija, 2014–2020 m. laikotarpiu iš ERPF ir ESF 100 milijardai eurų skirti švietimui, užimtumui ir socialinei įtraukčiai⁴⁹.

81

Penkioms valstybėms narėms, kurioms buvo parengtos specialios konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų įtraukties (Bulgarijai, Čekijai, Vengrijai, Rumunijai ir Slovakijai), skirta apie penktadalis šios bendros sumos, t. y. apie 20 milijardų eurų. Atsižvelgiant į įvertintą marginalizuotų romų dalį įvairiose tikslinėse populiacijose (pavyzdžiui, asmenų, kuriems iškilo skurdo ar socialinės atskirties rizika) ir siekiant užtikrinti lygias galimybes, kasmet tikslinėms romų populiacijoms turėtų būti skiriama apie 500 milijonų eurų pagal iš ESIF bendrai finansuojamas bendrąsias programas šiose šalyse⁵⁰. Proporcingai atsižvelgiant į apytikrą romų tautybės gyventojų skaičių šiose šalyse, matyti, kad šiose šalyse romų tautybės gyventojams pagal bendrąsias ESIF remiamas programas turėtų būti skirta ne mažiau kaip 500 milijonų eurų per metus. Tuo pat laikotarpiu toms pat penkioms valstybėms narėms pagal 9 (ii) investavimo prioritetą (t. y. tikslinėms iniciatyvoms) bus skirta 183 milijonai eurų per metus. Tai rodo, kad romų įtraukties iniciatyvoms svarbu veiksmingai taikyti bendrąją politiką.

Naujos konsultacijų ir valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimo gerinimo priemonės

82

Svarbiausia pilietinės visuomenės organizacijų skatinimo dalyvauti ESIF planavimo ir įgyvendinimo procese priemonė yra Europos partnerystės elgesio kodeksas⁵¹. Šiame dokumente pateiktos gairės, skirtos padėti valstybėms narėms sudaryti ESIF partnerystės sutartis ir veiksmų programas. Šioje gairėse rekomenduojama taikyti skaidrias potencialių partnerių paieškos ir darbo su jais procedūras. Jose taip pat nustatyta, kad kvietimai teikti paraišką, pažangos ataskaitos ir programų stebėjimo ir vertinimo procedūros turėtų būti skaidrios. Šiose gairėse pateikta įvairių gerosios patirties pavyzdžių, susijusių su dalyvavimo partnerystėse taisyklėmis ir stebėjimo komitetų vidaus procedūromis.

48 Rodríguez Cabrero, G. „Romų socialinės įtraukties skatinimas. Nacionalinių politikos krypčių tyrimas. Ispanija (angl. „Promoting Social Inclusion of Roma. A Study of National Policies. Spain“), *Universidad de Alcalá*, EK vardu – Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD, 2011 m. liepa.

49 Iš šios sumos apie 33 milijardai eurų bus skirti švietimo priemonėms, 34 milijardai eurų – užimtumo priemonėms, 33 milijardai eurų – socialinės įtraukties priemonėms.

50 Adam Kullmann: Litmus Test of Effective Use of Structural Funds, Supporting Structural Reforms of Basic Public Services to Promote Roma Inclusion, EStf, 2015 m., p. 231.

51 Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 240/2014.

83

Iš veiksmų programų, kurios buvo atrinktos 2014–2020 m. laikotarpiui ir į kurias buvo įtrauktas 9 (ii) investavimo prioritetas, stebėjimo komitetų posėdžiai buvo rengiami įgyvendinant septynias iš devynių veiksmų programų. Iš viso buvo surengta 14 posėdžių, dešimtyje iš jų dalyvavo romų atstovai. Visuose stebėjimo komiteto posėdžiuose, surengtuose įgyvendinant ESF veiksmų programas (išskyrus Vengriją⁵²), dalyvavo romų organizacijos atstovas, o Bulgarijoje – ir NRIC.

Veiksmų programose numatytos stebėjimo priemonės, skirtos taikyti 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, buvo netinkamos romų integracijos priemonių veiksmingumui vertinti

Stebėjimo sistemos nebuvo tinkamas pagrindas ataskaitoms apie romų integraciją teikti 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu

Kai kurių valstybių narių valdžios institucijų patiriami duomenų apie etninę kilmę rinkimo suvaržymai

84

Kai kuriose valstybėse narėse valdžios institucijoms taikomi konstituciniai duomenų rinkimo suvaržymai (žr. du pavyzdžius **7 langelyje**). Dėl to sunkiau stebėti konkrečiai romams skirtus rodiklius.

52 Vengrijos stebėjimo komiteto posėdyje romų atstovai nedalyvavo, tačiau posėdžio metu buvo diskutuojama dėl jų nedalyvavimo ir tokio dalyvavimo būtinumo.

Duomenų apie etninę kilmę rinkimas: teisiniai sunkumai

Vokietija socialinių ekonominių ir demografinių statistinių duomenų apie etninę kilmę nerenka nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos: jos NRIC patvirtino, kad neturima jokių konkrečių skaičių, susijusių su kokia nors tautine mažuma.

Pagal Prancūzijos teisės aktus valstybei aiškiai draudžiama rinkti asmens etninės kilmės duomenis.

85

Tačiau Direktyvoje 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir Reglamente (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo nustatyta įvairių draudimo tvarkyti asmens duomenis, kuriais atskleidžiama rasinė arba etninė kilmė, išimčių, visų pirma „jeigu duomenų subjektas davė aiškų sutikimą tvarkyti tokius asmens duomenis“. Šios nuostatos paliktos Bendrajame duomenų apsaugos reglamente⁵³.

86

Pagrindinių teisių agentūros nuomone, pasitelkiant Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūną ir taikant šias ES duomenų apsaugos teisinės nuostatas, užtikrinamas tinkamas asmens ir neskelbtinų duomenų reglamentavimas. Be to, atliekant auditą, keletas institucijų (įskaitant Komisiją, FRA ir „EURoma“ tinklą) patvirtino, kad su etnine kilme susijusių išskaidytų duomenų tvarkymas nėra ne-teisėtas nė vienoje ES valstybėje narėje⁵⁴. Mums buvo nurodyta, kad tais atvejais, kai tikrai sunku surinkti duomenis apie dalyvių etninę kilmę, galima naudotis praktiškais alternatyvomis, pavyzdžiui, atlikti anonimines apklausas, per kurias atsitiktine tvarka atrinktų respondentų būtų paprašyta nurodyti savo tapatybę, jei jie su tuo aiškiai sutinka.

87

Tačiau, nors ir galima teisėtai surinkti duomenis apie etninę kilmę, nėra jokių garantijų, kad šie duomenys bus patikimi ar naudingi. Pavyzdžiui, Rumunijoje informacija apie etninę kilmę buvo surinkta atliekant gyventojų surašymą. Tačiau šie duomenys nebuvo panaudoti rengiant Rumunijos NRIS – vietoj jų Rumunijos valdžios institucijos rėmėsi Europos Tarybos apskaičiuotais įverčiais. Taigi matyti, kad šios valstybės narės žinios apie joje gyvenančius romų tautybės asmenis buvo nepatikimos.

53 2012 m. sausio mėn. Komisija pasiūlė plačią ES duomenų apsaugos taisyklių reformą, kurios svarbiausias elementas yra Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas. 2015 m. gruodžio 18 d. Nuolatinių atstovų komitetas patvirtino šį reglamentą, ir 2016 m. vasario 12 d. Taryba patvirtino šį susitarimą. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas įsigalios 2018 m. gegužės 25 d. Vienas iš direktyvos ir reglamento skirtumų, susijusių su neskelbtinų duomenų klausimu, yra tas, kad reglamente taikoma išsamesnė neskelbtinų duomenų apibrėžtis, apimanti ir genetinius duomenis, biometrinius duomenis ir duomenis apie lytinę orientaciją. Antrasis skirtumas – neliko termino „svarbus visuomenės interesas“. Reglamente nurodyta, kad išimtis taikoma duomenų tvarkymui, būtinam, kad „visuomenės labai būtų vykdoma užduotis“ ir daroma nuoroda į nuostatą dėl tinkamų „priemonių apsaugoti teisėtus duomenų subjekto interesus“.

54 *Fundación Secretariado Gitano*, Techninis „EURoma“ tinklo sekretoriatas, „Romų poreikių tenkinimas 2014–2020 m. struktūrinių fondų programavimo laikotarpiu. Planavimo proceso tobulinimo gairės“, 2013 m. gegužės mėn., p. 65.

Duomenys apie etninę kilmę buvo surinkti projektų lygmeniu, tačiau šie duomenys nebuvo perduoti veikslių programos stebėjimo sistemai**88**

Tačiau projektų lygmeniu nustatėme, kad įvairūs vykdytojai visose keturiose audito metu aplankytose valstybėse narėse rinko duomenis apie dalyvių etninę kilmę, tačiau šie duomenys nebuvo perduoti vadovaujančiosioms arba tarpinėms institucijoms (taip pat žr. 118 dalį). Tai reiškė, kad projektų lygmeniu turėti duomenys apie romus nepasiekė veikslių programos stebėjimo sistemos.

89

Pavyzdžiui, tai pasakytina apie Ispaniją. Andalūzijai skirtos regioninės veikslių programos tarpinė institucija net nežinojo, kurie projektai buvo skirti romų tautybės asmenims, nors projektų lygmeniu tokios informacijos turėta. Tarpinė institucija mums tegalėjo pateikti projektų, kurie apskritai buvo skirti nepalankioje padėtyje esančioms grupėms, sąrašą, iš kurio nebuvo aišku, ar šiuose projektuose dalyvavo romų tautybės asmenys. Panaši padėtis buvo ir Vengrijoje.

Trijose iš keturių valstybių narių vykdyti veikslių programų stebėjimą buvo sunku dėl nenuoseklaus rodiklių nustatymo ir registravimo projektų lygmeniu**90**

Be to, trijose iš keturių aplankytų valstybių narių (Bulgarijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje) vykdyti veikslių programų stebėjimą buvo sunku dėl nenuoseklaus rodiklių nustatymo ir registravimo projektų lygmeniu. Kai buvo įgyvendinami projektai, Rumunijoje buvo naudojami trijų rūšių rodikliai (programų, papildomi ir pridėtiniai), be to, nebuvo įpareigota teikti ataskaitas apie kurį nors iš jų, todėl buvo be reikalo apsunkintas stebėjimo procesas ir gauti sunkiai palyginami rezultatai.

91

Vengrijoje pagal *II priede* minėtus keturis tikrintus projektus iš penkių nebuvo teikiama oficialių ataskaitų apie pasiektus rezultatų uždavinius, nes pagal projektą rezultatų uždavinių nebuvo nustatyta (iš tiesų jie buvo nustatyti, tačiau klaidingai nurodyti kaip produktų uždaviniai, todėl apie juos nebuvo pranešta kaip apie rezultatus).

Dedamos pastangos siekiant pagerinti stebėjimą 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, tačiau tebėra tam tikrų suvaržymų

92

Romų integracijos stebėjimas 2014–2020 m. laikotarpiu tebėra sunkus uždavinys. Stebėti romų integracijos priemonių įgyvendinimo pažangą būtų lengviau, jei būtų parengti bendri rodikliai; kiekvienas fondas yra parengęs specialias taisykles, kuriose yra nustatyti bendri rodikliai, taikytini visoms to fondo finansuojamoms programoms. Pavyzdžiui, ESF reglamento 1 priede nustatyta keletas standartinių rodiklių, taikytinų romų integracijos programoms:

- 15 bendras produkto rodiklis „migrantai, užsienio kilmės dalyviai, mažumos (įskaitant marginalias bendruomenes, pavyzdžiui, romus)“;
- 28 bendras tiesioginių rezultatų rodiklis „nepalankioje padėtyje esantys dalyviai, kurie baigę dalyvavimą pradėjo ieškoti darbo, pradėjo mokytis, įgijo kvalifikaciją, pradėjo dirbti, įskaitant savarankišką darbą“ ir
- 32 bendras ilgesnio laikotarpio rezultatų rodiklis „nepalankioje padėtyje esantys dalyviai, kurie baigę dalyvavimą šešių mėnesių laikotarpiu pradėjo dirbti, įskaitant savarankišką darbą“.

Šiuos rodiklius galima papildyti reikiamais konkrečiai programai skirtais rodikliais.

93

Tačiau, jei nėra nustatyta konkrečiai romams skirtų rodiklių, šie bendri rodikliai nebus tinkamas romų integracijos iniciatyvų stebėjimo pagrindas. Be to, tebėra stebėjimo priemonių trūkumų, dėl jų tik iš dalies įvykdomos susijusios *ex ante* sąlygos (žr. 74 dalį). Tai rodo, kaip sunku vykdyti kruopštų stebėjimą romų integracijos srityje.

94

Siekdama sumažinti šiuos sunkumus, Komisija paprašė Pagrindinių teisių agentūros⁵⁵ įsteigti darbo grupę romų integracijos srityje taikytinų rodiklių klausimais. Kaip ir planuota, šie rodikliai buvo nustatyti iki 2016 m. sausio 1 d.; dėl to gali pavykti sudaryti susitarimą su nacionaliniais romų informacijos centrais (visi jie buvo įtraukti į darbo grupę) dėl palyginamos ataskaitų struktūros taikymo visose dalyvaujančiose valstybėse narėse. Dėl to taip pat gali būti suteikta galimybė tam tikra apimtimi įvertinti EISF poveikį NRIS įgyvendinimui, visų pirma valstybėse narėse, kurios ESIF priemonės ir rodiklius suderino su NRIS priemonėmis ir rodikliais, pavyzdžiui, Graikijoje ir Slovakijoje (žr. **8 langelį**). Komisijos manymu, 2016 m. kovo mėn. 21 valstybė narė sutiko išmėginti šiuos rodiklius, tačiau aišku, ar tarpininkaujant Komisijai pavyks pasiekti atitinkamą visų valstybių narių susitarimą, nes iš valstybių narių nereikalaujama daryti jokių jų naudojamų sistemų pakeitimų.

55 Įgaliojimas, suteiktas Komisijos komunikate dėl ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m. (COM (2011) 173 final).

8 langelis

Romų įtraukties iniciatyvų stebėjimo gerinimas: geras veiksmų programų ir NRIS stebėjimo derinimo pavyzdys

Komisija rekomendavo Slovakijai jos žmogiškųjų išteklių veiksmų programos lėšas naudoti nacionalinėje romų integracijos strategijoje patvirtintoms priemonėms įgyvendinti iki 2020 m. Slovakijos NRIC, dalyvavęs visuose techniniuose ir oficialiuose susitikimuose su Komisija, padėjo parengti visas žmogiškųjų išteklių veiksmų programos priemones, konkrečiai skirtas marginalizuotoms romų bendruomenėms. Šios priemonės atitinka NRIS tikslus; dėl to bus lengviau vertinti NRIS tikslų siekimo pažangą, nes jie buvo įtraukti į pačią veiksmų programą. Remiantis Slovakijos įgyvendintais stebėjimo ir vertinimo projektais, vėliau bus vykdomas NRIS įgyvendinimo ir žmogiškųjų išteklių veiksmų programos įgyvendinimo stebėjimas.

Daugelis projektų buvo įgyvendinti taip, kaip planuota, tačiau ne visuomet buvo taikomi geriausios patirties kriterijai, padedantys užtikrinti sėkmingą romų įtrauktį, ir buvo sunku stebėti projektų veiksmingumą

95

Atlikdami šį auditą, taip pat apsilankėme 19-oje romų integracijos projektų įgyvendinimo vietų ir patikrinome, kaip šie projektai buvo rengiami, atrenkami ir įgyvendinami, kaip buvo stebimi jų rezultatai (jei tai apskritai buvo daroma). Visi tikrinti projektai buvo vykdomi 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Pagal kiekvieną iš šių projektų patikrinome, ar:

- atrankos procedūros atitiko konkrečius romų integracijos tikslus ir prioritetus, nustatytus veiksmų programoje;
- projektai buvo įgyvendinami pagal planą;
- įgyvendinus projektus buvo pasiekti numatyti rezultatai;
- buvo įdiegtos stebėjimo priemonės, suteikiančios galimybę stebėti pasiektus romų įtraukties projektų rezultatus.

Visi tikrinti projektai atitiko veiksmų programų tikslus, tačiau atrankos procedūros nebuvo konkrečiai pritaikytos su romų įtrauktimi susijusių projektų atrankai

Pagal kai kurias veiksmų programas taikytos atrankos procedūros nebuvo pritaikytos su romų įtrauktimi susijusiems projektams

96

Pagal visas keturiose valstybėse narėse tikrintas veiksmų programas taikytomis atrankos procedūromis užtikrinta, kad kiekvienas projektas atitiktų susijusių veiksmų programų tikslus. Iš mūsų tikrintų šešiolikos kvietimų teikti paraiškas⁵⁶ romų tautybės asmenims, kaip tikslinei grupei, tiesiogiai buvo skirti devyni: trys iš penkių Bulgarijoje, du Ispanijoje, trys iš penkių Vengrijoje ir vienas iš keturių Rumunijoje. Kiti septyni kvietimai teikti paraiškas buvo skirti visoms nepalankioje padėtyje esančioms grupėms. Dar vienos Ispanijos veiksmų programos dalis buvo parengta atsižvelgiant į romų tautybės asmenis. Dėl to tampa aišku, kodėl kai kurių tikrintų projektų paraiškų dokumentuose ne visada buvo minimi romų tautybės gyventojai: šiuose dokumentuose, atsižvelgiant į veiksmų programų tikslus, dažnai buvo kalbama apie platesnę grupę, pavyzdžiui, apie apskritai pažeidžiamas grupes.

56 Surengus šiuos 16 kvietimų teikti paraiškas, buvo atrinkta 19 projektų.

97

Vertintojai paprastai neturėdavo konkrečios patirties romų įtraukties klausimais. Tačiau jie dažniausiai turėdavo žinių bendraisiais socialinės įtraukties klausimais. Išimtis – Ispanijos veiksmų planas „Kova su diskriminacija“; šiuo atveju vertintojai turėjo konkrečių žinių romų įtraukties klausimais.

Nenuosekliai reikalauta projektų veiksmingumo stebėjimo tikslais naudoti konkrečiai romams skirtus rodiklius

98

Atlikę analizę nustatėme, kad taip pat būta tam tikros maišaties, susijusios su tuo, kaip turėtų būti nustatyti projektų veiksmingumo stebėjimo rodikliai. Vengrijoje skelbiant kvietimus teikti paraiškas ne visada reikalauja rezultatų tikslų (pavyzdžiui, „rasti darbą per šešis mėnesius nuo dalyvavimo projekte pabaigos“). Ispanijoje rezultatais grindžiami tikslai ne visada būdavo privalomi. Belgijoje buvo trys atvejai, kai projektų paraiškose produkto rodikliai buvo kartais neteisingai nurodomi kaip rezultatų rodikliai, ir atrankos proceso metu tai nebuvo ištaisyta (taip pat žr. 118 dalį).

99

Tais atvejais, kai buvo reikalaujama įtraukti rezultatų rodiklius, jie ne visada būdavo konkrečiai susiję su romų tautybės gyventojais. Vietoj to jie būdavo susiję su platesnėmis grupėmis, pavyzdžiui, pažeidžiamomis grupėmis. Tai nustatyta Bulgarijos ERPF veiksmų programoje ir Vengrijos bei Andalūzijos ESF veiksmų programose.

Ne visuomet tinkamai įtrauktos atitinkamos suinteresuotųjų subjektų grupės

100

Dalyvaujant visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams – projekto rengimo procese arba kaip projekto partneriams – projektai būna gerokai sėkmingesni ir tvaresni. Tačiau pagal projektų atrankos procedūras toks platus dalyvavimas paprastai nebūdavo skatinamas. Tarp mūsų atrinktų projektų ši problema buvo ypač aktuali kai kuriems Bulgarijos aprūpinimo socialiniu būstu projektams. Į projektą nebuvo įtraukti vietos gyventojai, nebuvo surengta informuotumo didinimo kampanijų; dėl to visuomenė nepriėmė siūlomų projektų.

Projektai iš esmės buvo įgyvendinti pagal planą

Pagal 14 iš 19 tikrintų projektų buvo pasiekti išdirbių, biudžeto, laiko ir apimties tikslai

101

Vertinant išdirbių, biudžeto, laiko ir apimties požiūriu, pagal 14 iš 19 tikrintų projektų buvo pasiekti dotacijos susitarime nustatyti tikslai. Keturi projektai nebuvo vykdomi taip, kaip planuota – taip atsitiko dėl vėlavimų (du Bulgarijos projektai) arba projektų apimties pakeitimų (vienas Bulgarijos ir vienas Rumunijos projektas). Dar vieno Vengrijos projekto rodikliai ir turima informacija buvo tokie sudėtingi, kad nebuvo įmanoma jų palyginti ir įvertinti, ar buvo pasiekti produkto tikslai. Pagal visus tikrintus Rumunijos projektus, išskyrus du, kaip išdirbis buvo užregistruotas romų tautybės dalyvių skaičius.

Baja Marės (Rumunija) socialinių paslaugų centro naudotojų IT patalpa

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

Pagal 10 iš 13 projektų, apie kuriuos turėta stebėjimo duomenų, taip pat buvo pasiekti rezultatų tikslai**102**

Pagal 17 iš 19 tikrintų projektų buvo nustatyti rezultatų tikslai, tačiau jie nebūtinai buvo konkrečiai susiję su romų tautybės gyventojais. Šių tikslų stebėjimas vykdytas tik 13 atvejų. Pagal dešimt iš šių trylikos projektų iš esmės buvo pasiekti jiems nustatyti tikslai. Su romų tautybės gyventojais susiję konkretūs tikslai buvo nustatyti pagal keturis iš septyniolikos projektų, kuriems buvo nustatyti rezultatų tikslai. Pagal tris iš šių keturių projektų buvo pasiekti jiems nustatyti tikslai (pagal vieną Bulgarijos projektą, du Rumunijos projektus ir vieną Ispanijos projektą).

Matyti, kad labiau atsižvelgus į romams pritaikytus kriterijus, pavyzdžiui, bendruosius pagrindinius romų įtraukties principus (BPP), padidėjo projektų veiksmingumas**103**

Remdamiesi mūsų atliktu atrinktų projektų tyrimu, manome, kad, jei būtų labiau atsižvelgta į konkrečiai romams skirtus kriterijus, kai kuriais projektais veikiausiai būtų labiau prisidėta prie tvarios romų tautybės asmenų integracijos. Iš 19-os tikrintų projektų, 17 buvo įgyvendinti jau po to, kai 2009 m. birželio mėn. Taryba patvirtino bendruosius pagrindinius įtraukties principus (BPP) (žr. 23 dalį). Toliau pateiktais pavyzdžiais parodyta, kaip, atrankos etape taikant BPP, buvo galima sėkmingiau įgyvendinti projektą.

2 BPP: romų integracijos politika ir projektai turėtų būti aiškiai, bet neišimtinai skirti romų tautybės gyventojams**104**

Pagal 2 BPP, romų integracijos politika ir projektai turėtų būti aiškiai, bet neišimtinai skirti romų tautybės gyventojams. Jie turėtų būti skirti plačioms tikslinėms grupėms, pavyzdžiui, nepalankioje padėtyje esančioms grupėms, juose turėtų būti aiškiai nurodyta, kad šioms grupėms priskiriami romų tautybės asmenys, ir aprašyti konkretūs veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti, kad projektai būtų sėkmingai taikomi romų tautybės gyventojams. Geras šio principo taikymo pavyzdys – Ispanijos užimtumo programa (žr. **9 langelį**).

Nustačius aiškias, bet neišimtinės tikslines grupes, užimtumo programa sėkmingai taikyta romų tautybės gyventojams (Ispanija, 16 projektas)

Pagal Ispanijoje įgyvendintą veiksmų programos „*Lucha contra la discriminación*“ užimtumo programą, siekta romų tautybės asmenis integruoti į darbo rinką. Dalyviai buvo apklausti ir jiems buvo rekomenduotas vienas iš šių veiksmų: 1) susirasti darbą, 2) dalyvauti profesinio rengimo kursuose arba 3) lankyti praktinius seminarus ir juose įgyti įgūdžių, reikalingų norint susirasti darbą. Paskui kreiptasi į įmones, kad šios pateiktų informaciją apie laisvas darbo vietas arba stažavimosi galimybes.

Nepalankioje padėtyje esantys romų tautybės asmenys šiame projekte dalyvavo kartu su kitais panašioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančiais asmenimis. Visos Ispanijos mastu nustatytas tikslas, kad 70 % dalyvių būtų romų kilmės. Pasitelkus ir kitas romų dalyvavimo skatinimo iniciatyvas (pavyzdžiui, informuotumo didinimo priemonės), šis tikslas buvo pasiektas ir rezultatai išliko tvarūs per visą programos laikotarpį.

3 BPP: kultūrų įvairove grindžiamo požiūrio, apimančio tarpininkų ir informuotumo didinimo kampanijų naudojimą, poreikis

105

Pagal 3 BPP, apibrėžiamas kultūrų įvairove grindžiamo požiūrio, apimančio tarpininkų ir informuotumo didinimo kampanijų naudojimą, poreikis. Šį principą labai svarbu taikyti norint užtikrinti projektų – pirmiausia tų, kurie yra susiję su aprūpinimu būstu – sėkmę. Projektai, kurie šiaip galėtų būti sėkmingi, gali sužlugti dėl nepakankamo informuotumo (žr. pavyzdį **10 langelyje**).

Dėl nepakankamo dėmesio tikslinės grupės nustatymui ir kultūriniais veiksniams nukentėjo sveikatos projekto įgyvendinimas (Bulgarija, 4 projektas)

Bulgarijoje pagal prioritetinę kryptį „Socialinė įtrauktis“ buvo įgyvendintas projektas, pagal kurį buvo atliekamas prevencinis sveikatos tikrinimas. Šis projektas buvo įtrauktas į NRIS įgyvendinimo veiksmų planą. Tačiau nebuvo įtraukta rodiklių, susijusių su pažeidžiamais gyventojais. Šis projektas buvo skirtas trimis tikslinėms grupėms. Tai – pažeidžiami gyventojai (juos sudaro grupės, kurių sveikatai gresia konkreti rizika, neįgalūs asmenys, socialiai atskirtos grupės ir bendruomenės, pažeidžiamos etninės grupės), darbinio amžiaus asmenys ir atokių regionų gyventojai.

Apie 620 000 žmonių buvo pakviesti atlikti prevencinę sveikatos patikrą; sveikatą patikrino apie 56 000 žmonių. Nėra informacijos, kiek iš jų priklausė tikslinėms grupėms. Iš to, kad nebuvo išskirtinai nurodyti romų tautybės gyventojai ar net tikslinė grupė „pažeidžiami gyventojai“, matyti, kad skirta nepakankamai dėmesio dalyviams iš tų grupių pritraukti į projektą.

Romų tautybės asmenims plačiau dalyvauti sutrukdė du veiksniai. Vienas iš jų buvo tas, kad kvietimai buvo išsiųsti paštu, o romų neraštingumo lygis yra gana aukštas. Kitas veiksnys buvo tas, kad daugelis romų moterų dėl istoriškai susiklosčiusių priežasčių vengia medicinos paslaugų. Šiai problemai išspręsti galėjo būti pasitelkti tarpininkai.

4 BPP: romų tautybės gyventojų įtraukties į visuomenę skatinimo svarba

106

Pagal 4 BPP, svarbu skatinti romų tautybės gyventojų įtrauktį į visuomenę. Dešimties tikrintų projektų, kurių rezultatų tikslas buvo įtraukimas į bendrąją darbo rinką, atveju, į projektų įgyvendinimą įsitraukus viešiesiems ir privatiems subjektams, buvo gauta gerų rezultatų. Pagal keturis projektus atitinkami tikslai nebuvo pasiekti:

- Vengrijoje į trijų tikrintų projektų įgyvendinimo etapą nebuvo įtraukti privataus sektoriaus darbdaviai; pasirodė, kad tai buvo klaida, nes vėliau dalyviai negalėjo rasti darbo pirminėje darbo rinkoje. Jei jie ir būtų buvę įdarbinti, tai tik valdžios institucijose;
- Bulgarijoje pagal vieną projektą taip pat nepasiektas tikslas, kad ne mažiau kaip 8 % jo dalyvių įsitrauktų į pirminę darbo rinką.

107

Be to, pagal Ispanijos veiksmų programą „*Lucha contra la discriminación*“ įgyvendintos priemonės, kurios romų integracijos srityje daugiausia buvo skirtos užimtumui, nebuvo parengtos taikyti kartu su bendrąja politika. Iki 2014 m. gruodžio mėn. Ispanijos valstybinė užimtumo tarnyba (SEPE) nebuvo įtraukta į šių priemonių rengimą arba įgyvendinimą. Todėl ji negalėjo perduoti savo patirties planuojant šias priemones. Be to, rengdama savo politiką, ji negalėjo pasinaudoti patirtimi, įgyta įgyvendinant šį projektą.

108

Tačiau trys iš penkių projektų, kurie buvo patikrinti Rumunijoje, buvo įgyvendinami NVO partnerystės su viešojo sektoriaus subjektu pagrindu. Taip užtikrinta, kad projekto partneriai galėtų pasinaudoti vienas kito žiniomis, ir valdžios institucijoms suteikta galimybė tinkamai pasinaudoti projekto rezultatais rengiant ir įgyvendinant jų bendrąją politiką. Pavyzdžiui, baigus įgyvendinti ERPF projektą, tarpinė institucija išplatino jo rezultatus.

5 BPP: informuotumas lyčių klausimais

109

5 BPP susijęs su informuotumu lyčių klausimais. Romų moterys patiria didesnę socialinę atskirtį nei kitos moterys, o romų vyrai patiria socialinę atskirtį nuo visuomenės. Jos dažnai diskriminuojamos dviem požiūriais – dėl lyties ir etninės kilmės. Tačiau romų moterys turi atlikti svarbų vaidmenį skatinant įtrauktį, pavyzdžiui, skatindamos vaikų integraciją į švietimo sistemą. Bendrųjų romų integracijos tikslų bus labai sunku siekti, jei nebus atsižvelgta į lyčių klausimus ir jei į programas nebus įtrauktos moterys.

110

Ispanijoje visi keturi tikrinti projektai buvo konkrečiai skirti lyčių klausimams. projektuose sėkmingai dalyvavo moterys – dalyvės moterys sudarė 50–70 %. Dviem atvejais labai sėkmingai pavyko įdarbinti projekto dalyvius. Vienu iš šių atvejų buvo užtikrintas toks pat moterų ir vyrų užimtumas (apie 24 %), o kitu moterų įtraukimo į darbo rinką lygis siekė 90 %. Dar vienas sėkmingo projekto pavyzdys aprašytas **11 langelyje**.

11 langelis

Moterų dalyvavimas sveikatos priežiūros projekte: įtraukties poveikio didinimas, 12 projektas)

Vienas iš pagrindinių Rumunijos sveikatos projekto tikslų buvo sukurti romų bendruomenėms skirtą sveikatos priežiūros tarpininkų tinklą. Šis projektas buvo vykdomas partnerystės su Rumunijos visuomenės sveikatos institutu pagrindu.

Bendras šio projekto tikslas buvo padidinti romų moterų užimtumo lygį ir suteikti joms geresnes galimybes įsidarbinti, taip siekiant išvengti socialinės atskirties ir paskatinti lygias galimybes.

Be kitų dalykų, pagal šį projektą 100 romų moterų buvo parengtos dirbti 100-e romų bendruomenių, niekada neturėjusių sveikatos priežiūros tarpininkų.

Projektas buvo sėkmingas, nes paskatino romų moterų įtrauktį pasinaudojant kvalifikacijos ugdymo ir užimtumo priemonėmis. Be to, teigiamas poveikis buvo tai, kad moteris pasitelkus kaip tarpininkes galima tikėtis didesnio poveikio įtraukčiai.

6 BPP: mokymosi iš anksčiau įgytos patirties svarba

111

Pagal 6 BPP pabrėžiama mokymosi iš ankstesnės patirties svarba. Šio principo laikytasi 14 iš 19 atvejų: pasinaudojus ankstesne projektų įgyvendinimo patirtimi, buvo akivaizdžiai padidinti projektų vykdytojų gebėjimai, be to, dalis jų šiomis ekspertinėmis žiniomis taip pat pasinaudojo įgyvendindami vėlesnius projektus.

112

Ispanijoje nuo 2000 m. sėkmingai vykdomas švietimo projektas „Promociona“, grindžiamas užimtumo programa („Acceder“). Šioms programoms vadovaujanti NVO, kaip tarpinė institucija, taip pat pasidalijo savo ekspertinėmis žiniomis su kitomis NVO, kurios atliko tarpinių institucijų vaidmenį įgyvendinant veiksmų programą „Lucha contra la discriminación“. Kiekviena NVO turėjo pasirūpinti skirtingomis pažeidžiamomis grupėmis ir reguliariai tarpusavyje dalijosi patirtimi. Pagal tikrintus Andalūzijos VP projektus buvo papildytos projektus įgyvendinusių valdžios institucijų turėtos žinios ir informacija, nes visi projektų vykdytojų surinkti duomenys buvo saugomi valstybinės užimtumo tarnybos archyvuose. Taip valdžios institucijoms suteikta naudinga politikos vertinimo ir tolesnio planavimo priemonė; ji buvo naudojama nuo 2004 m., kai programa buvo pradėta įgyvendinti.

7 BPP: ES priemonių taikymas

113

7 BPP susijęs su ES priemonių taikymu. Pagal visus tikrintus projektus paprastai tam tikra apimtimi buvo taikomos ES priemonės, nes šiems projektams buvo skirtas ERPF arba ESF finansavimas. Be to, pagal keturis projektus buvo derinamas finansavimas iš dviejų fondų; manome, kad tai geras integruotos paramos teikimo būdas. **12 langelyje** pateiktas atitinkamas Bulgarijoje įgyvendinto projekto pavyzdys.

Integruoto požiūrio, apimančio ERPF ir ESF, taikymo pavyzdys (Bulgarija, 5 projektas)

Šiuo ERPF projektu (žr. **2 nuotrauką**) siekta pagerinti nevisateisių ir nepalankioje padėtyje esančių žmonių įtrauktį užtikrinant geresnę savivaldybės būsto fondo kokybę. Aprūpinant socialiniu būstu, norėta maždaug 165 socialiai pažeidžiamiems žmonėms, gyvenusiems apgriuvusiuose, perpildytuose, gyvenamųjų pastatų teisinių statybos ir planavimo reikalavimų neatitinkančiuose būstuose, sudaryti geresnes pagrindines gyvenimo sąlygas.

Bulgarijos aprūpinimo būstu projektus buvo svarbu integruoti į teikiamas socialines paslaugas. Todėl projektų atrankos kriterijuose buvo nustatyta, kad vykdytojai gyventojus turėtų aprūpinti naujomis gyvenamosiomis vietomis, kuriose būtų teikiamos įdarbinimo, švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugos. Šios socialinės paslaugos buvo sudedamoji programos INTEGRA, kartu su kitomis aprūpinimo būstu priemonėmis finansuotos iš ESF, dalis.

Renovuoto socialinių būstų pastato Devnioje (Bulgarija) galinis fasadas

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

8 BPP: regioninės ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas

114

8 BPP susijęs su regioninės ir vietos valdžios institucijų dalyvavimu, nes jos atlieka svarbų vaidmenį praktiškai įgyvendinant politiką. Dažnai, norint užtikrinti ilgalaikį efektą, projektams reikalingas tvarus finansavimo šaltinis, o kartais – ir privataus vykdytojo arba valdžios institucijos parama. Rumunijoje buvo nustatytas sektinas pavyzdys: čia svarbi vieno projekto dalis buvo perduota Nacionaliniam visuomenės sveikatos institutui, taip pat buvusiam vienu iš šio projekto įgyvendinimo partnerių (žr. **11 langelį**).

115

Dešimt iš devyniolikos tikrinių projektų buvo labai priklausomi nuo tolesnio ilgalaikio viešojo finansavimo, nes projekto vykdytojai buvo ne pelno organizacijos. Dar keturis projektus perėmė ir finansavo valdžios institucijos; kiekvienu atveju tai buvo suplanuota iš pat pradžių. Dar trijų projektų ilgalaikį tvarumą, remiantis projekto aprašu, turėjo užtikrinti valdžios institucija, tačiau taip neįvyko dėl netinkamo projektų valdymo (vienas toks atvejis buvo Bulgarijoje) arba tvarios finansinės paramos vietos lygmeniu trūkumo (žr. **13 langelį**).

13 langelis

Dėl tvarios finansinės paramos trūkumo buvo sunku užtikrinti sėkmingai įgyvendintų projektų ilgalaikį poveikį (Rumunija, 12 ir 14 projektai)

Pagal vieną projektą buvo numatyta parengti ir pasamdyti 210 romų tautybės asmenų kaip vietos ekspertų romų klausimais. Įgyvendinant šį projektą, šie ekspertai vietos valdžios institucijoms dirbo nemokamai. Buvo numatyta, kad, pasibaigus projektui, vietos valdžios institucijos pasamdys šiuos ekspertus nuolatiniam darbui ir mokės jiems darbo užmokestį. Netrukus po to, kai projektas buvo baigtas, vietos valdžios institucijos pareiškė, kad negali to padaryti dėl ekonominių aplinkybių. Dėl to 2015 m. savivaldybės pasamdė tik 67 vietos ekspertus romų klausimais.

Pagal antrąjį projektą 100 romų moterų buvo parengtos dirbti sveikatos priežiūros tarpininkėmis. Įgyvendinant šį projektą, vietos lygmeniu taip pat buvo vykdoma lobistinė veikla, kuria siekta informuoti bendruomenes apie sveikatos priežiūros tarpininkų naudą ir paskatinti steigti atitinkamas pareigybes vietos administracijoje. Nors ši lobistinė veikla iš esmės susilaukė teigiamo atsako, parama, kurią valdžios institucijos galiausiai suteikė sveikatos priežiūros tarpininkų programai, buvo mažesnė nei tikėtasi. Tai turėjo didelės įtakos projekto poveikiui, taip pat apskritai sveikatos priežiūros tarpininkų įdarbinimui: 2015 m. Rumunijoje buvo įdarbinta tik 350 sveikatos priežiūros tarpininkų, palyginti su 2009 m., kai buvo įdarbinta 860 sveikatos priežiūros tarpininkų.

Nors abu projektai buvo sėkmingai įgyvendinti, dėl tvarios finansinės ir institucinės vietos valdžios institucijų paramos trūkumo buvo apribotas galimas projekto poveikis romų tautybės gyventojų integracijai.

Vertinti 2007–2013 m. rezultatus buvo sunkiau dėl informacijos apie romų tautybės asmenis rinkimo sunkumų

116

Taip pat įvertinome, kaip projektų vykdytojai stebėjo projektų rezultatus, visų pirma – susijusius su romų tautybės gyventojų integracija, ir ar Komisija arba valstybės narės atliko vertinimus, pirmiausia – teminius vertinimus, susijusius su romų tautybės gyventojų arba pažeidžiamų grupių įtrauktimi.

Projektų lygmens stebėjimas: nenuoseklūs duomenų rinkimo metodai ir rodiklių apibrėžtys

117

Stebėti romų integracijos projektų pasisekimą nėra lengva, nes tam trukdo metodiniai ir praktiniai informacijos apie romų tautybės gyventojus sunkumai. Šiuos sunkumus išsamiau aptarsime toliau. Vis dėlto daugeliu atvejų (17) projektų vykdytojai sugebėjo surinkti informaciją apie jų projekte dalyvavusių romų tautybės asmenų skaičių, o kartais – net ir apie šių dalyvių pasiektus rezultatus, pavyzdžiui, rastas darbo vietas. Toks stebėjimas paprastai būdavo atliekamas pasibaigus projektams, tačiau, įgyvendinant kai kuriuos ilgesnės trukmės projektus, jis būdavo vykdomas ir įgyvendinant projektą.

118

Pagal 14 iš šių 17 projektų duomenys apie etninę kilmę buvo surinkti remiantis paties asmens nurodyta savo tapatybe. Dar pagal vieną projektą informacijos apie tai, kaip buvo surinkti duomenys apie dalyvius, nebuvo pateikta. Pagal kitus du projektus (vieną Bulgarijos ir vieną Rumunijos) tokie duomenys apskritai nebuvo renkami. Stebėjimo kokybei neigiamos įtakos turėjo tokie pagrindiniai trūkumai:

- pirma, užregistruoti 13-os ir 19-os tikrintų projektų rezultatai nebuvo konkrečiai susiję su romų integracija – jais buvo apibūdinta nauda, suteikta platesnėms tikslinėms grupėms, pavyzdžiui, pažeidžiamoms grupėms apskritai, jei tikslinė grupė apskritai buvo nurodyta. Duomenų apie romų dalyvavimą iš tiesų turėta, tačiau jie ne visada būdavo perduodami vadovaujančiajai arba tarpinei institucijai (žr. 88 dalį). Tai reiškia, kad informacijoje, kuri buvo pateikta vadovaujančiosioms institucijoms, nebuvo jokių patikimų įžvalgų, koks buvo konkretus projektų indėlis į marginalizuotų romų tautybės asmenų integraciją;

- antra, kai pagal projektus buvo rinkti duomenys apie etninę kilmę, įvairiose valstybėse narėse ar netgi pagal atskirų valstybių narių projektus renkant šiuos duomenis taikyta nenuosekli metodika. Šešiais atvejais dalyvių buvo paprašyta atsakyti, ar jų etninė kilmė yra romų („taip“ arba „ne“). Dar šešiais atvejais dalyviai iš pažeidžiamų grupių sąrašo galėjo pasirinkti, kurioms grupėms jie priklauso. Dar dviem atvejais dalyviai galėjo pasirinkti tik tam tikrą vieną – etninę arba nacionalinę – tapatybę. Taigi dalyviai negalėjo nurodyti esantys, pavyzdžiui, Vengrijos piliečiai *ir* romai, nors iš tikrųjų, jei jiems būtų buvusi suteikta galimybė, galbūt jie būtų save priskyre abiem grupėms. Tai reiškė, kad surinkti duomenys nebūtinai būdavo išsamūs;
- trečia, skirtingose valstybėse narėse, o kartais – net ir toje pačioje šalyje rodikliai buvo klasifikuojami skirtingai. Pavyzdžiui, pagal keturis tikrintus Vengrijos projektus nebuvo taikoma jokių oficialių rezultatų rodiklių. Nepaisant to, į projekto produkto rodiklius buvo įtraukti rodikliai, kuriuos būtų derėję priskirti rezultatų rodikliams, pavyzdžiui, sėkmingai baigti mokymo kursai. Bulgarijoje trijų projektų rezultatų rodikliai sutapo su projektų produkto rodikliais, pavyzdžiui, pagal projektą surengtų kampanijų skaičius arba atliktų sveikatos patikrinimų skaičius. Rumunijoje užimtumo rodiklis vienu atveju buvo nurodytas kaip produkto rodiklis, kitu – kaip rezultatų rodiklis.

Vertinimais iš dalies kompensuotas veiksmų programos lygmeniu atliekamo konkrečiai romams skirto stebėjimo trūkumas

119

Nors atliekant vertinimus ne visada gaunamas išsamus vaizdas, jais remiantis galima daryti tam tikras išvadas. Visos keturios aplankytos valstybės narės ir Komisija atliko ERPF ir ESF paramos marginalizuotų romų tautybės asmenų integracijai vertinimus (kartais jie buvo platesnio nepalankioje padėtyje esančių grupių vertinimo dalis).

120

Šiuose vertinimuose pateikta informacijos, kurios nebuvo stebėjimo ataskaitose, dėl to buvo galima gauti naudingos informacijos apie padarytą pažangą:

- pavyzdžiui, 2011 m. Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD atlikus vertinimą, padaryta išvada, kad ESF finansuojamose priemonėse dalyvavusių romų skaičius padidėjo nuo 100 000 romų kilmės asmenų (per visą 2000–2006 m. laikotarpį) iki 110 000 romų (per pirmuosius dvejus 2007–2013 m. programavimo laikotarpio metus)⁵⁷. Tačiau, nors ESF indėlis į dalyvavimo darbo rinkoje skatinimą padidėjo, tai neturėjo ilgalaikio poveikio romų tautybės gyventojų nedarbo mažinimui. Remiantis ataskaita, mažai tikėtina, kad vien tik užimtumui skirtos priemonės padės išspręsti įvairialypius romų įtraukties sunkumus. Ataskaitoje taip pat pabrėžiama, kad yra svarbu sukurti bendrą romų įtrauktį skatinantį metodą, siekiant panaikinti didesnes jų įtraukčiai įtakos turinčias kliūtis, visų pirma švietimo, sveikatos ir aprūpinimo būstu srityse.
- 2013 m. Ispanijoje buvo atliktas vertinimas, kuriuo siekta nustatyti veiksmų programos „*Lucha contra la discriminación*“ poveikį 2006–2011 m.⁵⁸. Padaryta išvada, kad investavimas į pažeidžiamų grupių integraciją į darbo rinką turėjo daug teigiamų padarinių, įskaitant ekonominius. Atlikus vertinimą, padaryta išvada, kad kiekvieno į šias priemones investuoto euro bendroji grąža buvo 1,38 euro.

57 Teminė ataskaita romų klausimais, kurią parengti užsakė Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir kuri buvo parengta 2011 m. Ši ataskaita yra išsamesnio tyrimo „ESF paramos dalyvavimo darbo rinkoje galimybių gerinimui ir migrantų bei etninių mažumų socialinei įtraukčiai“ („*Evaluation of ESF support for Enhancing Access to the Labour Market and the Social Inclusion of Migrants and Ethnic Minorities*“) dalis.

58 *El Empleo de las personas vulnerables: una inversión social rentable. Evaluación de Impacto del Programa Operativo Plurirregional Lucha Contra la Discriminación, dirigido por Gregorio Rodríguez Cabrero, 2013.*

121

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo sunku įvertinti, kiek struktūriniai fondai prisidėjo prie marginalizuotų romų bendruomenių įtraukties, kadangi tikslai dažnai nebuvo aiškiai susiję su romais ir todėl atrinktos valstybės narės ne-registravo patikimos ir palyginamos informacijos apie konkrečiai romams suteiktą finansavimą ir padarytą pažangą. Tais atvejais, kai duomenų turėta, struktūrinių fondų projektų indėlis į romų tautybės gyventojų integraciją iš dalies priklausė nuo to, ar rengiant politiką ir rengiant, atrenkant ir įgyvendinant projektus, buvo laikomasi tam tikrų sėkmės kriterijų.

122

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu finansavimo prioritetų rengimas ir kriterijai pagerėjo. Romų integracijos klausimas konkrečiai nurodytas ESIF teisės aktuose. Investavimo prioritetas iš tiesų nustatomas atsižvelgiant į romų integracijos klausimą, o valstybės narės, kurioms buvo parengtos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų integracijos, įpareigtos skirti lėšų romų integracijos skatinimui. Be to, ESIF teisės aktuose, taikant naują į rezultatus orientuotą požiūrį, nustatyta stebėjimo sistema, kurią taikant galiausiai turėtų pagerėti duomenų, kurie gali būti renkami, kokybė. Tačiau dar per anksti atlikti prasmingą vertinimą, kaip tai buvo įgyvendinta.

123

Nepaisant padarytos pažangos, tebėra tam tikrų kliūčių ir dilemų. Dėl to Europos struktūriniais ir investicijų fondams sunkiau užtikrinti didžiausią galimą poveikį romų integracijai. Šie trūkumai išdėstyti toliau, kartu pateikiant jų šalinimo rekomendacijas.

Padaryta pažanga įgyvendinant ES ir valstybių narių lygmenimis nustatytas strategijos kryptis, tačiau daugelis patobulinimų padaryta per vėlai, kad turėtų įtakos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui

124

Per pastarąjį dešimtmetį Komisija padarė didelę pažangą nustatydama ES politikos iniciatyvas, kuriomis skatinama romų integracija. Nuo 2011 m. Komisija skyrė daugiau dėmesio romų integracijai, reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė parengtų NRIS ir įsteigtų NRIC. Tačiau tai padaryta per vėlai, kad turėtų poveikio ERDF ir ESF veiksmų programų rengimui ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpio projektų atrankai (žr. 29–34 ir 38–40 dalis).

Išvados ir rekomendacijos

125

Pagal NRIS, o vėliau – pagal 2013 m. Tarybos rekomendaciją, romų integracijos klausimą pradėta spręsti ne išskirtinai politikos priemonėmis, o remiantis valstybių narių politiniu įsipareigojimu, atspindinčiu nustatytas žmogaus teisių apsaugos nuostatas. Įvykus šiam pokyčiui, kova su diskriminacija tapo pagrindine sritimi, kurioje buvo reikalaujama valstybių narių veiksmų (žr. 35–37 ir 43–45 dalis).

126

Atlikę auditą, nustatėme keletą šių NRIS trūkumų:

- pirma, nacionalinėse strategijoje nenurodyta, kokio lygmens finansavimo reikia siūlomoms romų įtraukties priemonėms įgyvendinti. Be to, jose nenurodytos pinigų sumos, šioms priemonėms skirtos iš nacionalinio biudžeto ir – pasitelkus ERPF bei ESF – iš ES biudžeto (žr. 47 dalį);
- antra, nepakankamai dėmesio skirta kovai su diskriminacija ir priešiškuo romams mažinimui. Nė vienoje mūsų tikrintoje NRIS priešiškus romams nenurodytas kaip konkreti diskriminacijos forma. Jis nebuvo aiškiai nurodytas nė vienoje mūsų tikrintoje veiksmų programoje, ir, kiek matėme, šis klausimas nebuvo sprendžiamas beveik nė pagal vieną projektą. Iki šiol Komisija nereikalavo, kad valstybės narės nustatytų išmatuojamus tikslus, susijusius su kova su diskriminacija. Dėl tokių tikslų trūkumo išlieka sąlygos atsirasti arba likti nepastebėtai institucinei diskriminacijai; dėl to labai nukenčia romų integracijos projektų, įskaitant iš ES biudžeto finansuojamus projektus, veiksmingumas (žr. 34–44 ir 54 dalis);
- trečia, pasirinktose valstybėse narėse, rengiant NRIS, ne visada atsižvelgta į pilietinės visuomenės organizacijų, pirmiausia – pačios romų bendruomenės, aktyvaus dalyvavimo poreikį. Pilietinės visuomenės organizacijų ir romų bendruomenės neįtraukus į kiekvieną šio proceso etapą, kyla rizika, kad dėl to nukentės politikos ir projektų veiksmingumas (žr. 46 dalį);
- galiausiai reikia pasakyti, kad kartais NRIC vaidmeniui neigiamos įtakos turėjo tai, kad tarpusavyje nebuvo suderinti išteklių ir atsakomybė (žr. 48–50 dalis).

127

Nuo 2012 m., norint atkreipti dėmesį į įvairius klausimus, buvo rengiamos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos, pavyzdžiui, dėl segregacijos švietimo sistemoje. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu valstybės narės, naudodamosi ESIF lėšomis, privalo laikytis šių rekomendacijų. Be to, pagal Tarybos rekomendaciją dėl veiksmingos romų integracijos priemonių, nuo 2016 m. valstybių narių bus reikalaujama pateikti informaciją apie kovą su diskriminacija ir priešišku romams. Taip Komisijai bus suteikta informacijos apie kiekvienoje valstybėje narėje padarytą pažangą (žr. 36 dalį).

1 rekomendacija

Valstybės narės, peržiūradamos savo NRIS arba darydamos pakeitimus, turėtų:

- a) nurodyti, kokio lygmens finansavimo reikia strategijoje siūlomoms romų įtraukties priemonėms įgyvendinti. Nacionalinėse romų integracijos strategijose turėtų būti nurodyta, koks finansavimas šioms priemonėms skiriamas iš nacionalinio biudžeto ir koks, pasitelkus ERPF bei ESF, iš ES biudžeto. Valstybės narės taip pat turėtų oficialiai įsipareigoti užtikrinti, kad priemonių, kuriomis skatinama romų integracija, įgyvendinimo pastangoms nekiltų grėsmės dėl trumpalaikių politikos prioritetų pokyčių;
- b) įtraukti rodiklius ir siektinas reikšmes, kuriomis būtų apibūdinama kova su diskriminacija arba, kalbant konkrečiau, priešiškus romams. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu į šiuos rodiklius taip pat turėtų būti atsižvelgiama rengiant priemones, kuriomis, atsižvelgiant į Rasinės lygybės direktyvos reikalavimus, skatinamas marginalizuotų romų bendruomenių įtraukimas į ESIF sistemą;
- c) užtikrinti, kad, planuojant ir įgyvendinant integracijos priemones, būtų sistemingai konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis, įskaitant romų atstovus, ir kad šios organizacijos būtų sistemingai įtraukiamos į minėtus procesus;
- d) išsamiau apibrėžti NRIF vaidmenį NRIS atžvilgiu ir užtikrinti, kad NRIF įgaliojimai ir pareigos atitiktų jiems suteiktus išteklius.

2 rekomendacija

- a) Komisija, peržiūrėdama atitinkamas veiksmų programas, turėtų užtikrinti, kad priemonės, įgyvendinamos naudojantis ESIF, būtų integracinės ir kad į šias priemones būtų įtrauktos segregacijos šalinimo nuostatos. Praktika, dėl kurios atsiranda segregacija, turėtų būti aiškiai apibūdinta ir aiškiai nurodyta kaip neremiama pagal ESIF sistemą (ne tik paminėta konstatuojamosiose dalyse), šiuo atžvilgiu ypatingą dėmesį skiriant švietimo ir aprūpinimo būstu projektams. Tai padėtų sustiprinti konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų ir ESIF naudojimo tarpusavio ryšį.
- b) Per veiksmų programos stebėjimo komiteto posėdžius Komisija turėtų plačiai naudotis ataskaitose, kurias, pagal Tarybos rekomendaciją dėl veiksmingos romų integracijos priemonių, valstybės narės privalo teikti nuo 2016 m., esančia informacija ir išvadomis, kylančiomis remiantis šia informacija. Taip siekiama užtikrinti, kad ataskaitose nurodytos problemos būtų sprendžiamos naudojant ESIF ir (arba) valstybių narių lėšas (pavyzdžiui, lėšas perskirstant sritims, kuriose nustatyta trūkumų).

2014–2020 m. laikotarpiu romų integracijos priemonėms skirta daugiau dėmesio nei 2007–2013 m.

128

Nepaisant to, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu romų integracijai skirta nepakankamai dėmesio, atrinktose veiksmų programose buvo nurodyta, kad būtina skatinti romų tautybės gyventojų įtrauktį. Be to, daugelyje vertintų pasiūlymų teikti paraiškas romų tautybės asmenys buvo nurodyti kaip tikslinė grupė arba buvo nurodytas poreikis skatinti romų tautybės asmenų socialinę įtrauktį. Visgi 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ERPF ir ESF apskritai nebuvo tinkamai pritaikyti romų įtraukties priemonės: veiksmų programose buvo nedaug konkrečiai romams skirtų rodiklių, o rengiant vertintus kvietimus teikti paraiškas marginalizuoti romų tautybės gyventojai dažnai būdavo nurodomi kaip tikslinė grupė, tačiau nebūdavo nustatytos atrankos procedūros, pagal kurias būtų atsižvelgiama į konkrečius romų projektų reikalavimus, pavyzdžiui, dėl geriausios patirties kriterijų (pavyzdžiui, Tarybos 10 BPP) taikymo romų integracijai arba ilgalaikių projektų finansavimo. Nė vienos mūsų tikrintos ERPF ir ESF veiksmų programos atveju neturėta finansinės informacijos apie romų integracijai suteiktą paramą (žr. 59, 61–65 ir 96 dalis).

129

2014–2020 m. laikotarpiu kai kurie iš šių trūkumų buvo pašalinti. Visų pirma, romų integracijos klausimas aiškiai nurodytas ESIF teisės aktuose, patobulinti konkretūs finansavimo prioritetai. Remiantis naujausia Komisijos pateikta informacija, galima apskaičiuoti, kad marginalizuotoms bendruomenėms (pvz., romams) skirtoms priemonėms bus skirta apie 1,5 milijardo eurų. Kiti teigiami poslinkiai – su romais susijusių konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų paskelbimas ir geresnis ESIF sistemos suderinimas su ES politikos prioritetais (įskaitant susijusius su romų integracija), su romų integracijos strategijomis susijusių bendrų rodiklių parengimas arba Komisijos gairių, pavyzdžiui, susijusių su ESIF lėšų naudojimu sprendžiant teritorinės segregacijos ir segregacijos švietimo sistemoje, paskelbimas. Be to, valstybės narės, kurioms buvo parengtos su romų integracija susijusios konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos, įpareigotos skirti ERPF ir ESF lėšų romų integracijai skatinti (žr. 66–83 ir 92–94 dalis).

130

Vis dėlto manome, kad Komisija ir valstybės narės turi dėti pastangas, kad dėl šių pokyčių projektais būtų labiau padedama užtikrinti romų integraciją vietoje: visų pirma tai pasakytina apie kriterijus, taikomus geriausiems romų įtraukties projektams atrinkti, ir 2014–2020 m. laikotarpio veiksmų programų stebėjimo sistemas (žr. 88, 89 ir 92–94 dalis).

131

Be to, dėl ESIF, visų pirma – ESF, nuostatų pobūdžio trukdoma pasinaudojant šiais fondais užtikrinti kuo didesnę socialinę romų tautybės asmenų įtrauktį. Rodikliais, pagal kuriuos valstybėms narėms paskirstomos ESIF lėšos, nepaisoma romų tautybės gyventojų dabartinės padėties skirtumų (žr. 60 ir 75 dalis).

3 rekomendacija

Valstybės narės, skelbdamos kvietimus teikti paraiškas ir atrinkdamos projektus, romų integracijai turėtų taikyti geriausios patirties kriterijus (pavyzdžiui, Tarybos 10 BPP). Jei reikia, siekiant atrinkti ilgalaikius projektus, skirtus marginalizuotoms romų bendruomenėms, turėtų būti rengiami konkursai. Taip pat, jei įmanoma, ESIF finansavimas turėtų būti paskirstomas atsižvelgiant į projektų tvarumą, kuris būtų užtikrintas nebeteikiant ES finansavimo užbaigtiems įgyvendinti projektams. Į šiuos aspektus taip pat turėtų būti atsižvelgta darant 2014–2020 m. veiksmų programų pakeitimus.

Išvados ir rekomendacijos

4 rekomendacija

Komisija turėtų užtikrinti, kad, jei taikytina, kitu programavimo laikotarpiu arba tuomet, kai bus peržiūrimos veiksmų programos, į NRIS įtraukti romų integracijos tikslai visais veiklos lygmenimis būtų įtraukti į ESIF sistemą. Taip pat ji turėtų užtikrinti, kad būtų renkami patikimi duomenys, kuriais remiantis visais administravimo lygmenimis būtų galima stebėti ir vertinti atskirų projektų pažangą.

5 rekomendacija

Jei reikia, ESIF teisės aktuose nustatytus bendruosius išdirbių ir rezultatų rodiklius valstybės narės turėtų papildyti romams skirtais rodikliais. Šie rodikliai turėtų būti suderinti su rodikliais, nustatytais NRIS, ir vėliau naudojami vykdant 2014–2020 m. veiksmų programų stebėjimą. Šie rodikliai gali būti grindžiami rodikliais, kuriuos 2016 m. parengė Pagrindinių teisių agentūra.

6 rekomendacija

Valstybės narės, rengdamosi kitam programavimo laikotarpiui, turėtų apsvarstyti galimybę bendradarbiauti siekiant užtikrinti teisinį tikrumą dėl ESF naudojimo finansuojant bet kokias socialinės įtraukties priemones, nepriklausomai nuo to, ar jos susijusios su užimtumu. Teisinio neapibrėžtumo panaikinimas palengvintų galimybę valstybėms narėms plačiai naudotis ESF siekiant užtikrinti socialinę įtrauktį, taip pat taikant kovos su diskriminacija priemones.

7 rekomendacija

Komisija turėtų apsvarstyti galimybę siūlyti ESIF teisės aktų pakeitimus, kad būtų užtikrinta, jog nuo programavimo laikotarpio pradžios (2020 m.) lėšas paskirstant atskiroms valstybėms narėms, būtų atsižvelgiama į konkrečius socialinės įtraukties rodiklius, pirmiausia – į marginalizuotų grupių, kaip antai romai, procentinę dalį tarp visų gyventojų. Ji turėtų užtikrinti, kad visos papildomos ESF lėšos, kurios valstybėms narėms skiriamos dėl šio pakeitimo, būtų skirtos konkrečiam tikslui – marginalizuotoms bendruomenėms remti.

Daugelis projektų buvo įgyvendinti taip, kaip planuota, tačiau ne visuomet buvo taikomi geriausios patirties kriterijai, padedantys užtikrinti sėkmingą romų įtrauktį, buvo sunku stebėti projektų veiksmingumą

132

Įgyvendinant daugelį ERPF ir ESF projektų, kuriuos patikrinome atlikdami auditą, buvo pasiekti jų bendrieji tikslai, tačiau šie tikslai dažnai būdavo konkrečiai nesusiję su romais. Taip pat padarėme išvadą, kad tie projektai, kurie buvo atrinkti pagal Tarybos patvirtintus geriausios patirties kriterijus – vadinamuosius bendruosius pagrindinius romų įtraukties (BPP) principus, veikiausiai labiau padėjo skatinti romų tautybės gyventojų integraciją (žr. 104–115 dalis).

133

Be to, nustatėme, kad buvo sunku stebėti romų integracijos projektų įgyvendinimo pažangą – daugiausia dėl trūkumų, susijusių su duomenų apie dalyvaujančius romų tautybės asmenis buvimu ir kokybe. Ši išsamių ir patikimų duomenų trūkumo problema svarbi ne tik projektų, bet ir ES bei nacionalinio lygmens politikos formavimo požiūriu. Jei nebus imtasi skubių veiksmų, tokia pat padėtis bus ir 2014–2020 m. laikotarpiu (žr. 51, 84–94 ir 117–120 dalis).

8 rekomendacija

- a) Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, turėtų parengti bendrą metodiką, pagal kurią būtų gaunami atitinkami duomenys apie romų tautybės gyventojus, siekiant stebėti jų socialinę įtrauktį, atsižvelgiant į nacionalines teisinės sistemas ir ES teisės aktus, įskaitant esamas galimas išlygas. Tai turėtų būti padaryta ne vėliau kaip rengiantis kitam programavimo laikotarpiui.
- b) Atsižvelgiant į nacionalinius teisinius pagrindus ir ES teisės aktus, įskaitant esamas galimas išlygas, Komisija turėtų raginti valstybes nares kitus dvejus metus nuosekliai rinkti statistinius duomenis apie etninę kilmę. Eurostatas atitinkamus klausimus galėtų įtraukti į tyrimus, pavyzdžiui, į darbo jėgos tyrimą, ir į Europos Sąjungos statistiką apie pajamas ir gyvenimo sąlygas.

Šią ataskaitą priėmė II kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Henri GRETHEN, 2016 m. gegužės 4 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

Tikrintos veiksmų programos

Valstybė narė	2007–2013 m. veiksmų programa	2014–2020 m. veiksmų programa
Bulgarija	2007BG161P0001 VP „Regionų vystymasis“ (ERPF) 2007BG051P0001 VP „Žmogiškųjų išteklių vystymas“ (ESF)	2014BG16RFOP001 VP „Vystomi regionai“ (ERPF) 2014BG05M9OP001 VP „Žmogiškųjų išteklių vystymas“ (ESF) 2014BG05M2OP001 Veiksmų programa „Pažangus švietimas siekiant tvaraus augimo“ (ESF)
Vengrija	2007HU05UP0001 VP „Socialinis atsinaujinimas“ (ESF)	2014HU16M0OP001 VP „Ekonominė plėtra ir inovacijos“ (ESF ir ERPF kartu finansuojama veiksmų programa) 2014HU05M2OP001 VP „Žmogiškųjų išteklių vystymas“ (ESF ir ERPF kartu finansuojama veiksmų programa)
Rumunija	2007RO051P0001 Sektorinė žmogiškųjų išteklių vystymo VP (ESF) 2007RO161P0001 Regioninė VP (ERPF)	2014RO05M9OP001 Žmogiškojo kapitalo VP (ESF) 2014RO16RFOP002 Regioninė VP (ERPF)
Ispanija	2007ES05UP0002 VP „Kova su diskriminacija“ (ESF) 2007ES051P0005 Regioninė VP „ESF – 2007–2013 m. – Andalūzija“	2014ES05SFOP012 VP „Socialinė įtrauktis ir socialinė ekonomika“ (ESF) 2014ES05SFOP022 Regioninė VP „ESF – 2014–2020 m. – Andalūzija“ (ESF)

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

Aplankytų valstybių narių struktūrinių fondų valdymo institucijos

Bulgarija	ESF				ERPF
	1 projektas	2 projektas	3 projektas	4 projektas	5 projektas
Vadovaujančioji institucija	ESF vadovaujančioji institucija (Darbo ir socialinės politikos ministerija)				ERPF vadovaujančioji institucija (Regioninės plėtros ir viešųjų darbų ministerija)
Tarpinė institucija	Netaikoma, nes vadovaujančioji institucija yra naudos gavėja	Švietimo ir mokslo ministerija	Valdžios institucija (Socialinės paramos agentūra)	Valdžios institucija (Socialinės paramos agentūra)	Šiai ERPF VP tarpinių institucijų nenumatyta
Projekto naudos gavėjai	Darbo ir socialinės politikos ministerija	NVO	Valdžios institucija (Dupnicos savivaldybė)	Sveikatos ministerija	Valdžios institucija (Devnios savivaldybė)

Vengrija	ESF				
	6 projektas	7 projektas	8 projektas	9 projektas	10 projektas
Vadovaujančioji institucija	ESF vadovaujančioji institucija (Žmogiškųjų išteklių ministerija)				
Tarpinė institucija	nėra				
Projekto naudos gavėjai	Nacionalinės ekonomikos ministerija	Valdžios institucija (Balassagyarmati kalėjimas)	Valdžios institucija (Ozdo savivaldybė)	NVO	

Rumunija	ESF				ERPF
	11 projektas	12 projektas	13 projektas	14 projektas	15 projektas
Vadovaujančioji institucija	ESF vadovaujančioji institucija (ES lėšų valdymo ministerija)				ERPF vadovaujančioji institucija (Regioninės plėtros ir viešojo administravimo ministerija)
Tarpinė institucija	Regioninė (Šiaurės vakarų regiono) tarpinė institucija (Darbo ministerijos departamentas)	Regioninė (Bukarešto) tarpinė institucija (Darbo ministerijos departamentas)	Švietimo ministerija (atlieka tarpinės institucijos funkciją)	Regioninė (Šiaurės vakarų regiono) tarpinė institucija (Darbo ministerijos departamentas)	Regioninė (Šiaurės vakarų regiono) tarpinė institucija (Regioninės plėtros ir viešojo administravimo ministerijos departamentas)
Projekto naudos gavėjai	NVO			Valdžios institucija (Nacionalinė romų agentūra)	Valdžios institucija (Baja Marės savivaldybės socialinė tarnyba)

Ispanija	ESF (Kovos su diskriminacija VP)		ESF (Andalūzijos VP)	
	16 projektas	17 projektas	18 projektas	19 projektas
Vadovaujančioji institucija	ESF vadovaujančioji institucija (Užimtumo ir socialinės apsaugos ministerija)			
Tarpinė institucija	Fondas		Regioninė tarpinė institucija (Junta de Andalucia)	
Projekto naudos gavėjai	NVO			

Bendrieji pagrindiniai romų įtraukties principai

Dešimt bendrųjų pagrindinių principų (BPP) buvo aptarti per pirmąjį Europos romų įtraukties forumo posėdį, įvykusį 2009 m. Prahoje. Paskui šie principai buvo įtraukti į 2009 m. birželio 8 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdžio išvadų priedą.

1. Konstruktivi, pragmatiška ir nediskriminacinė politika

Politika, kuria siekiama skatinti romų tautybės asmenų įtrauktį, gerbiamos ir įgyvendinamos Europos Sąjungos esminės vertybės, be kita ko, žmogaus teisės ir orumas, nediskriminavimo principas, vienodos galimybės ir ekonominė plėtra. Romų įtraukties politika yra integruota į bendrąją politiką, visų pirma švietimo, užimtumo, socialinių reikalų, būsto, sveikatos ir socialinės apsaugos srityse. Šios politikos tikslas – užtikrinti romų tautybės gyventojams veiksmingas galimybes naudotis lygiomis galimybėmis valstybių narių visuomenėse.

2. Aiškus, bet neišskirtinis dėmesys

Įtraukties politikos iniciatyvomis labai svarbu užtikrinti, kad romų tautybės asmenims aiškiai būtų skiriama dėmesio, tačiau šis dėmesys nebūtų išskirtinis. Tai reiškia, kad romų tautybės asmenys laikomi tiksline grupe, tačiau neišskiriant kitų asmenų, kurių socialinės ir ekonominės gyvenimo sąlygos iš esmės yra panašios. Taikant tokį požiūrį, romų tautybės asmenims skirtos priemonės nebūtų atskirtos nuo visapusiškesnių politikos iniciatyvų. Be to, atitinkamais atvejais būtina atsižvelgti į galimą platesnės politikos ir sprendimų poveikį socialinei romų tautybės asmenų įtraukčiai.

3. Kultūrų įvairove grindžiamas požiūris

Būtinai kultūrų įvairove grindžiamas požiūris, pagal kurį romų tautybės asmenys būtų vertinami kaip ir kitos etninės kilmės asmenys. Norint užtikrinti veiksmingą komunikavimą ir politiką, būtina pažinti įvairias kultūras ir įgyti susijusių įgūdžių, todėl tai turėtų būti skatinama; taip pat būtina kovoti su prietarais ir stereotipais.

4. Bendrosios integracijos siekis

Visomis įtraukties politikos kryptimis siekiama užtikrinti romų tautybės asmenims visuomenei prieinamas galimybes (galimybes patekti į įprastines švietimo įstaigas, įsidarbinti įprastinėse darbo vietose ir apsirūpinti įprastiniu būstu). Jei vis dar esama dalinės arba visiškos segregacijos švietimo ar aprūpinimo būstu srityse, romų įtraukties politika turi būti siekiama ją pašalinti. Turėtų būti vengiama dirbtinai sukurtų ir izoliuotų darbo rinkų romų tautybės asmenims.

5. Informavimas apie lyčių aspektą

Romų įtraukties politikos iniciatyvomis turėtų būti atsižvelgiama į romų tautybės moterų poreikius ir gyvenimo sąlygas. Jomis turėtų būti sprendžiamos tokios problemos kaip daugialypė diskriminacija, problemos, susijusios su galimybe naudotis sveikatos priežiūros ir vaiko priežiūros paslaugomis, taip pat smurtas šeimoje ir išnaudojimas.

6. Įrodymais pagrįstos politikos perdavimas

Labai svarbu, kad valstybės narės pasimokytų iš savo patirties plėtojant romų įtraukties iniciatyvas ir dalytųsi patirtimi su kitomis valstybėmis narėmis. Pripažįstama, kad romų įtraukties politikos kūrimui, įgyvendinimui ir stebėjimui būtina patikima reguliariai renkamų socialinių ir ekonominių duomenų bazė. Jei reikia, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į kitoms pažeidžiamoms grupėms skirtos socialinės įtraukties politikos pavyzdžius ir įgyvendinimo patirtį tiek ES, tiek už jos ribų.

7. Europos Sąjungos priemonių taikymas

Labai svarbu, kad kurdamos ir įgyvendindamos nacionalinę romų įtraukties politiką, valstybės narės visapusiškai pasinaudotų Europos Sąjungos priemonėmis, įskaitant teisės aktus (Rasinės lygybės direktyvą, Pamatinį sprendimą dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis), finansines priemones (Europos socialinį fondą, Europos regioninės plėtros fondą, Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai, pasirengimo narystei priemonę) ir koordinavimo priemones (atviruosius koordinavimo metodus). Valstybės narės privalo užtikrinti, kad finansinės priemonės būtų naudojamos pagal šiuos bendrus pagrindinius principus; vertindamos politiką ir projektus, jos taip pat turi pasinaudoti Europos Komisijos patirtimi. Naudojantis „EURoma“ tinklu (Europos socialinės įtraukties ir romų tinklu naudojant struktūrinių fondų lėšas) taip pat sudaromos palankesnės sąlygos vykdyti tarpusavio peržiūrą ir perduoti geriausios praktikos pavyzdžius ekspertų lygiu.

8. Regioninės ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas

Valstybės narės turi kurti, plėtoti, įgyvendinti ir vertinti romų įtraukties politikos iniciatyvas glaudžiai bendradarbiaudamos su regioninės ir vietos valdžios institucijomis. Šios institucijos vaidina svarbų vaidmenį praktiškai įgyvendinant minėtą politiką.

9. Pilietinės visuomenės dalyvavimas

Be to, valstybės narės turi kurti, plėtoti, įgyvendinti ir vertinti romų įtraukties politikos iniciatyvas glaudžiai bendradarbiaudamos su pilietinės visuomenės subjektais, pavyzdžiui, nevyriausybinėmis organizacijomis, socialiniais partneriais ir mokslininkais ir (arba) tyrėjais. Pilietinės visuomenės dalyvavimo svarba pripažįstama dėl šių priežasčių – siekiant kaupti patirtį ir skleisti žinias, būtinas rengiantis viešiems debatams bei užtikrinant atskaitomybę politikos proceso metu.

10. Aktyvus romų dalyvavimas

Politikos veiksmingumas didėja tuo atveju, jei romų tautybės asmenys dalyvauja visuose proceso etapuose. Romai procese turi dalyvauti nacionaliniu ir Europos lygmeniu romų ekspertams ir tarnautojams perduodant patirtį, konsultuojantis su įvairiais romų tautybės suinteresuotaisiais subjektais kuriant, įgyvendinant ir vertinant politikos iniciatyvas. Labai svarbu, kad įtraukties politika būtų grindžiama atvirumu bei skaidrumu ir tinkamai bei veiksmingai padėtų spręsti sudėtingus ar tabu laikomus klausimus. Taip pat svarbu, kad būtų remiamas visapusiškas romų dalyvavimas visuomenės gyvenime, skatinamas jų aktyvus pilietiškumas ir plėtojami jų žmogiškieji ištekliai.

Santrauka

II

Komisija pažymi, kad, be 1,5 milijardo eurų sumos, skirtos pagal Europos socialinio fondo (ESF) 9 (ii) investavimo prioritetą, papildomas finansavimas romų įtraukčiai skatinti teikiamas įgyvendinant keletą kitų ESF ir Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) investavimo prioritetų.

IV

Komisija primena, kad kova su diskriminacija yra horizontalusis principas, į kurį reikėtų atsižvelgti rengiant ir įgyvendinant partnerystės sutartis ir veiksmų programas visuose Europos struktūriniuose ir investicijų fonduose (kaip nustatyta Bendrųjų nuostatų reglamento (BNR) 7 straipsnyje).

Partnerystės principas, kuris nustatytas BNR (5 straipsnis) ir Europos partnerystės elgesio kodekse, reikalauja, kad, rengiant ir įgyvendinant partnerystės sutartis bei veiksmų programas, ESF ir ERPF veiksmų programose dalyvautų atitinkami partneriai (įtraukiant juos į stebėsenos komitetus, kaip reikalaujama BNR 48 straipsnyje).

V

Komisija pažymi, kad vykdydama pagal pasidalijamojo valdymo principą tenkančias pareigas, ji padeda valstybėms narėms užtikrinti, kad 2014–2020 m. laikotarpiui padaryti pakeitimai peraugtų į projektus, kuriais būtų geriau prisidedama prie romų integracijos, pavyzdžiui, vertindama, ar laikomasi atitinkamų *ex ante* sąlygų, teikdama gaires arba stebėsenos komitetuose įgyvendindama jai suteiktą patarimojo balso teisę.

VI

Komisija pripažįsta, kad stebėti, kaip ES finansuojamais projektais veiksmingai prisidedama prie romų integracijos, yra sudėtinga dėl objektyvių teisinių kliūčių, kylančių renkant duomenis, susijusius su etnine kilme, taip pat skiriant aiškų, bet neišskirtinį dėmesį, dažnai tokiu būdu, kad romų tautybės asmenys nebūtų vienintelė marginalizuotoms grupėms skirtą paramą gaunanti grupė.

Tačiau Komisija mano, kad remiantis ESF 9 (ii) investavimo prioritetu, atitinkamais konkrečiais ESF ir ERPF veiksmų programose išdėstytais tikslais ir taikant dalyviams ESF bendrą produkto rodiklį ir konkrečiai programai nustatytus rodiklius ir tikslus, 2014–2020 m. laikotarpiu romų integracijos stebėseną gerokai pagerės.

1 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

1 rekomendacija a)

Komisija primena, jog atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai pasirinktas specialus ESF 9 (ii) investavimo prioritetas ir (arba) kai kituose susijusiuose ESF ir ERPF teminiuose tiksluose nustatyti konkretūs uždaviniai, tikslai ir (arba) rodikliai, valstybės narės turi pateikti tik finansinius duomenis, Europos struktūrinių ir investicijų fondų (toliau – ESF fondai arba ESIF) paramos, skirtos remti priemones, taikomas tokių marginalizuotų bendruomenių, kaip romai, problemoms spręsti, dydis gali būti tik orientacinis.

1 rekomendacija b)

Komisija pabrėžia: jeigu BNR yra nustatyta visiems ESF fondams taikoma bendroji kovos su diskriminacija *ex ante* sąlyga, kaip ši sąlyga įgyvendinama, turėtų būti vertinama remiantis tik ESIF reglamentuose nustatytais kriterijais. Be to, pagal nacionalinę bei regioninę kompetenciją priimant sprendimą dėl konkrečių ir tinkamų politikos priemonių, įskaitant strategijų turinį, turėtų būti laikomasi subsidiarumo principo.

Valstybės narės turėjo įtraukti konkrečius tikslus ir uždavinius į savo veiksmų programas tais atvejais, kai jos buvo pasirinkusios specialų ESF 9.3 investavimo prioritetą „Kova su visų rūšių diskriminacija ir vienodų galimybių skatinimas“. Tai ypač aktualu valstybėms narėms, kurioms pateiktos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos šioje srityje.

1 rekomendacija c)

BNR 5 straipsnyje teigiama, kad atitinkami pilietinei visuomenei atstovaujantys subjektai yra partnerystės ir daugia-pakopio valdymo principo dalis. Pagal BNR 5 straipsnio 2 dalį partneriai taip pat turi būti įtraukti, be kita ko, rengiant partnerystės sutartis bei rengiant ir įgyvendinant programas.

2 rekomendacija a)

Komisija sutinka su šia rekomendacija, mano, kad ji turėtų būti įgyvendinta veiksmų programų lygmeniu, ir pabrėžia, kad šioje srityje ji jau imasi priemonių.

Kaip nurodyta 38 dalyje, 2015 m. Komisija parengė teminį rekomendacinį dokumentą – Europos struktūrinių ir investicijų fondų naudojimo sprendžiant segregacijos švietimo sistemoje ir teritorinės segregacijos problemas gaires. Valstybės narės raginamos laikytis šių gairių nuostatų programavimo ir įgyvendinimo veikloje, siekiant užkirsti kelią marginalizuotų bendruomenių, įskaitant romus, segregacijai švietimo ir aprūpinimo būstu srityse ir su ja kovoti.

Komisija visiškai supranta, kad veiksmingas įgyvendinimas vietoje yra labai svarbus. Todėl Komisija sudaro sutartis su ekspertais, kad jie padėtų valstybėms narėms įgyvendinti rekomendacinio rašto nuostatas, visų pirma sutelkdami dėmesį į Čekiją, Slovakiją, Vengriją, Rumuniją ir Bulgariją.

Lėšų perskirstymas ir veiksmų programų pakeitimas paprastai turėtų būti inicijuojami valstybių narių.

2 rekomendacija b)

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir mano, kad šioje srityje ji jau imasi priemonių.

Komisija visapusiškai naudosis nacionalinėmis pažangos ataskaitomis, be kita ko, stebėsenos komiteto posėdžiuose, siekdama skatinti ir raginti valstybes nares stiprinti ESI fondų lėšomis finansuojamų priemonių įgyvendinimą ten, kur būtina veiksmingiau spręsti su romais susijusias nustatytas problemas. Po šių diskusijų valstybės narės gali teikti prašymus dėl veiksmų programos pakeitimų, kaip nurodyta BNR 30 straipsnio 1 dalyje.

Be to, Komisija pažymi, kad pagal BNR 23 straipsnio 1 dalies a punktą ji gali pasinaudoti savo įgaliojimais tik siekdama paprašyti valstybių narių peržiūrėti savo veiksmų programas tam, kad būtų sprendžiamos konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodytos su romais susijusios problemos ir kad lėšos būtų perskirstytos ten, kur jos reikalingos.

3 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

ESIF reglamentuose galimybė finansuoti tvarius veiksmus siekiant veiksmingai remti romų integraciją reglamentuojama nevienodai.

Visų pirma, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu galimi ilgalaikiai (7 metų trukmės) veiksmai, o bet kokio projekto trukmė turėtų atitikti suplanuotus tikslus.

Antra, ESF reglamente nustatyta sistema, kuri taikoma siekiant geresnio teigiamų rezultatų atsekamumo, kalbant apie marginalizuotų grupių (be kita ko, romų) įtrauktį, pasitelkiant jame nustatytus bendrus produkto ir ilgesnio laikotarpio rezultatų rodiklius, kuriais siekiama skatinti marginalizuotoms romų bendruomenėms skirtų ESF remiamų veiksmų tvarumą.

Trečia, kalbant apie ERPF finansuojamus infrastruktūros projektus, kaip ir bet kuriame sektoriuje, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, kaip bus užtikrintas projekto tvarumas jam pasibaigus, kai tai aktualu (pvz., techninės priežiūros atveju).

4 rekomendacija

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir kitu programavimo laikotarpiu kuo labiau į ją atsižvelgs.

Dėl 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad romų integracijos tikslai jau atsispindi ESIF sistemoje parengus valstybių narių veiklos programų, kuriose taikoma konkrečiai romams skirta *ex ante* sąlyga, projektus.

Iniciatyva persvarstyti veiksmų programas dažniausiai priklauso nuo valstybių narių. Remiantis BNR, valstybių narių pateikti prašymai pakeisti programas turi būti tinkamai pagrįsti ir juose visų pirma turi būti aprašytas tikėtinas programos pakeitimų poveikis Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos ir konkrečių programos tikslų įgyvendinimui.

Pagal 2014–2020 m. teisinę sistemą atitinkamos veiksmų programos vadovaujančioji institucija privalo sukurti sistemą, kurioje, be kita ko, stebėsenos ir vertinimo tikslais kompiuterinėse laikmenose būtų įrašomi ir saugomi duomenys apie kiekvieną būtiną veiksmą, ir reikalaujama atlikti auditą. Tai susiję su finansiniais duomenimis, taip pat su produktu ir rezultatais.

5 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms, ir atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse, be teisinių apribojimų, susijusių su duomenų apie etninę kilmę rinkimu, bet kokiam konkrečiam romams skirtam rodikliui taikomas neskelbtinų duomenų apsaugos režimas (Direktyvos 95/46/EB 8 straipsnis). Asmenys turi teisę atsisakyti duoti sutikimą, kad duomenys būtų renkami. Todėl duomenys apie ESF fondų remiamoje veikloje dalyvaujančių romų skaičių iš tikrųjų daugiausia paremti jų pačių pareiškimais.

6 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

Tačiau Komisija pabrėžia: norint visapusiškai įgyvendinti rekomendaciją dėl galimybės ESF finansuoti bet kokias socialinės įtraukties priemones neatsižvelgiant į ryšį su užimtumu, prireiktų padaryti Sutarties pakeitimų, kuriais iš dalies keičiami 162 straipsnyje nustatyti ESF tikslai.

Komisija taip pat mano, kad dabartinės redakcijos ESF reglamentu, kuris aiškinamas vadovaujantis SESV 162 straipsniu, jau galima teisiškai patikimu būdu spręsti romų integracijos problemą taikant socialinės įtraukties teminius tikslus.

Atsižvelgiant į tai, ESF gali finansuoti romų integracijos priemones, jei šios priemonės yra integruoto veiksmų, kuriais siekiama, nors ir netiesiogiai, priartinti romus prie darbo rinkos, komplekso dalis.

2015 m. lapkričio mėn. apie tokį romų integracijai skirtų priemonių tinkamumo finansuoti iš ESF lėšų teisinį aiškinimą pranešta valstybėms narėms.

Todėl Komisija mano, kad teisinio netikrumo nėra.

7 rekomendacija

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir, kai rengiant kitą daugiametę finansinę programą bus nagrinėjami lėšų paskirstymo kriterijai, apsvaustys, kokia svarba turėtų būti teikiama socialinės įtraukties problemoms ir kokių išteklių dar reikia skirti siekiant remti marginalizuotas bendruomenes.

8 rekomendacija a)

Komisija nesutinka su šia rekomendacija.

Nors Komisija yra visada pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, atsižvelgdama į skirtingas nacionalines aplinkybes bei metodus ir į tai, kad reikia laikytis subsidiarumo principo, ji nemano, kad šioje srityje būtų įmanoma ar tinkama parengti bendrą metodiką.

8 rekomendacija b)

Komisija nesutinka su rekomendacija, nes mano, kad, vadovaujantis subsidiarumo principu, šis klausimas turėtų būti paliktas valstybių narių nuožiūrai.

Be to, Komisija neplanuoja rinkti statistinių duomenų apie etninę kilmę atlikdama darbo jėgos tyrimą ir rinkdama duomenis Europos Sąjungos statistikai apie pajamas ir gyvenimo sąlygas. Rinkti statistinius duomenis apie romų tautybės gyventojus techniškai ir teisiškai labai sudėtinga ir brangu.

Įvadas

12

Komisija pažymi, kad, be 1,5 milijardo eurų sumos, skirtos pagal ESF 9 (ii) investavimo prioritetą, papildomas finansavimas romų įtraukčiai skatinti yra teikiamas įgyvendinant keletą kitų ESF ir ERPF investavimo prioritetų.

Pastabos

30

2007–2013 m. laikotarpiu ESF reglamente buvo vadovaujama bendruoju požiūriu, kurį taikant buvo sprendžiamos ne tik romų, bet apskritai nepalankioje padėtyje esančių grupių problemos. Pati romų integracija buvo įtraukta į prioritetą „Nepalankioje padėtyje esančių asmenų socialinės įtraukties didinimas“.

Kai kurios valstybės narės net nusprendė aiškiai įtraukti romų integraciją į savo struktūrinių fondų programavimo 2007–2013 m. laikotarpio nacionalinius strateginių krypčių planus.

34

Komisija atkreipia dėmesį, kad ES sistemoje aiškiai pripažįstama, kad „visų pirma valstybės narės turi užtikrinti, kad romai nebūtų diskriminuojami ir turėtų tokias pačias sąlygas, kaip visi kiti ES piliečiai, taip pat galėtų vienodai naudotis visomis ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis.“ Vienodas požiūris yra horizontalusis principas ir laikomas veiksmingos romų integracijos prielaida. Nors ES institucijoms ir valstybėms narėms tenka bendra atsakomybė gerinti romų socialinę įtrauktį pasitelkiant visas pagal jų atitinkamą kompetenciją turimas priemones ir vykdomą politiką, vadovaujantis subsidiarumo principu, pagrindinė atsakomybė ir kompetencija keisti marginalizuotų asmenų padėtį tenka valstybėms narėms.

39

Partnerystė ir daugiapakopis valdymas yra vienas iš svarbiausių ilgalaikių pasidalijamojo valdymo fondų principų (kuris buvo taikomas ankstesniais programavimo laikotarpiais) ir jis taip pat įtvirtintas BNR 5 straipsnyje, kuris reglamentuoja ESF fondų paramą 2014–2020 m. laikotarpiu. Komisijos deleguotuoju reglamentu priimtu Elgesio kodeksu padedama valstybėms narėms užmegzti partnerystės ryšius ir jis apima daug tokių praktinių klausimų, kaip atrinktų partnerių reprezentatyvumas, atrankos procedūros, procedūriniai reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti, kad konsultacijos būtų atliekamos laiku, turiningai ir skaidriai, taip pat partnerių atstovavimo viso ciklo metu, be kita ko, stebėsenos komitetuose, principą.

40

Komisija pažymi, kad ji skyrė nemažai lėšų abiem minėtoms bendrosioms programoms (ROMACT ir ROMED).

44

Nors Ispanijos nacionalinėje romų integracijos strategijoje (NRIS) nenustatyti kovos su diskriminacija tikslai, joje pabrėžiamas poreikis užtikrinti papildomumą ir sinergiją su antruoju 2011–2014 m. pilietybės ir integracijos strategijos planu ir nacionaline kovos su rasizmu, diskriminacija, ksenofobija ir netolerancija strategija, kurioje numatyta konkrečių kovos su diskriminacija priemonių.

45

Kaip nurodyta Vengrijos NRIS, socialinės įtraukties politikos tikslas – spręsti ne tik romų, bet ir didesnių grupių problemas. Jos tikslai: sumažinti skurdo arba socialinės atskirties sąlygomis gyvenančių asmenų skaičių, sumažinti nepalankiomis sąlygomis gyvenančių vaikų socialinį atsilikimą ir sumažinti socialinius skirtumus tarp romų ir ne romų. Šių tikslų siekiama horizontaliai penkiose srityse: pagerinti galimybes įsidarbinti ilgalaikiams darbingeram amžiaus bedarbiams; sumažinti vaikų skurdą; spręsti su socializacija susijusius, taip pat socialinius ir kultūrinius sunkumus; spręsti romų tautybės moterų problemas, susijusias su švietimu ir darbo rinka; spręsti vystymosi atotrūkį palankių sąlygų neturinčiose teritorijose.

49

2015 m. pažangos, padarytos įgyvendinant Bulgarijos NRIS, ataskaitoje Komisija iš tiesų paminėjo, kad Nacionaliniame romų informacijos centre (NRIC) „trūksta žmogiškųjų ir politinių išteklių, reikalingų siekiant veiksmingai vykdyti savo įgaliojimus ir įtikinamai valdyti pažangą“. Tačiau tiesa ir tai, kad nuo ESI fondų labai priklauso, kaip bus įgyvendinta NRIS. Tad praktiškai NRIC vykdyti savo funkcijas padeda papildomos struktūros. 2015 m., vadovaujant ESIF Centriniam koordinavimo padaliniiui ir dalyvaujant NRIC, atitinkamų ministerijų (darbo, švietimo, sveikatos, regioninės plėtros, žemės ūkio) viceministrams, ekspertams (šešių prioritetinių NRIS sričių koordinatoriams), taip pat savivaldybių atstovams, iš įvairių ministerijų atstovų sudaryta 2014–2020 m. ESI fondų veiksmų planavimo ir koordinavimo darbo grupė.

50 Antra įtrauka

Komisija pažymi, kad, atsižvelgiant į dabartinę politinę padėtį, yra pokyčių, dėl kurių romų problemoms Bulgarijoje gali būti skiriama vis daugiau dėmesio.

51 Pirma įtrauka

Bulgarijoje metinė NRIS įgyvendinimo stebėseną vyksta remiantis visų atitinkamų institucijų ir savivaldybių administracinėmis ataskaitomis ir ji bus dar labiau sustiprinta taikant naują priežiūros sistemą, kuri turėtų būti parengta iki 2016 m. gruodžio mėn. pabaigos.

54

Žr. Komisijos atsakymą į 50 dalies pastabas, susijusias su Bulgarija.

60

Komisija nesutinka su Audito Rūmų pastaba, kad esama teisinio netikrumo. SESV 162 straipsnyje nustatytas ESF tikslas – pagerinti darbuotojų galimybes įsidarbinti vidaus rinkoje. Todėl tai, kad 9 teminis tikslas dėl socialinės įtraukties taikomas pagal SESV 162 straipsnį, reiškia, jog ESF gali finansuoti bet kokias romų integracijai skirtas priemones, kurios yra integruoto veiksmų, kuriais siekiama, nors ir netiesiogiai, priartinti romus prie darbo rinkos, komplekso dalis. 2015 m. lapkričio mėn. buvo patikslintas toks romų integracijai skirtų priemonių tinkamumo finansuoti iš ESF lėšų teisinis aiškinimas ir apie jį pranešta valstybėms narėms. ESF parama gali būti papildyta kitomis priemonėmis, kurias valstybės narės gali taikyti, kad patenkintų pagrindinius romų poreikius ir suteiktų jiems materialinę pagalbą, pavyzdžiui, pasinaudodamos Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondu (EPLSAF).

Komisija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad Audito Rūmai į imtį įtraukė tik ERPF remiamus baigtus aprūpinimo būstu projektus. Atsižvelgiant į reglamento pakeitimų datą ir laiką, reikalingą tokiems projektams parengti, tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, daugelis projektų buvo tebevykdomi.

61

Komisija pažymi, kad teisės aktuose nėra reikalavimo, kuris būtų taikomas tokiems programoje nustatytiems rodikliams. Tačiau, kalbant apie ESF, XXIII priede reikalaujama pranešti apie faktinį mažumų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių dalyvavimą ESF remiamoje veikloje.

Komisija pažymi, kad 2013–2007 m. programavimo laikotarpiu ESF laikėsi bendrojo požiūrio remdamas nepalankioje padėtyje esančias grupes, todėl tikslinių grupių apibrėžtį, taip pat konkrečius tikslus, uždavinius ir rodiklius valstybės narės galėjo nusistatyti savo nuožiūra, atsižvelgdamos į sunkumus, su kuriais jos susiduria ir kurie išdėstyti nacionalinėse reformų programose (NRP) ir nacionaliniuose socialinės įtraukties veiksmų planuose (NSĮVP).

62

Tai, kad nebuvo finansinės informacijos, paaiškinama tuo, kad romų tautybės asmenų grupė nebuvo pasirinkta kaip išskirtinė grupė ESF paramai gauti.

64

Pavyzdžiui, iki pakeitimų Vengrija ir Čekija pradėjo ERP fondo remiamus veiksmus, skirtus skurstantiems romų gyvenamiems rajonams.

65

Komisija pažymi, kad, remiantis ES asmens duomenų apsaugos teisės aktais, asmenys turi teisę atsisakyti duoti sutikimą, kad būtų renkami su etnine kilmę susiję duomenys. Surinkti duomenys apie etninę kilmę iš tiesų gali būti nepatikimi, kad būtų galima priimti sprendimą dėl romų integracijai reikiamų lėšų.

Kelios valstybės narės (pavyzdžiui, Vengrija, Slovakija), siekdamos išsiaiškinti poreikius ir nustatyti reikalingą finansavimą, įvedė etninės kilmės arba socialinius bei ekonominius netiesioginius rodiklius (pvz., skurdo žemėlapius, segreguotų rajonų miesto ir kaimo vietovėse, itin skurdžiai gyvenančių žmonių rodiklius). Taikant šiuos metodus užtikrinamas romų bendruomenių dalyvavimas.

Taip pat žr. Audito Rūmų ataskaitos 87 dalį.

Be to, keliose valstybėse narėse rinkti su etnine kilmę susijusius duomenis draudžiama įstatymu.

68

Komisija pabrėžia, kad atitinkama veiksmų programa akivaizdžiai ir nuolat siekiama, kad, taikant švietimo priemones, švietimas taptų įtraukus ir būtų šalinama segregacija, be to, joje įtrauktas konkretus rodiklis, susijęs su segregacijos šalinimo programose dalyvaujančių švietimo įstaigų skaičiumi.

Daugiau informacijos apie konkrečius reikalavimus, susijusius su švietimo priemonėmis, yra kvietimuose teikti projektų pasiūlymus, parengtus pagal veiksmų programas. Dėl jų konsultuojamasi su programos stebėsenos komitetais, kurių veikloje, kaip patarimojo balso teisę turintis narys, taip pat dalyvauja ir Komisija.

Rekomendaciniame rašte dėl ESF fondų paramos naudojimo segregacijai šalinti pateiktos metodinės gairės, kurių reikia laikytis rengiant kvietimus teikti pasiūlymus ir įgyvendinant projektus.

Be to, derybų metu Vengrija atsižvelgė į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir pasirinko atitinkamą investavimo prioritetą, kurį taikant galima remti romų bendruomenes.

2015 m. Komisija paprašė Vengrijos valdžios institucijų pateikti papildomos informacijos apie paramą, skirtą visuomenės švietimui gerinti, ir norėtų gauti išsamesnį galimo finansavimo šioje srityje aprašymą.

5 langelis. Vengrijoje pagal ESIF sistemą taikomų segregacijos švietimo srityje šalinimo priemonių nepakankamumas

Komisija pažymi, kad vienodų mokymosi galimybių vietoje planas yra išankstinė sąlyga vietos valdžios institucijoms tekti paraiškas lėšoms gauti, įskaitant ESF fondų remiamus veiksmus.

2014–2020 m. ERPF ir ESF žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programoje nurodytas aiškus ir nuolatinis įsipareigojimas šalinti segregaciją ir keletas segregacijai šalinti skirtų priemonių (pvz., švietimas, aprūpinimas būstu).

Dėl veiksmų programoje nurodytų tų priemonių išsamumo lygio žr. Komisijos atsakymą į 68 dalies pastabas.

69

Komisija pažymi, kad keletu kitų ESF ir ERPF investavimo prioritetų, kuriems taikomi BNR 8, 9 ir 10 teminiai tikslai, susiję su užimtumu, socialine įtrauktimi ir švietimu, taip pat remiama romų integracija, daug lėšų skiriant tokioms sritims kaip įtraukus švietimas, aprūpinimas socialiniu būstu, galimybė naudotis socialinėmis ir sveikatos priežiūros paslaugomis. Be to, atitinkamais atvejais šiais prioritetais prisidedama prie konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimo (pvz., kuriant ikimokyklinio ugdymo ir švietimo infrastruktūrą).

Tai atitinka antrą bendrąjį pagrindinį principą „Aiškus, bet neišskirtinis dėmesys“ ir ketvirtą „Bendrosios integracijos siekis“. Atsižvelgiant į šiuos principus, romų įtrauktis turėtų būti neatsiejama nuo bendrųjų socialinės įtraukties ir skurdo mažinimo priemonių, siekiant užkirsti kelią romų bendruomenių izoliacijai.

Kaip 8 langelyje patvirtino Audito Rūmai, vienas iš tokių tinkamų pavyzdžių yra Slovakijos žmogiškųjų išteklių veiksmų programoje. Slovakija pritarė Komisijos rekomendacijai nustatyti kelių fondų veiksmų programas su dviem specialiomis ESF ir ERPF prioritetinėmis kryptimis, kurių kiekvieną sudaro konkretūs tikslai, kurie turi būti įgyvendinami integruotai.

73

Komisija pažymi, kad 9 (ii) investavimo prioritetą buvo sistemingai įtraukiamas į veiksmų programas tų valstybių narių, kuriose gyvena didžiausia romų dalis (t. y. Bulgarija, Čekija, Vengrija, Rumunija ir Slovakija) ir kurioms pateiktos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl romų įtraukties.

Visoje Ispanijos teritorijoje taikoma nacionalinė socialinės įtraukties veiksmų programa apima nuostatas dėl romų įtraukties priemonių pagal 9 (ii) investavimo prioritetą.

Siekdama laikytis įtrauktesnio požiūrio, Ispanija susitarė su Komisija dėl visapusiškų socialinės įtraukties priemonių įgyvendinimo pagal 9.1 investavimo prioritetą, kuriomis siekiama padėti įvairiems pažeidžiamų asmenų pogrupiams, įskaitant romus. Andalūzijoje pagal 9.1 investavimo prioritetą į regioninę ESF veiksmų programą įtraukta priemonė „*Diseño y ejecución de Estrategias Locales de empleabilidad e Inserción Social de las Personas en exclusión de Situación o riesgo*“, kuria sprendžiamos konkrečių vietos teritorijų, kur gyventojai patiria skurdą ir socialinę įtrauktį, problemos ir teikiama pagalba užimtumo, aprūpinimo būstu, socialinės integracijos, švietimo ir kitose srityse. Komisija mano, kad romų tautybės gyventojų Andalūzijoje problemos gali būti veiksmingai sprendžiamos taikant pirmiau nurodytą priemonę, taip pat įgyvendinant nacionalinę veiksmų programą.

Vengrijos atveju žmogiškųjų išteklių veiksmų programai, kuri buvo papildyta 2014–2020 m. laikotarpiu ir taikoma šešiuose Vengrijos konvergencijos regionuose, pagal 9 (ii) investavimo prioritetą skirta lėšų – tai yra jos pirmo prioriteto dalis ir 5 prioriteto tarpvalstybinio bendradarbiavimo ir finansinė priemonė.

75

Komisija pažymi, kad, vykdant sanglaudos politiką, valstybėms narėms tenkančios finansinės paramos lėšos skiriamos pagal perskirstymo schemą, paremtą su bendru sanglaudos tikslu susijusiais kriterijais, todėl iš esmės jos atspindi valstybių narių išsivystymo lygį. Atsižvelgiant į tai, finansinės paramos dydis taip pat atspindi valstybių narių ir regionų finansavimo pajėgumą, o finansinė parama padeda jiems įveikti pagrindinius sunkumus, be kita ko, su socialine įtrauktimi susijusius sunkumus. Be to, valstybių narių pareiga skirti tam tikrą minimalią lėšų dalį ESF (BNR 92 straipsnio 4 dalis), pareiga bent 20 proc. šių ESF lėšų skirti 9 teminiam tikslui „skatinti socialinę įtrauktį, kovoti su skurdu ir bet kokia diskriminacija“ (ESF reglamento 4 straipsnio 2 dalis) ir tai, kad reikia sutelkti paramą atsižvelgiant į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas (BNR 18 straipsnis), užtikrina, kad visose valstybėse narėse, kuriose romų integracija kelia ypač daug sunkumų, būtų skiriama pakankamai ESI fondų lėšų tiems sunkumams spręsti.

79

Komisija pažymi, kad įprasta, jog kovos su diskriminacija priemonės yra numatytos pagal konkrečius tikslus ir kituose investavimo prioritetuose, be kita ko, 9.2 ir 9.1 investavimo prioritetuose nurodytų veiksmų pavyzdžius.

Vengrijoje kova su diskriminacija yra traktuojama kaip derybų dėl partnerystės susitarimo ir veiksmų programos lėšų paskirstymo horizontalusis elementas. Tai valstybės narės pasirinkimas.

Nors Bulgarijoje 9.3 investavimo projektas nepasirinktas kaip investavimo prioritetą, informuotumo apie kovą su diskriminacija didinimo priemonės, kuriomis siekiama panaikinti stereotipus ir skatinti etninių bendruomenių kultūrinio tapatumo išsaugojimą, yra įtrauktos ir į veiksmų planą „Žmogiškųjų išteklių plėtra“, ir į veiksmų planą „Mokslas ir švietimas pažangiam augimui“ kaip priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią diskriminacijai ir skatinti vienodas galimybes.

ESF finansuojamoje Rumunijos žmogiškojo kapitalo veiksmų programoje laikomasi pozicijos, kad socialinė atskirtis susijusi ne su etnine kilme, bet su skurdu apskritai. Taigi programa aiškiai skirta romams, bet joje taip pat skiriama dėmesio kitoms marginalizuotoms bendruomenėms ir nepalankioje padėtyje esančioms grupėms.

83

Žr. Komisijos atsakymą į 39 dalies pastabas.

Bendras Komisijos atsakymas į 84–85 dalių pastabas

Komisija pabrėžia, kad, be kai kuriose valstybėse narėse duomenų apie etninę kilmę rinkimui taikomų teisinių apribojimų, asmenys turi teisę atsisakyti duoti sutikimą, kad duomenys būtų renkami. Duomenys apie ESF remiamoje veikloje dalyvaujančių romų skaičių iš tikrųjų daugiausia paremti jų pačių pareiškimais. Nepaisant to, visi dalyviai pagal 9 (ii) investavimo prioritetą gali būti laikomi marginalizuotų bendruomenių, tokių kaip romai, atstovais – tai palengvins ataskaitų rengimą apie šią tikslinę grupę 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

Bendras Komisijos atsakymas į 86 ir 87 dalių pastabas

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad Pagrindinių teisių agentūra nėra kompetentinga įstaiga aiškinti ES teisės nuostatas.

Komisija pabrėžia, kad kai kuriose valstybėse narėse rinkti su etnine kilme susijusius duomenis yra neteisėta ir kad ši veikla priklauso nacionalinei kompetencijai. Jei duomenys negali būti teisėtai surinkti, klausimas dėl jų apdorojimo netenka svarbos.

Audito Rūmų minimoms duomenų apie etninę kilmę rinkimo praktinėms alternatyvoms iš esmės irgi taikomi griežti apribojimai stebėsenos tikslais, nors jomis galėtų būti kokybiškai įrodoma ESF parama ESF remiamoje veikloje dalyvaujantiems romų tautybės asmenims.

Kadangi duomenys grindžiami pačių asmenų pareiškimais ir tam, kad juos būtų galima rinkti, reikia gauti sutikimą, jų patikimumas galėtų sumažėti (dėl asmens nenoro pateikti pareiškimą ir (arba) atsakymą jų gali būti mažai, be to, atsakymai gali būti šališki). Be to, imčių sudarymui ir ekstrapoliacijai gali trukdyti neapibrėžta faktinė stebima generalinė aibė.

Rumunijos Vyriausybės 2015 m. priimtoje NRIS remiamasi 2011 m. surašymo duomenimis, kurie pagrįsti įvairialype identifikacija: asmenų, kurie save laiko romais, dalis sudaro 3,3 proc. visų gyventojų, t. y. 621 573 asmenų.

Rumunijos valdžios institucijos savo strategijoje pripažįsta, kad apytikris romų tautybės gyventojų skaičius svyruoja, o strategijoje yra daroma nuoroda į Europos Tarybos ir Pasaulio banko skaičiavimus, bet pradinis rodiklis tebėra nustatytas remiantis surašymo duomenimis.

Tuo tarpu žmogiškojo kapitalo veiksmų programoje (bendrai finansuojamoje ESF) atsižvelgiama į Europos Tarybos apskaičiuotą Rumunijos romų skaičių – 1,85 mln. Taigi dėl pradinio rodiklio patikimumo ir stebėsenos tikslais renkamų duomenų apie etninę kilmę tebekyla sunkumų.

88

2007–2013 m. nebuvo reikalaujama pranešti apie romus kaip apie atskirą grupę ir rinkti tokius duomenis iš paramos gavėjų.

Valstybės narės tik turėjo pranešti (ir surinkti duomenis) apie ESF remiamų veiksmų dalyvių charakteristikas. Pagal nacionalines taisykles teikiant duomenis apie dalyvaujančius romų tautybės asmenis, suskirsčius dalyvius pagal pažeidžiamas grupes, jie priskirti mažumų ar kitų nepalankioje padėtyje esančių grupių kategorijoms.

2007–2013 m. laikotarpio veiksmų programose taip pat nebuvo su romais susijusių bendrų produkto rodiklių, kurie atitinkamose veiksmų programose atsispindėjo kaip programų rodikliai ir buvo sujungti ES lygmeniu.

Apie romus, kaip apie atskirą grupę, būtų buvę pranešta tik metinėse įgyvendinimo ataskaitose, jei toks konkretus rodiklis būtų pasirinktas veiksmų programos tikslams nustatyti.

89

Kalbant apie Ispaniją, 2007–2013 m. romų tautybės gyventojai nebuvo daugelio veiksmų konkreti tikslinė grupė. Dėl to nebuvo reikalaujama nurodyti dalyvių etninę kilmę. Be to, kaip pripažįstama Tarybos rekomendacijoje dėl veiksmingos romų integracijos, duomenų rinkimas etniniu pagrindu gali būti opus klausimas ir valstybėms narėms turėtų būti leista pasirinkti savo stebėsenos metodus laikantis subsidiarumo principo.

90

2014–2020 m. programavimo laikotarpio veiksmų programose pateikiamos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti duomenų nuoseklumą. Jose taip pat pabrėžiama, kad visiems paramos gavėjams turi būti prieinamos visos apibrėžtys. Be to, Komisija pateikė rodiklių apibrėžčių nuoseklumo užtikrinimo praktines gaires.

Taip pat nustatytas naujas reikalavimas įrašyti ir saugoti atliktų veiksmų duomenis kompiuterine forma, kad prireikus juos būtų galima sujungti stebėsenos, vertinimo, finansų valdymo, tikrinimo ir audito tikslais (Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 480/2014 24 straipsnio 2 dalis).

Rumunijoje buvo iškeltas klausimas dėl trijų tipų rodiklių ir jis galiausiai išspręstas 2014–2020 m. žmogiškojo kapitalo veiksmų programoje, kurioje programos lygmeniu numatyti produkto ir rezultatų rodikliai, kurie vėliau buvo apibrėžti konkrečiose rekomendacijose, pridedamose prie kiekvieno kvietimo teikti paraiškas.

91

Sprendžiant ypač pažeidžiamų grupių problemas, kartais tikslinga nenustatyti kiekybinių rezultatų uždavinių (priešingai nei produkto uždavinių), kad būtų užkirstas kelias pasireikšti „grietinėlės nugriebimo“ poveikiui (kai pasirenkamos mažiau nepalankioje padėtyje esančios grupės tam, kad būtų pasiektas aukštesnis sėkmės rodiklis).

2014–2020 m. programavimo laikotarpio uždaviniai veiksmo lygiu turi būti nustatyti kiekvienam atitinkamam rezultato rodikliui (žr. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 480/2014 III priedą).

92

Nors 2014–2020 m. ESF reglamento I priede nenumatytas tikslus dalyvaujančių romų tautybės asmenų bendras rodiklis, romų integracijos stebėseną gerokai pagerės tais atvejais, kai konkretūs rodikliai bus nustatyti veiksmų programoje arba jei konkrečiu tikslu dėmesys bus skiriamas tik romams.

Be to, renkant duomenis apie atskirus dalyvius, bus sudarytos geresnės sąlygos už veiksmus atsakingoms įstaigoms ir vadovaujančiosioms institucijoms sujungti ir stebėti duomenis apie dalyvaujančius romus, taip pat rezultatus.

Jei veiksmai skirti tik romų problemoms spręsti, išsami informacija apie socialinius ir ekonominius ypatumus, darbo rinkos situaciją ir ESF remiamos veiklos dalyvių rezultatus yra renkama remiantis bendrais produkto ir rezultatų rodikliais ir bet koku kitu konkrečiu veiksmų programoje nustatytu rodikliu. Tai taip pat taikoma ne vien tik romams skirtiems investavimo prioritetams, kuriems veiksmų programoje numatytas konkretus su romais susijęs rodiklis. Jie turi būti registruojami ir saugomi veiklos lygiu, kaip reikalaujama 2014 m. kovo 3 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 480/2014 III priede.

93

Audito Rūmų nustatytas trūkumas šalinamas taikant dabartinę reguliavimo sistemą.

Valstybės narės, kurioms kyla svarbių su romų socialine įtrauktimi susijusių problemų, jas sprendžia pasitelkdamos atskirą 9 (ii) investavimo prioritetą dėl marginalizuotų bendruomenių, pavyzdžiui, romų. Šiuo atveju išsami informacija apie socialinius ir ekonominius ypatumus, darbo rinkos padėtį ir ESF remiamos veiklos dalyvių, kuriems taikomas investavimo prioritetą, rezultatus bus surinkta remiantis bendrais produkto ir rezultatų rodikliais.

Be to, remiantis konkrečiais romams skirtų programų rodikliais galima gauti konkrečios informacijos apie romus. Priimtose veiksmų programose, visų pirma Kroatijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje, 69 konkretūs programų rodikliai yra susiję su romais.

Taikant *ex ante* sąlygą, šioje srityje pagerės valstybių narių vykdoma stebėseną. Iki 2016 m. valstybės narės turi įvykdyti visas *ex ante* sąlygas.

96

Komisija pabrėžia, kad atrankos kriterijai turėtų atitikti veiklos programose nustatytus konkrečius tikslus. Todėl, jei konkretūs veiksmų programų tikslai nesusiję su romais, atrankos kriterijai apims nepalankioje padėtyje esančias grupes, kaip nurodyta veiklos programų konkrečiuose tiksluose.

Atitinkamos ERPF vadovaujančiosios institucijos Bulgarijoje tikslinė grupė buvo platesnė nei romų tautybės asmenys, nes kvietimai teikti pasiūlymus buvo parengti taip, kad pasiūlymus galėtų teikti ne tik romai, bet visos marginalizuotos bendruomenės.

98

2014–2020 m. programavimo laikotarpio veiksmų programose pateikiamos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti duomenų nuoseklumą. Jose taip pat pabrėžiama, kad visiems paramos gavėjams turi būti prieinamos visos apibrėžtys. Be to, veiksmų programose pateiktos rodiklių apibrėžčių nuoseklumo užtikrinimo praktinės gairės.

Kiek tai susiję su ERPF, 2007–2013 m. pranešti apie rodiklius programos lygmeniu nebuvo privaloma. Projektų lygmens rodikliai yra įtraukiami į atitinkamus prašymus ir yra stebimi valstybių narių.

Komisija gauna prašymus tik didelės apimties projektams.

99

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ES teisės aktais nustatytuose reikalavimuose nebuvo numatyti kiekvienos tikslinės grupės bendrų rezultatų rodikliai.

Taigi „pažeidžiamos grupės“ apibrėžimas gali būti naudojamas siekiant apimti platesnę panašiomis gyvenimo sąlygomis, kaip kai kurie romai, gyvenančių asmenų grupę, neskirstant asmenų etniniu pagrindu.

Konkrečiu minėtu atveju 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Andalūzijos ESF veiksmų programoje romų tautybės gyventojai nebuvo laikomi atskira tiksline grupe, tačiau jie buvo traktuojami kaip pažeidžiamų gyventojų, kuriems gresia socialinė atskirtis, dalis. Rezultatų uždaviniai buvo nustatyti bendram asmenų, kuriems gresia atskirtis, skaičiui.

100

Nors dvi Bulgarijos savivaldybės nesugebėjo įgyvendinti savo projektų dėl neigiamos vietos visuomenės nuomonės, visos kitos savivaldybės rengiasi užbaigti (arba vienu atveju tai jau padarė, pvz., Devnios savivaldybė) sėkmingus aprūpinimo socialiniu būstu projektus.

101

Komisija pažymi, kad, nors kai kuriais atvejais projektų įgyvendinimas nukrypo nuo pradinio plano, tai neturėjo tiesioginio poveikio tikslinėms grupėms.

102

Žr. Komisijos atsakymą į 91 dalies pastabas dėl „grietinėls nugriebimo“ poveikio.

103

Komisija pabrėžia, kad konkrečiai romams skirtų kriterijų taikymas yra tinkamas tais atvejais, kai atrankos kriterijai, išdėstyti kvietime teikti paraiškas, yra konkrečiai skirti romams, o tai buvo ne visuose 19-oje projektų, kurių auditą atliko Europos Audito Rūmai.

10 langelis. Dėl nepakankamo dėmesio tikslinės grupės nustatymui ir kultūriniais veiksniams nukentėjo sveikatos projekto įgyvendinimas (Bulgarija, 4 projektas)

Tai, kad pažeidžiamų asmenų skaičius negalėjo būti nustatytas iš anksto ir dėl to romai nebuvo konkrečiai paminėti kaip tikslinė grupė, nutiko dėl ribotų nacionalinio sveikatos patikrinimų registro duomenų ir dėl to, kad nebuvo renkama informacija etniniu pagrindu.

Projekto, apimančio sveikatos patikrinimus Bulgarijoje, atveju paramos gavėjas paaiškino, kad dėl priežasčių, susijusių su nediskriminavimu, konkrečiai nebuvo pasirinktas nė vienas pogrupis.

107

Nors tiesa, kad Ispanijos valstybinė užimtumo tarnyba (SEPE) tik 2014 m. buvo įvardyta kaip tarpinė šios veiksmų programos institucija, tai, kad ji dalyvavo paskiausio stebėsenos komiteto veikloje, sudarė galimybę keistis gerą patirtimi, kuri ypač naudinga dabartiniu programavimo laikotarpiu.

118 Pirma įtrauka

Žr. Komisijos atsakymus į 81 ir 88 dalių pastabas dėl ataskaitų teikimo reikalavimų ir 91 punktą, susijusį su „grietinės nugriebimo“ poveikiu.

118 Antra įtrauka

2014–2020 m. programavimo laikotarpio veiksmų programose pateikiamos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti duomenų nuoseklumą. Jose taip pat pabrėžiama, kad visiems paramos gavėjams turi būti prieinamos visos apibrėžtys. Be to, veiksmų programose pateiktos rodiklių apibrėžčių nuoseklumo užtikrinimo praktinės gairės.

Išvados ir rekomendacijos

121

Daugeliu atvejų dėl bendrojo požiūrio, apie kurį paaiškinta Komisijos atsakyme į 30 dalies pastabas, atrinkti projektai nebuvo aiškiai skirti tik romams, bet greičiau nepalankioje padėtyje esančių ir (arba) pažeidžiamų žmonių grupėms. Dėl šios priežasties surinkti duomenys, įskaitant finansinius ir naudotų rodiklių duomenis, nebuvo susiję konkrečiai su romais.

Komisija taip pat primena, kad 2007–2013 m. regioninės veiksmų programos apėmė projektus dėl paramos pažeidžiamų grupių, įskaitant romus, aprūpinimui būstu. Šie projektai buvo aiškiai parengti itin daug dėmesio skiriant integruotam požiūriui, kuris apima keletą aspektų, susijusių su socialinės įtraukties tikslais. Deja, paskutinę Audito Rūmų audito, skirtą užbaigtiems veiksams įvertinti, dieną šie projektai nebuvo baigti.

124

Komisija primena, kad tam tikros šalys (pvz., Vengrija ir Slovakija) savo 2007–2013 m. laikotarpio nacionaliniuose strateginių krypčių planuose (NSKP) nurodė, kad romų įtrauktis yra svarbi tema ir parengė išsamias romų įtraukties problemos sprendimo priemones, prieš parengdamos NRIS pagal ES politikos sistemą.

125

Komisija pažymi, kad 2013 m. rekomendacija daugiau yra ES sistemos papildymas, kuriuo peržengiamos sistemos ribos ir įtraukiamos naujos sritys, kurios nebuvo minimos 2011 m. komunikate.

126

Audito Rūmų minėtus trūkumus Komisija jau buvo įvardijusi 2012 m. vertinime.

1 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

1 rekomendacija a)

Komisija primena, jog atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai pasirinktas specialus ESF 9 (ii) investavimo prioritetas ir (arba) kai kituose susijusiuose ESF ir ERPF teminiuose tiksluose nustatyti konkretūs uždaviniai, tikslai ir (arba) rodikliai, valstybės narės turi tik pateikti finansinius duomenis, ESF fondų paramos, skirtos remti priemones, taikomas tokių marginalizuotų bendruomenių, kaip romai, problemoms spręsti, dydis gali būti tik orientacinis.

1 rekomendacija b)

Komisija pabrėžia: jeigu BNR yra nustatyta visiems ESF fondams taikoma bendroji kovos su diskriminacija *ex ante* sąlyga, kaip ši sąlyga įgyvendinama, turėtų būti vertinama remiantis tik ESIF reglamentuose nustatytais kriterijais. Be to, pagal nacionalinę bei regioninę kompetenciją priimant sprendimą dėl konkrečių ir tinkamų politikos priemonių, įskaitant strategijų turinį, turėtų būti laikomasi subsidiarumo principo.

Valstybės narės turėjo įtraukti konkrečius tikslus ir uždavinius į savo veiksmų programas tais atvejais, kai jos buvo pasirinkusios specialų ESF 9.3 investavimo prioritetą „Kova su visų rūšių diskriminacija ir vienodų galimybių skatinimas“. Tai ypač aktualu valstybėms narėms, kurioms šioje srityje pateiktos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos.

1 rekomendacija c)

BNR 5 straipsnyje teigiama, kad atitinkami pilietinei visuomenei atstovaujantys subjektai yra partnerystės ir daugiapakopio valdymo principo dalis. Pagal 5 straipsnio 2 dalį partneriai taip pat turi būti įtraukti, be kita ko, rengiant partnerystės sutartis bei rengiant ir įgyvendinant programas.

2 rekomendacija a)

Komisija sutinka su šia rekomendacija, mano, kad ji turėtų būti įgyvendinta veiksmų programų lygmeniu, ir pabrėžia, kad šioje srityje ji jau imasi priemonių.

Kaip nurodyta 38 dalyje, 2015 m. Komisija parengė teminį rekomendacinį dokumentą – Europos struktūrinių ir investicijų fondų naudojimo sprendžiant segregacijos švietimo sistemoje ir teritorinės segregacijos problemas gaires. Valstybės narės raginamos laikytis šių gairių nuostatų programavimo ir įgyvendinimo veikloje, siekiant užkirsti kelią marginalizuotų bendruomenių, įskaitant romus, segregacijai švietimo ir aprūpinimo būstu srityse ir su ja kovoti.

Komisija visiškai supranta, kad veiksmingas įgyvendinimas vietoje yra labai svarbus. Todėl Komisija sudaro sutartis su ekspertais, kad jie padėtų valstybėms narėms įgyvendinti rekomendacinio rašto nuostatas, visų pirma sutelkdami dėmesį į Čekiją, Slovakiją, Vengriją, Rumuniją ir Bulgariją.

Lėšų perskirstymas ir veiksmų programų pakeitimas paprastai turėtų būti inicijuojami valstybių narių.

2 rekomendacija b)

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir mano, kad šioje srityje ji jau imasi priemonių.

Komisija visapusiškai naudosis nacionalinėmis pažangos ataskaitomis, be kita ko, stebėsenos komiteto posėdžiuose, siekdama skatinti ir raginti valstybes nares stiprinti ESF fondų lėšomis finansuojamų priemonių įgyvendinimą ten, kur būtina veiksmingiau spręsti su romais susijusias nustatytas problemas. Po šių diskusijų valstybės narės gali teikti prašymus dėl veiksmų programos pakeitimų, kaip nurodyta BNR 30 straipsnio 1 dalyje.

Be to, Komisija pažymi, kad pagal BNR 23 straipsnio 1 dalies a punktą ji gali pasinaudoti savo įgaliojimais tik siekdama paprašyti valstybių narių peržiūrėti savo veiksmų programas tam, kad būtų sprendžiamos konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodytos su romais susijusios problemos ir kad lėšos būtų perskirstytos ten, kur jos reikalingos.

128

Komisija pabrėžia, kad, kiek tai susiję su ESF, 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu romų integracijai buvo skiriama per mažai dėmesio, nes buvo vadovaujama bendruoju požiūriu dėl nepalankioje padėtyje esančių asmenų (žr. prioritetą „Nepalankioje padėtyje esančių žmonių socialinės įtraukties didinimas“). Todėl pačios valstybės narės turėjo apibrėžti nepalankioje padėtyje esančių asmenų tikslinę grupę, atsižvelgdamos į tų asmenų poreikius ir patiriamus sunkumus.

Kalbant apie konkrečiai romams skirtus rodiklius, nebuvo taikomi jokie teisės aktais nustatyti reikalavimai.

Be to, pabrėžtina, kad atrankos kriterijai turėtų atitikti veiklos programose nustatytus konkrečius tikslus. Todėl, jei konkretūs veiksmų programų tikslai nebuvo susiję su romais, atrankos kriterijai apėmė nepalankioje padėtyje esančias grupes, kaip nurodyta veiklos programų konkrečiuose tiksluose.

129

Komisija pažymi, kad, be 1,5 milijardo eurų sumos, skirtos pagal ESF 9 (ii) investavimo prioritetą, papildomas finansavimas romų įtraukčiai skatinti yra teikiamas įgyvendinant keletą kitų ESF ir ERPF investavimo prioritetų (taip pat žr. Komisijos atsakymą į 69 dalies pastabas).

130

Komisija pažymi, kad vykdydama pagal pasidalijamojo valdymo principą tenkančias pareigas, ji padeda valstybėms narėms užtikrinti, kad 2014–2020 m. laikotarpiui padaryti pakeitimai peraugtų į projektus, kuriais būtų labiau prisidedama prie romų integracijos, pavyzdžiui, vertindama, ar laikomasi atitinkamų *ex ante* sąlygų, teikdama gaires arba pasinaudodama savo patariamuoju vaidmeniu stebėsenos komitetuose.

131

Komisija daro nuorodą į savo atsakymą į 75 dalies pastabas ir mano, kad valstybių narių pareiga skirti tam tikrą minimalią lėšų dalį ESF (BNR 92 straipsnio 4 dalis), pareiga bent 20 proc. ESF lėšų skirti 9 teminiam tikslui „skatinti socialinę įtrauktį, kovoti su skurdu ir bet kokia diskriminacija“ (ESF reglamento 4 straipsnio 2 dalis) ir tai, kad reikia sutelkti paramą atsižvelgiant į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas (BNR 18 straipsnis), užtikrina, kad visose valstybėse narėse, kuriose romų integracija kelia ypač daug sunkumų, būtų skiriama pakankamai ESI fondų lėšų tiems sunkumams spręsti.

3 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

ESIF reglamentuose galimybė finansuoti tvarius veiksmus siekiant veiksmingai remti romų integraciją reglamentuojama nevienodai.

Visų pirma, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu galimi ilgalaikiai (7 metų trukmės) veiksmai, o bet kokio projekto trukmė turėtų atitikti suplanuotus tikslus.

Antra, ESF reglamente nustatyta sistema, kuri taikoma siekiant geresnio teigiamų rezultatų atsekamumo, kalbant apie marginalizuotų grupių (be kita ko, romų) įtrauktį, pasitelkiant jame nustatytus bendrus produkto ir ilgesnio laikotarpio rezultatų rodiklius, kuriais siekiama skatinti marginalizuotoms romų bendruomenėms skirtų ESF remiamų veiksmų tvarumą.

Trečia, kalbant apie ERPF finansuojamus infrastruktūros projektus, kaip ir bet kuriame sektoriuje, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, kaip bus užtikrintas projekto tvarumas jam pasibaigus, kai tai aktualu (pvz., techninės priežiūros atveju).

4 rekomendacija

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir kitu programavimo laikotarpiu kuo labiau į ją atsižvelgs.

Dėl 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad romų integracijos tikslai jau atspindi ESIF sistemoje parengus valstybių narių veiklos programų, kuriose taikoma konkrečiai romams skirta *ex ante* sąlyga, projektus.

Iniciatyva persvarstyti veiksmų programas dažniausiai priklauso nuo valstybių narių. Remiantis BNR, valstybių narių pateikti prašymai pakeisti programas turi būti tinkamai pagrįsti ir juose visų pirma turi būti aprašytas tikėtinas programos pakeitimų poveikis Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos ir konkrečių programos tikslų įgyvendinimui.

Pagal 2014–2020 m. teisinę sistemą atitinkamos veiksmų programos vadovaujančioji institucija privalo sukurti sistemą, kurioje, be kita ko, stebėsenos ir vertinimo tikslais kompiuterinėse laikmenose būtų įrašomi ir saugomi duomenys apie kiekvieną būtiną veiksmą, ir reikalaujama atlikti auditą. Tai susiję su finansiniais duomenimis, taip pat su produktu ir rezultatais.

5 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms, ir atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse, be teisinių apribojimų, susijusių su duomenų apie etninę kilmę rinkimu, bet kokiam konkrečiam romams skirtam rodikliui taikomas neskelbtinų duomenų apsaugos režimas (Direktyvos 95/46/EB 8 straipsnis). Asmenys turi teisę atsisakyti duoti sutikimą, kad duomenys būtų renkami. Todėl duomenys apie ESF fondų remiamoje veikloje dalyvaujančių romų skaičių iš tikrųjų daugiausia paremti jų pačių pareiškimais.

6 rekomendacija

Komisija pažymi, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

Tačiau Komisija pabrėžia: norint visapusiškai įgyvendinti rekomendaciją dėl galimybės ESF finansuoti bet kokias socialinės įtraukties priemones neatsižvelgiant į ryšį su užimtumu, prireiktų padaryti Sutarties pakeitimų, kuriais iš dalies keičiami 162 straipsnyje nustatyti ESF tikslai.

Komisija taip pat mano, kad dabartinės redakcijos ESF reglamentu, kuris aiškinamas vadovaujantis SESV 162 straipsniu, jau galima teisiškai patikimu būdu spręsti romų integracijos problemą taikant socialinės įtraukties teminius tikslus.

Atsižvelgiant į tai, ESF gali finansuoti romų integracijos priemones, jei šios priemonės yra integruoto veiksmų, kuriais siekiama, nors ir netiesiogiai, priartinti romus prie darbo rinkos, komplekso dalis.

2015 m. lapkričio mėn. apie tokį romų integracijai skirtų priemonių tinkamumo finansuoti iš ESF lėšų teisinį aiškinimą pranešta valstybėms narėms.

Todėl Komisija mano, kad teisinio netikrumo nėra.

7 rekomendacija

Komisija sutinka su šia rekomendacija ir, kai rengiant kitą daugiametę finansinę programą bus nagrinėjami lėšų paskirstymo kriterijai, apsvarstys, kokia svarba turėtų būti teikiama socialinės įtraukties problemoms ir kokių išteklių dar reikia skirti siekiant remti marginalizuotas bendruomenes.

133

Komisija pabrėžia, kad kai kuriose valstybėse narėse rinkti su etnine kilmę susijusius duomenis yra neteisėta ir kad ši veikla priklauso nacionalinei kompetencijai.

Be kai kuriose valstybėse narėse duomenų apie etninę kilmę rinkimui taikomų teisinių apribojimų, asmenys turi teisę atsakyti duoti sutikimą, kad duomenys būtų renkami. Duomenys apie ESI fondų remiamoje veikloje dalyvaujančių romų skaičių iš tikrųjų daugiausia paremti jų pačių pareiškimais.

Nepaisant to, visi dalyviai pagal 9 (ii) investavimo prioritetą gali būti laikomi marginalizuotų bendruomenių, tokių kaip romai, atstovais – tai palengvins ataskaitų rengimą apie šią tikslinę grupę 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

2014–2020 m. programavimo laikotarpio veiksmų programose pateikiamos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti duomenų nuoseklumą. Jose pabrėžiama, kad visiems paramos gavėjams turi būti prieinamos visos apibrėžtys. Be to, veiksmų programose pateiktos rodiklių apibrėžčių nuoseklumo užtikrinimo praktinės gairės.

Taip pat nustatytas naujas reikalavimas įrašyti ir saugoti atliktų veiksmų duomenis kompiuterine forma, kad prireikus juos būtų galima sujungti stebėsenos, vertinimo, finansų valdymo, tikrinimo ir audito tikslais (Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 480/2014 24 straipsnio 2 dalis).

BNR 142 straipsnyje nustatyta, kad visų arba dalies tarpinių išmokų mokėjimas gali būti sustabdytas, jeigu „esama didelių stebėsenos sistemos arba duomenų apie bendrus ir konkrečius rodiklius kokybės ir patikimumo trūkumų“.

8 rekomendacija a)

Komisija nesutinka su šia rekomendacija.

Nors Komisija yra visada pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, atsižvelgdama į skirtingas nacionalines aplinkybes bei metodus ir į tai, kad reikia laikytis subsidiarumo principo, ji nemano, kad šioje srityje būtų įmanoma ar tinkama parengti bendrą metodiką.

8 rekomendacija b)

Komisija nesutinka su rekomendacija, nes mano, kad, vadovaujantis subsidiarumo principu, šis klausimas turėtų būti paliktas valstybių narių nuožiūrai.

Be to, Komisija neplanuoja rinkti statistinių duomenų apie etninę kilmę atlikdama darbo jėgos tyrimą ir rinkdama duomenis Europos Sąjungos statistikai apie pajamas ir gyvenimo sąlygas. Rinkti statistinius duomenis apie romų tautybės gyventojus techniškai ir teisiškai labai sudėtinga ir brangu.

KAIP ĮSIGYTI EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- vieną egzempliorių:
svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau negu vieną egzempliorių / plakatą / žemėlapi:
Europos Sąjungos atstovybėse (http://ec.europa.eu/represent_lt.htm),
ES nepriklausančių šalių delegacijose (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lt.htm),
susisiekę su tarnyba *Europe Direct* (http://europa.eu/europedirect/index_lt.htm)
arba paskambinę numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamai visoje ES (*)).

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Etapas	Data
APM patvirtinimas / audito pradžia	2014 10 22
Oficialus ataskaitos projekto siuntimas Komisijai (arba kitam audituojamam subjektui)	2016 3 21
Galutinės ataskaitos patvirtinimas po prieštaravimų procedūros	2016 5 4
Komisijos (ar kito audituojamo subjekto) oficialių atsakymų gavimas visomis kalbomis	2016 6 14

Romų tautybės gyventojai yra didžiausia ES etninė mažuma, ją sudaro apie 6,2 milijono žmonių. Tačiau ji yra labiausiai marginalizuota. Šioje ataskaitoje vertinama, ar ES politikos iniciatyvomis ir finansine parama Bulgarijai, Ispanijai, Vengrijai ir Rumunijai veiksmingai prisidėta skatinant romų integraciją. 2014–2020 m. laikotarpiu apie 1,5 milijardo eurų skirta marginalizuotų bendruomenių, kaip antai romų, integracijai. Nustatėme, kad nors Europos Komisija padarė didelę pažangą rengdama politikos iniciatyvas, kuriomis skatinama romų integracija, trūkumai vis dar išlieka ir būtina dėti daugiau pastangų Komisijos ir valstybių narių lygmeniu.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Leidinių biuras